

Hallituksen esitys Eduskunnalle elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevan kansainvälisen sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että Eduskunta hyväksyy Roomassa marraskuussa 2001 tehdyn elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön alaisen kansainvälisen sopimuksen sekä lain sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevan sopimuksen tavoitteena on näiden kasvigeenivarojen suojeleminen ja kestävä käyttö sekä niiden käytöstä aiheutuvien hyötyjen oikeudenmukaisen ja tasapuolisen jaon toteuttaminen sopusoinnussa biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen kanssa kestävä maatalouden ja

elintarviketurvallisuuden saavuttamiseksi.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus tulee kansainvälisesti voimaan yhdeksäntenä päivänä siitä, kun neljäskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu. Voimaantulon edellytyksenä on lisäksi, että mainittujen asiakirjojen tallettajista vähintään kaksikymmentä on Yhdistyneiden Kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön jäsenten tallettamia. Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila ja nykytilan arviointi.....	3
2.1. Kansainvälinen oikeus.....	3
2.2. EY-lainsäädäntö.....	5
2.3. Suomen lainsäädäntö.....	7
2.4. Nykytilan arviointi.....	10
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	10
4. Esityksen vaikutukset	11
4.1. Taloudelliset vaikutukset	11
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	11
4.3. Ympäristövaikutukset	12
4.4. Yritysvaikutukset.....	12
5. Asian valmistelu	12
5.1. Sopimuksen neuvotteluprosessi.....	12
5.2. Esityksen valmistelu Suomessa.....	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	14
1. Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskeva kansainvälinen so- pimus.....	14
I OSA. Johdanto.....	14
II OSA. Yleiset määräykset	16
III OSA. Viljelijöiden oikeudet	21
IV OSA. Saatavuutta ja hyötyjen jakamista koskeva monenvälinen järjestelmä.....	22
V OSA. Sopimusta täydentävät järjestelyt	28
VI OSA. Rahoitusmääräykset.....	30
VII OSA. Institutionaaliset määräykset.....	31
2. Lakiehdotuksen perustelut	34
3. Voimaantulo	35
4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys	35
LAKIEHDOTUS.....	39
elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevan kansainvälisen so- pimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta....	39
LIITE	40

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Yhdistyneiden Kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön, jäljempänä FAO, yleiskokouksessa marraskuussa 2001 hyväksytty elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeneenivarjoja koskeva kansainvälinen sopimus (International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture), jäljempänä kasvigeneenivarasopimus, on ensimmäinen oikeudellisesti sitova, kokonaisvaltainen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeneenivarjoja koskeva kansainvälinen sopimus.

Kasvigeneenivarasopimusta edelsi vuonna 1983 tehty kansainvälinen kasvigeneenivarjoja koskeva sitoumus (International Undertaking on Plant Genetic Resources), jäljempänä IU-asiakirja, joka ei kuitenkaan ole oikeudellisesti sitova. IU-asiakirjan laatimisen jälkeen, 29 päivänä joulukuuta 1993 kansainvälisesti voimaantullut biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus (SopS 78/94), jäljempänä biodiversiteettisopimus, asetti geenivarjojen säilyttämistä ja hyödyntämistä sekä niistä saatavien hyötyjen jakoa koskevat yleiset periaatteet. Biodiversiteettisopimuksen pääasiassa kahdenvälisiin sopimuksiin perustuva geenivarjojen vaihto soveltui kuitenkin huonosti elintarvikkeiden ja maatalouden geenivarjojen suojeluun ja kestävään käyttöön. Elintarvikkeiden ja maatalouden geenivarjoille on ominaista, että kaikki maailman valtiot ovat olleet ja ovat edelleen niiden vaihdosta riippuvaisia, eikä mikään maailman valtioista tule toimeen pelkillä oman alueensa kasvigeneenivarjoilla. Sopimuksen syntymistä vauhditti myös maailman valtioiden huoli maatalouden kasvigeneenivarjojen kiihtyvistä köyhtymisestä. Näin syntyi tarve uudistaa IU-asiakirja. Uudistaminen johti kasvigeneenivarasopimuksen laatimiseen.

Kasvigeneenivarasopimuksella varmistetaan maatalouden ja ravitsemuksen kannalta tärkeiden kasvigeneenivarjojen kestävä käyttö ja niiden jatkuva saatavuus kasvinjalostuksen ja tutkimuksen tarpeisiin. Sopimuksen tavoitteena on turvata näiden kasvigeneenivarjojen kerääminen, arviointi ja säilyttäminen tulevien sukupolvien käyttöön. Kasvigeneenivarasopimuksen ytimen muodostaa monenvälinen

järjestelmä, jonka sisällä sovitaan siihen liitettyjen, sopimuksen I liitteessä lueteltujen viljelykasvisukujen ja -lajien kasvigeneenivarjojen saatavuudesta ja hyötyjen jaosta.

Monenvälinen järjestelmä perustuu paitsi kasvigeneenivarjojen helpotettuun saatavuuteen myös kasvigeneenivarjojen käytöstä aiheutuvien hyötyjen jakamiseen sopimuksessa edellytetyllä tavalla. Monenväliseen järjestelmään kuuluvien kasvigeneenien kaupallisesta ja muusta hyödyntämisestä saadut edut jaetaan järjestelmän puitteissa ottaen huomioon erityisesti kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden tarpeet. Monenväliseen järjestelmään kuuluvat sopimuksen mukaan ainoastaan sellaiset geenivarjat, jotka luetellaan sopimuksen I liitteessä, jotka ovat sopimuspuolten hallinnan ja valvonnan alaisia ja jotka ovat julkisessa omistuksessa. Monenvälinen järjestelmä koskee siten ainoastaan sellaisia maatalouden ja elintarvikkeiden kasvigeneenivarjoja, joita ei ole suojattu kasvinjalostajanoikeuksin tai patentilla ja jotka eivät ole kenenkään yksityisessä omistuksessa.

2. Nykytila ja nykytilan arviointi

2.1. Kansainvälinen oikeus

Kansainväliset, oikeudellisesti sitovat sopimukset ovat tähän asti koskeneet vain maatalouden kasvigeneenivarjojen omistusoikeuteen liittyviä kysymyksiä. Nyt ratifiointivaiheessa oleva FAO:n kasvigeneenivarasopimus saattaa voimaan biodiversiteettisopimuksen periaatteet myös maatalouden kasvigeneenivarjojen osalta.

Kasvigeneenivarasopimusta edeltävät kasvigeneenivarjojen säilyttämistä ja luovuttamista koskevat kansainväliset toimenpiteet ovat olleet luonteeltaan joko kansainvälisiä sitoumuksia tai puitesopimuksia, jotka asettavat kehykset niihin liittyneiden valtioiden toiminnalle. Ne ovat jättäneet osapuolten harkintaan ne kansalliset toimenpiteet, joilla yleiset velvoitteet on pantu täytäntöön.

Kasvigeneenivarasopimusta edeltäneen IU-asiakirjan lähtökohtana on periaate, jonka mukaan kasvigeneenivarjat ovat ihmiskunnan yhteistä perintöä, eikä niiden saatavuutta tule

rajoittaa. IU-asiakirjan keskeisenä tavoitteena on varmistaa maatalouden kasvigeenivarojen säilyminen, kerääminen, arviointi ja saataavuus erityisesti kasvinjalostus- ja tutkimustarpeisiin. Asiakirjaan on liitetty myös FAO:n yleiskokouksen päätöslauselmat 4/89, 5/89 ja 3/91, jotka koskevat asiakirjan tulkin-taa.

Biodiversiteettisopimus tuli Suomen osalta voimaan 25 päivänä lokakuuta 1994. Sen yhtenä keskeisenä tavoitteena on biologisen monimuotoisuuden eli maapallon eläin- ja kasvilajien sekä niiden sisältämien perintökäytöiden suojeleminen ja kestävä käyttö sekä perintöaineiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Biodiversiteettisopimuksen 15 artiklan mukaan valtiolla on geenivaroihinsa suvereeni määrittämisvalta. Geenivarojen luovuttaminen perustuu biodiversiteettisopimuksen mukaan valtion ennalta antamaan suostumukseen. Jo biodiversiteettisopimuksen neuvottelujen aikana kuitenkin tiedostettiin, että maatalouden geenivarat muodostavat oman erityisen ryhmänsä, joista tulee neuvotella FAO:n alaisuudessa. Vuonna 1994 alkoivat neuvottelut IU-asiakirjan uudistamiseksi erityisesti biodiversiteettisopimusta silmällä pitäen. Kasvigeenivarasopimus on näiden neuvottelujen tulos.

Biodiversiteettisopimuksen ja Rion konferenssissa hyväksytyin kestävän kehityksen toimintaohjelman, Agenda 21:n, mukaisesti hyväksyttiin vuonna 1996 Leipzigin FAO:n neljännessä kansainvälisessä kasvigeenivara-konferenssissa kasvigeenivaroja koskeva kansainvälinen toimintaohjelma (Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Utilization of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture), jäljempänä maailman kasvigeenivaraohjelma, sekä siihen liittyvä Leipzigin julkilausuma. Kasvigeenivarasopimus perustuu maailman kasvigeenivaraohjelmassa asetetuille periaatteille, ja se luo poliittisen kehityksen toimintaohjelman toteuttamiselle.

Biodiversiteettisopimuksen sopimuspuolten konferenssi asetti vuonna 2000 ad hoc -työryhmän laatimaan suuntaviivat kasvigeenivarojen saatavuutta ja hyötyjen jakamista koskevan järjestelmän yksityiskohdiksi. Bonnissa pidetyssä kokouksessa laadittiin

huhtikuussa 2002 oikeudellisesti ei-sitovat suuntaviivat, jäljempänä Bonnin suuntaviivat. Bonnin suuntaviivat hyväksyttiin biodiversiteettisopimuksen kuudennessa sopimuspuolikokouksessa Haagissa vuonna 2002. Bonnin suuntaviivojen 10 kohdan mukaan suuntaviivoja sovelletaan täydentävästi ja yhdenmukaisesti kasvigeenivaroja koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin nähden, eivätkä ne vaikuta kasvigeenivarasopimuksen geenivarojen saatavuutta ja hyötyjen jakoa koskeviin määräyksiin.

Teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyviä näkökohtia koskeva sopimus (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights), jäljempänä TRIPS-sopimus, hyväksyttiin tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT) puitteissa vuosina 1986–1994 käytyjen monenvälisten kauppaneuvottelujen tuloksena Maailman kauppajärjestön (WTO) perustamis-sopimuksen liitesopimuksena (SopS 5/1995). Suomi allekirjoitti ja ratifioi TRIPS-sopimuksen vuonna 1994. TRIPS-sopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Sopimus sisältää määräykset immateriaalioikeuksien suojasta kaupankäynnin yhteydessä. Kasvigeenivarasopimuksen kannalta keskeisin on TRIPS-sopimuksen 27 artikla, jossa määrätään tuotteista ja teknologioista, jotka voivat tulla patenttisuojan kohteiksi. Artiklan 1 kappaleen mukaan lähtökohtana on, että miltä tahansa tekniikan alalta olevaa tuotetta tai menetelmää koskevan keksinnön tulee olla patentoitavissa edellyttäen, että se on uusi ja keksinnöllinen ja sitä voidaan käyttää teollisesti hyväksi. Artiklan 3 kappaleen b kohdan mukaan jäsenvaltioilla on oikeus sulkea patenttisuojan ulkopuolelle muun muassa kasvit, ei kuitenkaan mikro-organismeja, sekä sellaiset olennaisesti biologiset menetelmät kasvien valmistamiseksi, jotka ovat muita kuin ei-biologisia tai mikrobiologisia. Uusien kasvilajikkeiden suoja tulee sopimuksen mukaan kuitenkin järjestää.

Uusia kasvilajikkeita suojaava liitto (The International Union for the Protection of New Plant Varieties of Plants), jäljempänä UPOV-liitto, perustettiin vuonna 1961. UPOV-liitto on kansainvälinen järjestö, jonka jäsenet ovat järjestäneet kasvinjalostajan

oikeuksien suojan vuonna 1961 tehdyn uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 17/1993), jäljempänä UPOV-sopimus, määräysten mukaisesti. UPOV-sopimusta on uudistettu vuosina 1972, 1978 ja 1991. Suomi liittyi vuoden 1978 yleissopimukseen. Yleissopimus tuli Suomen osalta voimaan 16 päivänä huhtikuuta 1993. Sitten Suomi liittyi myös vuoden 1991 yleissopimukseen (uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskeva kansainvälinen yleissopimus SopS 49/2001), ja se tuli voimaan 20 päivänä heinäkuuta 2001. UPOV-sopimuksen on ratifioinut, hyväksynyt tai siihen on liittynyt 53 jäsenmaata. Sopimuksen tarkoituksena on edistää jäsenvaltioissa uusien kasvilajikkeiden jalostajanoikeuksien suojaamista erityisesti asettamalla jäsenvaltioille velvollisuuden kasvinjalostajan oikeuden suojaamiseen, sekä antamalla vähimmäisehdot sille, miten suoja on kansallisesti toteutettava. Kasvigeenivarasopimus ei sisällä määräyksiä, jotka ovat ristiriidassa UPOV-sopimuksen tavoitteiden kanssa.

Eurooppalainen patenttilainsäädäntö yhdenmukaistettiin Münchenissä vuonna 1973 tehdyllä yleissopimuksella Eurooppapatenttien myöntämisestä (SopS 8/96), jäljempänä Euroopan patenttisopimus. Euroopan patenttisopimukseen ovat liittyneet kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot sekä Sveitsi, Kypros, Liechtenstein, Monaco, Turkki, Slovakia, Bulgaria, Viro, Tsekki, Romania, Slovenia ja Unkari. Suomi liittyi Euroopan patenttisopimukseen 1 päivänä maaliskuuta 1996. Sopimus sisältää määräykset myös bioteknologian keksintöjen patentoitavuudesta. Euroopan patenttisopimuksen määräyksiä muutettiin vuonna 1999 vastaamaan bioteknologian keksintöjen oikeudellisesta suojasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (98/44/EY), jäljempänä biopatenttidirektiivi. Euroopan patenttisopimus on siten sopusoinnussa direktiivin määräysten kanssa. Direktiivin sisältöä kuvataan jäljempänä.

Kasvigeenivarasopimuksella perustetaan monenvälinen järjestelmä, johon sisältyvän kasvigeenivaran saatavuutta helpotetaan. Sopimuksen mukaan monenvälisestä järjestelmästä saatavan kasvigeenivaran vastaanotta-

jan ei tule vaatia saamalleen geenivaralle henkisen omaisuuden tai muun oikeuden suoja, joka rajoittaa näiden kasvigeenivarojen tai niiden geneettisten osien helpotettua saatavuutta. Rajoitus koskee kasvigeenivaroja siinä muodossa kuin ne on toimitettu monenvälisestä järjestelmästä. Sopimuksella ei kuitenkaan yleisesti rajoiteta geenien patenttoitavuutta eikä määrätä geenien patentoitavuudesta TRIPS-sopimuksesta ja Euroopan patenttisopimuksesta poiketen.

Kasvigeenivarasopimus ottaa huomioon henkisen omaisuuden suojan. Geenivaran saatavuus monenvälisestä järjestelmästä myönnetään sopimuksen mukaan henkisen omaisuuden suoja koskevien kansainvälisten sopimusten ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

2.2. EY-lainsäädäntö

Kasvigeenivarasopimus on niin sanottu sekasopimus eli jaetun toimivallan sopimus. Sopimus sisältää siis sekä Euroopan yhteisön että sen jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Euroopan yhteisössä on voimassa geenivarojen suojelua ja kestävää käyttöä ohjaavaa ja tähän toimintaan kannustavaa lainsäädäntöä. Sen sijaan geenivarojen saatavuutta ja niiden käytöstä koituvien hyötyjen jakamista säädellään yhteisön alueella vain välillisesti esimerkiksi henkisen omaisuuden suoja koskevilla säädöksillä.

Kasvigeenivarasopimuksen hyväksymisen yhteydessä FAO:n konferenssissa marraskuussa 2001 Euroopan unionin puheenjohtajavaltio käytti puheenvuoron Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden puolesta koskien sopimuksen tulkintaa. Selityksen mukaan sopimuksen immateriaalioikeuksia koskevat määräykset eivät ole ristiriidassa biopatenttidirektiivin kanssa. Euroopan yhteisöjen komission ilmoituksen mukaan kasvigeenivarasopimuksen ratifiointi ei aiheuta tarvetta yhteisölainsäädännön muuttamiseen tai uuden lainsäädännön laatimiseen.

Kasvigeenivarasopimuksen tavoitteena on elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelu ja kestävä käyttö. Euroopan yhteisön tasolla kasvigeenivarasopimuksen tavoitteiden mukaisista toimenpiteistä säädetään maatalouden geneettisten voi-

mavarojen säilyttämisestä, kuvauksesta, keräämisestä ja käytöstä annetussa parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1467/94. Asetus koskee sekä kasvi- että eläingenivarjoja. Asetuksen tarkoituksena on sovittaa yhteen ja edistää jäsenvaltioiden maatalouden geenivarojen säilyttämistä, kuvaamista, keräämistä ja käyttöä koskevaa toimintaa. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi jäsenvaltioiden on määrääjain raportoitava komissiolle edellä mainituista toimenpiteistä. Komissio puolestaan edistää jäsenvaltioiden välistä tiedonvaihtoa erityisesti käytettävissä olevien geneettisten voimavarojen alkuperästä ja yksittäisistä ominaispiirteistä. Asetuksessa säädetään myös muista yhteisön tasolla toteutettavista erityistoimenpiteistä kuten maatalouden geneettisiä voimavaroja koskevan toimintaohjelman toteuttamisesta sekä erityisen komitean perustamisesta. Komissio valmistee parhaillaan asetuksen ja siihen liittyvän toimintaohjelman uudistamista. Asetusuudistus on tarkoitus toteuttaa vuoden 2003 aikana.

Helmikuun 27 päivänä 1994 annettiin yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista neuvoston asetus (EY) N:o 2100/94, jota on muutettu 25 päivänä lokakuuta 1995 annetulla yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista annetun asetuksen (EY) N:o 2100/94 muuttamisesta annetulla asetuksella (EY) N:o 2506/95. Asetus ei vaikuta kansallisiin kasvinjalostajanoikeuksiin, vaan sillä perustetaan yhteisön kasvinjalostajanoikeus. Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeus ei sovellu hyvin suomalaisten maatalouskasvien jalostustoiminnan suoja-modoksi. Suomalaisia maatalouskasveja ei ole suojattu Euroopan yhteisön kasvinjalostajanoikeudella. Kansallista kasvinjalostajanoikeutta koskevaa lainsäädäntöä käsitellään jäljempänä.

Kasvigeenivarasopimus ei rajoita kasvilajikkeen suojaamista kasvinjalostajanoikeudella, eikä heikennä kasvinjalostajanoikeuden suojaa. Koska yhteisön kasvinjalostajan oikeuksista annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2100/94 ei rajoita kasvinjalostajanoikeudella suojattujen lajikkeiden käyttöä kasvinjalostukseen tai tutkimukseen, kasvigeenivarasopimuksen monenvälisen järjestelmän geenivariin kuuluvien kasvisukujen ja lajien lajikkeita voidaan myös suojata Euroopan

yhteisön kasvinjalostajanoikeudella ilman, että tästä koituisi velvoitetta hyötyjen jakoon. Kasvigeenivarasopimuksessa edellytetään kuitenkin, että tässä tapauksessa oikeudenhaltijoita kehoitetaan osallistumaan vapaaehtoisesti lajikkeista koituvan, erityisesti rahallisen hyödyn jakamiseen.

Monenvälisestä järjestelmästä saatavien kasvigeenivarojen hyödyntämistä rajoittaa kielto patentoida geenivara siinä muodossa kuin se on saatu monenvälisestä järjestelmästä. Biopatenttidirektiivin mukaan keksinnöt, jotka muodostuvat biologisesta materiaalista, ovat patentoitavissa edellyttäen, että ne ovat uusia, keksinnöllisiä, toisinnettavissa ja teollisesti käytettävissä. Esimerkiksi maa- ja metsätalouden harjoittamisen katsotaan sisältyvän teollisen käytön vaatimukseen. Keksinnöt, jotka liittyvät kasveihin tai eläimiin voidaan patentoida, jos keksinnön tekninen toteutettavuus ei rajoitu yhteen kasvilajikkeeseen tai eläinrotuun. Tämä mahdollistaa esimerkiksi patentin myöntämisen siirtogeenisille kasveille ja eläimille, vaikka geenisiirron kohteena olisi ollut kasvilajike tai eläinrotu.

Biopatenttidirektiivin mukaan patenttia ei myönnetä olennaisesti biologiseen menetelmään eli menetelmään, joka perustuu kokonaisuudessaan luonnollisiin ilmiöihin kuten risteytykseen ja valintaan kasvien tai eläinten jalostamiseksi. Pelkkä geenin havaitseminen ei ole patentoitavissa oleva keksintö, vaan se katsotaan patenttioikeudelliseksi löydöksi. Geenin identifioiminen, eristäminen ja uuden teknisen käytön osoittaminen geenille voi kuitenkin olla patentoitavissa oleva keksintö.

Monenvälisestä järjestelmästä saadun geenin suojaaminen patentilla on siten periaatteessa mahdollista. Käytännössä patentoitavan keksinnön uutuuden ja keksinnöllisyyden vaatimus sinänsä voi sulkea pois geenin patentoitavuuden siinä muodossa kuin se on saatu monenvälisestä järjestelmästä. Tämä kuitenkin edellyttää, että geenin alkuperä voidaan selvittää. Biopatenttidirektiivin johdantokappaleen 27 kohdan mukaan patenttihakemuksen olisi tarvittaessa sisällettävä tieto kasviperäisen materiaalin maantieteellisestä alkuperästä, jos se tunnetaan.

Biopatenttidirektiivi vaikuttaa välillisesti kasvigeenivarasopimuksen tulkintaan, koska

siinä määritellään kasvigeenivarojen patentoitavuuden edellytykset. Jotta direktiivin yhteensopivuus kasvigeenivarasopimuksen kanssa voitaisiin kasvigeenivaroihin liittyvien patenttien osalta selvittää, edellytetään direktiivin johdantokappaleen 27 mukaan biologisen, kasvi- tai eläinperäisen materiaalin maantieteellisen alkuperän ilmoittamista patenttihakemuksen yhteydessä niissä tapauksissa, missä se on tiedossa ja asianmukaista. Euroopan yhteisön kasvigeenivarasopimuksen hyväksymisen yhteydessä antaman julkilausuman mukaan sopimuksen monenkeskisessä järjestelmässä olevat kasvigeenivarot tai niiden geneettiset osat tai komponentit, jotka ovat käyneet läpi innovaation, ovat suojattavissa immateriaalioikeudella, jos näiden oikeuksien myöntämisen kriteerit täyttyvät.

Kasvigeenivarasopimuksen tavoitteena on kasvigeenivarojen kestävän käytön avulla taata kestävän maatalouden harjoittaminen ja elintarviketurva. Sopimuksen mukaan sen osapuolten tulee kannustaa viljelijöitä ja paikallisia yhteisöjä kasvigeenivarojen ylläpitämiseen ja suojelemiseen tilalla. Euroopan yhteisön tasolla kestävän maatalouden edistämisestä säädetään Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1257/1999, jäljempänä EY:n maaseudun kehittämisasetus.

EY:n maaseudun kehittämisasetus antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden tukea merkittävien luonnonarvojen sekä ympäristövaatimusten mukaisen kestävän maatalouden säilyttämistä ja edistämistä. Asetukseen perustuvassa maatalouden ympäristöohjelmassa voidaan tukea maatalousmaan hyödyntämistä ottaen huomioon ympäristön, maiseman ja sen ominaispiirteiden, luonnonvarojen, maaperän ja geneettisen monimuotoisuuden suojeleminen ja parantaminen. Sen mukaan tukea voidaan maksaa muun muassa paikallisiin olosuhteisiin sopeutuneiden, häviämisen alaisen hyötykasvien viljelylle. Asetuksen toimenpiteet ohjaavat viljelijöitä kasvigeenivarasopimuksen mukaiseen kasvigeenivarojen monipuoliseen ja kestävään käyttöön. Suomessa ympäristötukijärjestelmää hallinnoidaan kansallisesti maaseu-

tuelinkeinojen rahoituslain (329/1999) ja sen nojalla annettujen asetusten nojalla.

2.3. Suomen lainsäädäntö

Suomessa sovelletaan Euroopan yhteisön edellä mainittua geenivarojen suojeleminen ja kestävää käyttöä ohjaavaa ja tähän toimintaan kannustavaa lainsäädäntöä. Sen sijaan geenivarojen saatavuudesta ja niiden käytöstä koituvien hyötyjen jakamisesta on säädetty Suomessa, kuten Euroopan yhteisön alueella kokonaisuudessaan, vain välillisesti.

Kasvigeenivarasopimuksessa edellytetään, että sopimuspuolet noudattavat tarkoituksenmukaisia toimintalinjoja ja oikeudellisia ohjauskeinoja, jotka edistävät elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen kestävää käyttöä. Tällaisina edistämistoimenpiteinä voidaan sopimuksen mukaan pitää esimerkiksi sellaisen maatalouspolitiikan noudattamista, joka tukee maatalouden biologisen monimuotoisuuden ja muiden luonnonvarojen kestävää käyttöä suosivien viljelymenetelmien kehittämistä ja ylläpitoa.

Euroopan yhteisössä pyritään ympäristötukijärjestelmällä varmistamaan maatalouden kasvigeenivarojen monipuolinen ja kestävä käyttö. Kansallisesti järjestelmää on hallinnoitu maaseutuelinkeinojen rahoituslain nojalla. Sanotun lain 11 §:n mukaisesti voidaan maatilatalouden harjoittajille maksaa EY:n maaseudun kehittämisasetuksen 22 artiklassa tarkoitettua ympäristötukea. Tuen tavoitteena on edistää ympäristön suojelemiseen ja maaseudun monimuotoisuuden ylläpitämiseen tähtäävien tuotantomenetelmien käyttöä. Tuella rohkaistaan viljelijöitä kestävien viljelyjärjestelmien käyttöön ja maatalouskäytäntöjen ympäristösuunnitteluun. Tarkemmat säännökset tuesta sisältyvät luonnonhaittakorvauksesta ja maatalouden ympäristötuesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (644/2000). Tukijärjestelmän yksityiskohdista säädetään ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteistä annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muuttamisesta annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (646/2000) ja maatalouden ympäristötuen erityistuista annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (647/2000). Kasvigeenivarasopimuksen täytäntöönpanon kan-

nalta erityisen tärkeitä ovat perinnebiotooppien hoitoon, luonnon monimuotoisuuden edistämiseen, maiseman kehittämiseen ja hoitoon sekä alkuperäiskasvien viljelyyn liittyvät erityistuet.

Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarojen kestävä käytön kannalta tähdellisenä toimenpiteenä voidaan kasvi-geenivarasopimuksen mukaan pitää myös paikallisten tai paikallisiin olosuhteisiin sopeutuneiden viljelykasvien, lajikkeiden ja vähän käytettyjen lajien käytön lisäämisen edistämistä. Kansallisesti viljelyssä käytettävien lajikkeiden valintaan vaikutetaan monin tavoin. Tavoitteena on huolehtia siitä, että viljelijöille on jatkuvasti tarjolla monipuolinen valikoima Suomen olosuhteisiin sopeutuneita, parhaita mahdollisia viljelykasvilajikkeita. Pello- ja puutarhakasvien kylvösiemenen tuotantoa, markkinointia, maahan- tuontia ja maastavientiä sääntelee kansallisesti siemenkauppalaki (728/2000) ja kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annettu lain (896/1977) 6 ja 7 §:n mukaisesti voidaan valtion talousarvioon vuosittain otettavasta määrärahasta maksaa kasvinjalostajille jalostus- tukea.

Suomessa kasvien perintöaineksen omistamisesta tai niistä saatavien hyötyjen jaosta ei ole olemassa kansallista lainsäädäntöä. Perintöaineksen omistamista koskevat yleiset oikeusperiaatteet, joista ensimmäisenä voidaan mainita perustuslain mukainen omaisuuden suoja. Perustuslain 15 §:n nojalla jokaisen omaisuus on turvattu. Yksityiseen omistusoikeuteen voidaan puuttua vain laissa erikseen säädettyillä edellytyksillä. Valtiolle ei ole erikseen säädetty yksityisestä omistusoikeudesta poikkeavaa yleistä omistusoikeutta kansallisiin geenivaroihin. Kasviin kohdistuva omistusoikeus määräytyy yleisten esineoikeudellisten sääntöjen mukaan. Yksittäisen maaperään kiinteästi kuuluvan kasvin omistusoikeus seuraa kiinteistön omistusoikeutta, jollei muusta ole sovittu. Yleensä kasvi kuuluu siis sille, jonka omistamalla maalla se sijaitsee. Kasvin sisältämän perintöaineksen kaupallista hyödyntämistä saattaa rajoittaa kasvinjalostajanoikeus tai patenttioikeus. Omistajan käyttöoikeutta on myös eräissä tilanteissa rajoitettu muun muassa luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla.

Kasvi-geenivarasopimuksen mukaan sopimuspuolten tulee liittää monenväliseen järjestelmään sopimuksen I liitteessä mainitut kasvi-geenivarat, joita sopimuspuolet hallinnoivat ja valvovat ja jotka ovat julkisessa omistuksessa. Näin ollen yksityisomistuksessa olevat kasvi-geenivarat jäävät monenväliseen järjestelmän geenivarojen saatavuutta ja niiden käytöstä koituvien hyötyjen jakamista koskevien sääntöjen ulkopuolelle. Yksityisiä tahoja kehoitetaan kuitenkin liittämään kasvi-geenivarakokoelmaansa monenväliseen järjestelmään.

Pohjoismaiden ministerineuvoston julki- lausumassa kesäkuussa 2003 ilmoitetaan näiden maiden halukkuus liittää Pohjoismaises- sa geenipankissa (NGB) olevat yhteiset kasvi-geenivarasopimuksen I liitteen mukaiset kasvi-geenivarakokoelmat monenväliseen järjestelmään. Suomessa ei ole muita kasvi-geenivarakokoelmia, joiden voitaisiin katsoa olevan kasvi-geenivarasopimuksen tarkoitta- malla tavalla julkisessa omistuksessa.

Laki kasvinjalostajanoikeudesta (789/1992) sisältää kansalliset säännökset jalostajan yksinoikeudesta kasvilajikkeen ammattimaiseen hyväksikäyttöön. Laki toteuttaa kasvinjalostajanoikeuden viljelijän erityistarpeet huomi- oon ottaen. Lain mukaan jalostajilla on oikeus saada korvaus jalostamiensa lajikkeiden kaupallisesta hyödyntämisestä. Laki vastaa sisällöltään muiden valtioiden vastaavia lainsäädäntöjä samoin kuin edellä mainitun UPOV-sopimuksen määräyksiä. Sen tarkoi- tuksena on luoda edellytyksiä kasvinjalostus- toiminnan rahoittamiselle Suomessa, turvata ulkomaisten lajikkeiden saatavuus ja sovittaa lainsäädäntö tältä osin yhteen muiden valtioiden vastaavan lainsäädännön kanssa.

Kasvinjalostajanoikeudella suojatun kasvi- lajikkeen oikeussuoja koskee lajikkeen geneettistä rakennetta, jonka säätelemänä laji- ketta voidaan optimaalisella tavalla hyödyn- tää tietyissä ympäristöolosuhteissa. Kasvinja- lostajanoikeus ei siis koske lajikkeeseen sisältyvää erillistä yksittäistä geneettistä kom- ponenttia sinänsä. Kasvinjalostajanoikeudella ei rajoiteta myöskään lajikkeen käyttöä tut- kimuksessa tai kasvinjalostuksessa. Suomen kasvinjalostajanoikeuslainsäädäntö on siten kasvi-geenivarasopimuksen tavoitteiden mu- kainen. Koska kasvinjalostajanoikeus ei ra-

joita kasvinjalostajanoikeudella suojattujen lajikkeiden käyttöä kasvinjalostukseen tai tutkimukseen, kasvigeenivarasopimuksen monenväliseen järjestelmään kuuluvien kasvisukujen ja lajien lajikkeita voidaan suojata kasvinjalostajanoikeudella ilman, että tästä koituisi velvoitetta hyötyjen jakoon. Kasvigeenivarasopimus kehottaa kuitenkin myös tässä tapauksessa osallistumaan vapaaehtoisesti lajikkeista koituvan, erityisesti rahallisen hyödyn jakamiseen.

Kasvigeenivarasopimuksen mukaan monenvälisestä järjestelmästä saatua kasvigeeniä ei saa suojata patentilla siinä muodossa kuin se on järjestelmästä saatu. Keksinnön suojaamisesta patentilla säädetään patenttilaissa (550/1967). Patenttilain bioteknologian keksintöjä koskevat säännökset vastaavat edellä kohdassa 2.2. kuvattua biopatenttidirektiiviä. Direktiivin edellyttämät muutokset on pantu täytäntöön lailla patenttilain muuttamisesta (650/2000).

Patenttilain mukaisesti myös kasveihin liittyvät keksinnöt ovat patentoitavissa, jos patentoitavuuden edellytykset eli uutuus, keksinnöllisyys, toisinnettavuus ja teollinen hyödynnettävyys täyttyvät. Patenttia ei patenttilain 1 §:n 4 momentin mukaan myönnetä kasvilajikkeisiin eikä eläinrotuihin. Keksinnöt, joiden kohteena ovat kasvit tai eläimet, voidaan kuitenkin patentoida, jos keksinnön tekninen toteutettavuus ei rajoitu yhteen kasvilajikkeeseen tai eläinrotuun. Kasvilajikkeille voi edellä esitetyllä tavalla saada teollisoikeudellisen yksinoikeuden kasvinjalostajanoikeuden kautta.

Patenttilain 1 §:n 6 momentin mukaan luonnollisesta ympäristöstään eristetty tai teknisen menetelmän avulla tuotettu biologinen materiaali voi olla keksinnön kohteena, vaikka sitä esiintyisi luonnossa. Biologisella materiaalilla tarkoitetaan materiaalia, joka sisältää geneettistä tietoa ja joka pystyy itse lisääntymään tai, jota voidaan lisätä biologisessa järjestelmässä. On kuitenkin huomattava, että patenttilain mukaan aikaisemmin tuntematon geneettinen materiaali katsotaan patenttioikeudessa löydöksi, joka ei sellaisenaan ole patentoitavissa. Löydön perusteella voidaan kuitenkin tehdä patenttoivissa oleva keksintö, esimerkiksi menetelmä, jolla tiettyä geneettistä materiaalia voidaan valmistaa

synteettisesti suuria määriä. Geenin identifiointi ja eristäminen sekä uuden teknisen käytön osoittaminen geenille voi siten kansallisen lainsäädännön mukaan olla patentoitavissa oleva keksintö.

Suomen lainsäädännössä ei ole biopatenttidirektiivin johdannossa esitettyä vaatimusta patentoitavan kasvigeenivaran maantieteellisen alkuperän ilmoittamisesta. Eräät Euroopan yhteisöjen jäsenvaltiot ovat lisänneet tämän vaatimuksen omaan kansalliseen patenttilainsäädäntöönsä. Vaatimus ei kuitenkaan sisälly direktiivin säännöksiin. Euroopan yhteisön tulkinnan mukaan yhteisössä ei kuitenkaan ole tarvetta immateriaalioikeuslainsäädännön muuttamiseen.

Kasvigeenivarasopimuksella on tiivis yhteys biodiversiteettisopimukseen, ja siten sopimuksella on osana laajempaa kokonaisuutta liitänä myös Euroopan yhteisön ja kansalliseen luonnon monimuotoisuuden suojaamista koskevaan lainsäädäntöön. Luonnonsuojelulaki on luonnon ja maiseman suojelua koskeva erityislaki. Lain päätavoitteena on luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen sekä luonnonympäristön ja luonnonvarojen kestävä käytön tukeminen. Tavoitteiden saavuttamiseksi laissa on kaksi pääasiallista lähestymistapaa; aluesuojelu ja lajisuojelu. Aluesuojelulla suojellaan luonnonsuojelullisesti arvokkaita alueita rajoittamalla niiden käyttöä. Lajisuojelulla kielletään tietyt suojeltujen eläin- ja kasvilajeihin kohdistuvat toimenpiteet.

Luonnonvaraisten eliölaajien ja luontotyypien seurannasta ja eliölaajien suojelusta säädetään tarkemmin luonnonsuojeluasetuksella (160/1997). Asetuksen liitteissä on lueteltu rauhoitetut ja uhanalaiset eliölaajit. Suojeltavaksi säädettyjä kasvilajeja koskevat erityiset suojelumääräykset, jotka rajoittavat tai kieltävät muun muassa kasvien, niiden osien tai siemenien keräämistä, hallussapitoa ja kauppaa, tai kasvien esiintymispaikan heikentämistä. Suojelumääräyksistä voidaan poiketa laissa säädetyin edellytyksin.

Lähtökohtaisesti luonnonsuojelulakia sovelletaan kaikkiin Suomessa esiintyviin luonnonvaraisiin kasvilajeihin. Siten hyötykasvit eivät ei-luonnonvaraisina kuulu lain soveltamisalaan. Maatalouden kasvigeenivaroja se koskee sikäli kun viljelymenetelmillä

saatetaan uhanalaiseksi kasvi- tai eläinlajien esiintyminen maatalousekosysteemeissä.

2.4. Nykytilan arviointi

Pohjoismaat ovat perinteisesti tehneet varsin tiivistä yhteistyötä maatalouden geenivarojen säilyttämiseksi. Näkyvin yhteistyön muoto on Ministerineuvoston alainen yhteis-pohjoismainen geenipankki, jäljempänä Pohjoismainen geenipankki, joka on perustettu vuonna 1979 ja joka sijaitsee Ruotsissa, Alnarpissa. Sen tehtävänä on säilyttää ja dokumentoida Pohjoismaissa esiintyvien maatalouden kannalta tärkeiden viljely- ja puutarhakasvilajien geneettistä muuntelua. Tehtäväaluetta on laajennettu kattamaan myös yrtti-, lääke-, koriste- ja maisemakasveja. Geenipankin tulee saattaa kerätyt kokoelmat kasvinjalostajien ja tutkijoiden saataville siten, että niitä voidaan parhaalla mahdollisella tavalla hyödyntää.

Pohjoismaisen geenipankin Alnarpin kokoelmissa on noin 31 000 siemennäytettä. Näistä 8 500 on lajikkeita, maataisia tai viljelykasvien luonnonvaraisia sukulaislajeja. Loput näytteistä ovat erilaisista tutkimusprojekteista peräisin olevia erityiskokoelmia. Suurin osa kokoelmista on hyvin dokumentoituja, tosin taso vaihtelee kasvilajista toiseen. Geenipankin näytteistä noin 500 on suomalaista alkuperää.

Kasvullisesti säilytettävät kokoelmat kuuluvat Pohjoismaisen geenipankin toimialaan, mutta niiden säilyttäminen on kunkin Pohjoismaan omalla vastuulla. Suomessa näitä kokoelmia säilytetään Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksessa, jäljempänä MTT, Piikkiössä ja Pälkäneellä, Helsingin yliopistossa ja Ahvenanmaan osalta Ålands försöksstationilla Jomalassa. Kokoelmia on muun muassa hedelmäpuista, marjapensaista ja erilaisista koristekasveista.

Kasvigeenivarasopimuksen mukaan sopimusosapuolten tulee liittää monenväliseen järjestelmään kasvigeenivarat, joita sopimuspuolet hallinnoivat ja valvovat ja jotka ovat julkisessa omistuksessa. Pohjoismaiden ministerineuvoston julkilausumassa kesäkuussa 2003 ilmoitetaan näiden maiden halukkuus liittää Pohjoismaisessa geenipankissa olevat yhteiset kasvigeenivarasopimuksen I liitteen

mukaiset kasvigeenivarakokoelmat monenväliseen järjestelmään. Suomessa ei ole muita julkisessa omistuksessa olevia kasvigeenivarakokoelmia.

Suomessa laadittiin Leipzigin julkilausuman ja maailman kasvigeenivaraohjelman mukaisesti vuonna 2001 Suomen maa- ja metsätalouden kansallinen kasvigeenivaraohjelma. Ohjelmassa asetetaan tavoitteita ja ehdotetaan toimenpiteitä maa- ja metsätalouden geenivarojen suojelun ja kestäväen käytön varmistamiseksi. Kasvigeenivaraohjelmassa kiinnitetään huomiota hallinnonalojen yhteistyön tärkeyteen ja tämän tehostamiseksi esitetään geenivaranneuvottelukunnan perustamista. Maa- ja puutarhatalouden kasvigeenivarojen suojelutyössä korostetaan pohjoismaisen geenipankin ja MTT:n roolia tämän työn organisoimisessa. Kansallisen kasvigeenivaraohjelman sisältämän ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö on asettanut vuoden 2003 aikana geenivaranneuvottelukunnan toimimaan maa- ja metsätalouden geenivarioihin liittyvien asioiden koordinoitielimenä.

Suomessa ei ole kansallista nimenomaisesti maa- ja elintarviketalouden kasvigeenivaroja koskevaa lainsäädäntöä. Kasvigeenivarasopimuksen tavoitteiden toteuttamisessa voidaan kuitenkin soveltaa muuta voimassa olevaa lainsäädäntöä, kuten maatalouden ympäristötukijärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä, Euroopan yhteisön asetusta maatalouden geenivarojen säilyttämisestä, kuvauksesta, keräämisestä ja käytöstä, kasvinjalostajanoikeutta, patenttilainsäädäntöä sekä yleisiä oikeusperiaatteita.

Euroopan yhteisöjen komissio on ilmoittanut, että kasvigeenivarasopimuksen ratifiointi ei aiheuta tarvetta yhteisölainsäädännön muuttamiseen tai uuden lainsäädännön laatimiseen. Sopimuksen voimaansaatamisen ei katsota välittömästi aiheuttavan muutostarpeita myöskään Suomen kansalliseen lainsäädäntöön.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Hyväksymällä kasvigeenivarasopimuksen Suomi hyväksyy omalta osaltaan sopimuksen määräykset ja sitoutuu myötävaikuttamaan

sen määräysten mukaisesti näiden kasvi-geenivarojen suojelun ja kestävä käytön edistämiseen sekä sopimuksen tavoitteeseen huolehtia elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen hyödyntämisestä koituvien hyötyjen tasapuolisesta jaosta ja maanviljelijöiden oikeuksien toteuttamisesta.

Esitys sisältää ehdotuksen blankettilaiksi, jolla saatetaan voimaan kasvigeenivarasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Sopimuksen taloudellisten vaikutusten oletetaan olevan vähäisiä. Sopimuksen toimeenpanon ytimen muodostavat maailman kasvi-geenivaraohjelman mukaiset projektit ja ohjelmat, jotka on tarkoitettu rahoittamaan olemassa olevista rahoitusinstrumenteista. Rahoitusta saadaan kansallisista lähteistä, kansainvälisten järjestelmien, rahastojen ja järjestöjen kautta sekä muita monenkeskisiä, kahdenvälisiä tai alueellisia mekanismeja apuna käyttäen. Tämän lisäksi toimintaa on tarkoitettu kattava vapaaehtoisella rahoituksella, sekä geenivarojen kaupallisesta hyödyntämisestä kertyvällä rahoituksella, joka ohjataan sopimuksella perustettavan hallintoneuvoston perustamaan rahastoon.

Kasvigeenivarasopimus ei sisällä yksityiskohtaisia määräyksiä geenivarojen kaupallisesta hyödyntämisestä koituvien hyötyjen jaosta. Sopimuksen mukaan "monenvälisestä järjestelmästä saamaansa materiaalia kaupallisesti hyödyntävän vastaanottajan on maksettava 19 artiklan 3 kohdan f alakohdassa tarkoitettuun järjestelmään oikeudenmukainen osuus tämän tuotteen kaupallisesta hyödyntämisestä saadusta tuotosta, ellei tuote ole rajoituksetta muiden vastaanottajien käytävissä tutkimus- ja jalostustarkoituksiin varten, jolloin tuotetta kaupallisesti hyödyntävää vastaanottajaa kehoitetaan maksamaan kyseinen osuus järjestelmään". Hallintoneuvosto tulee hyväksymään määrämuotoisen materiaalin siirtosopimuksen (Material Transfer Agreement, MTA), johon sisältyvät määräykset myös sopimuksen I liitteessä mainittujen

kasvisukujen ja -lajien hyödyntämisestä koituvien taloudellisten hyötyjen jaosta. Materiaalin siirtosopimusta valmistelevaan asetettiin kasvigeenivarasopimuksen väliaikaisessa komiteassa (Interim Committee) syksyllä 2002 asiantuntijatyöryhmä, jossa kaikki alueet ovat tasapuolisesti edustettuina. Euroopan aluetta ryhmässä edustaa kahdeksan asiantuntijaa, joista neljä tulee Euroopan yhteisöstä.

FAO:n yleinen budjetti kattanee sopimuksen sihteeristön kulut. On kuitenkin mahdollista, että sopimuksen hallintoon tarvitaan lisärahoitusta. Tämä katetaan joko vapaaehtoisella rahoituksella tai hallintoneuvoston yksimielisellä päätöksellä muilla keinoin. Tässä yhteydessä on ollut esillä mahdollisuus tietyn suuruisen jäsenmaksun maksamisesta. Maa-kohtaiset jäsenmaksut määräytyvät Yhdistyneiden Kansakuntien yleisen mak-suusuusasteikon mukaisesti.

Kaiken kaikkiaan kasvigeenivarasopimuksen hyväksymisellä ei oleteta olevan merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Sopimuksen 18 artiklan 4 kappaleen d kohdan mukaan sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestävä käyttöä koskevia kansallisia toimia sekä myöntämään näille toimille rahoitusta kansallisten valmiuksiensa ja taloudellisten edellytystensä mukaisesti. Sopimuksen edellyttämistä toimenpiteistä valtaosaa toteutetaan jo nykyisten tuki- ja ohjausjärjestelmien puitteissa.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Kasvigeenivarasopimuksen voimaantulolla ei ole merkittäviä hallinnollisia tai organisatorisia vaikutuksia. Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut vuoden 2003 aikana maa- ja metsätalouden geenivaraohjelman liittyvien asioiden koordinoimiseksi neuvottelukunnan, joka tulee toimimaan kasvigeenivarasopimuksen tarkoittamana kansallisena yhteystahona.

Suomen maa- ja metsätalouden kansallisen kasvigeenivaraohjelman esityksen mukaisesti maa- ja puutarhatalouden kasvigeenivarojen käytännön säilytystyötä koordinoi MTT. Tähän työhön on MTT:n vuosittaisessa budje-

tissa varattu noin 82 000 euroa.

4.3. Ympäristövaikutukset

Kasvigeenivarasopimuksella ylläpidetään ja lisätään luonnon monimuotoisuutta maatalouden kasvigeenivarojen osalta.

4.4. Yritysvaikutukset

Kasvigeenivarasopimuksen 12 artiklan 3 kohdan mukaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen saatavuutta helpotetaan elintarvikkeiden ja maatalouden alan tutkimusta, jalostusta ja koulutusta koskevia säilytys- ja käyttötarkoituksia varten edellyttäen, että varoja ei käytetä kemianteollisuudessa tai lääketeollisuudessa tai muussa elintarvikkeisiin tai rehuvalmisteisiin liittymättömässä teollisuudessa. Jos kyseessä on useita tarkoituksia, esimerkiksi elintarvike- tai muuta käyttöä varten viljeltyt kasvit, niiden merkitys elintarviketurvan kannalta ratkaisee, sisällytetäänkö ne monenväliseen järjestelmään ja helpotetun saatavuuden piiriin. Sopimus koskee siten vain elintarvike- ja maatalousalan yrityksiä ja niidenkin osalta vain tutkimus-, jalostus- ja koulutustarkoituksia varten hankittua materiaalia. Näiden yritysten osalta uuden monenvälisen järjestelmän voidaan katsoa helpottavan kasvigeenivarojen saatavuutta kansainvälisellä tasolla. Kasvigeenivarojen saatavuus myönnetään järjestelmästä nopeasti ilman tarvetta jäljittää yksittäisiä vastaanotettuja eriä. Saatavuus myönnetään vastikkeetta tai enintään sellaista maksua vastaan, joka vastaa aiheutuneita vähimmäiskuluja.

Sopimus luo alan yrityksille kansainvälisen kehyksen, jonka puitteissa toimia ja lisää siten toimintaympäristön vakautta ja ennakoitavuutta. Sekä julkisen että yksityisen sektorin kasvinjalostajat tulevat hyötymään laajasta kasvigeenivarojen saatavuudesta. Saatavuus toteutetaan materiaalin siirtosopimuksen avulla. Sopimuksen ehtoja ei ole kuitenkaan vielä käytettävissä, sillä hallintoneuvosto tulee hyväksymään ne myöhemmin. Materiaalin siirtosopimus tulee sisältämään myös määräykset sopimuksen liitteessä I mainittujen kasvisukujen ja -lajien hyödyntämisestä koituvien taloudellisten hyötyjen jaosta. Ennen

kuin sopimuksen sisällöstä on päätetty, on mahdotonta arvioida tarkemmin sen yritysvaikutuksia. Materiaalin siirtosopimus tulee kuitenkin vapauttamaan resursseja tapauskohtaisista sopimusneuvotteluista ja siten vähentämään hankinnasta aiheutuvia kustannuksia.

5. Asian valmistelu

5.1. Sopimuksen neuvotteluprosessi

FAO:n yleiskokouksessa vuonna 1983 päätettiin perustaa FAO:n alaisuuteen pysyvä kasvigeenivarakomissio. Samassa kokouksessa hyväksyttiin myös kasvigeenivaroja koskeva IU-asiakirja, joka on ensimmäinen kokonaisvaltainen kansainvälinen maatalouden kasvigeenivaroja koskeva sitoumus. IU-asiakirjan tavoitteena on varmistaa maatalouden kasvigeenivarojen säilyttäminen, kerääminen, arviointi ja saatavuus erityisesti kasvinjalostuksen ja tutkimuksen tarpeisiin. IU-asiakirjan perusajatuksen mukaan geenivarat ovat ihmiskunnan yhteistä perintöä eikä niiden saatavuutta tule rajoittaa. IU-asiakirjaan on liittynyt 113 jäsenmaata.

Biodiversiteettisopimuksen hyväksymisen yhteydessä maat hyväksyivät myös Nairobin loppuasiakirjan kolmannen päätöslauselman, jonka mukaan FAO:ssa käsitellään muun muassa ex situ -kokoelmiin eli lähinnä geenipankkien kokoelmiin ennen biodiversiteettisopimuksen voimaantuloa kerättyjen kasvi- geenivarojen saatavuutta ja viljelijöiden oikeuksiin liittyviä kysymyksiä.

FAO:n yleiskokouksessa vuonna 1993 annettiin kasvigeenivarakomissiolle tehtäväksi aloittaa hallitustenväliset neuvottelut IU-asiakirjan harmonisoimiseksi biodiversiteettisopimuksen mukaiseksi. Kasvigeenivarakomissio aloitti neuvottelut IU-asiakirjan tarkistamiseksi marraskuussa 1994. Vuonna 1995 FAO:n yleiskokous laajensi FAO:n kasvigeenivarakomission mandaattia käsittelemään kaikki maatalouteen liittyvät biodiversiteetin osa-alueet, ja komission uudeksi nimeksi tuli Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture, jäljempänä geenivarakomissio. Tällä hetkellä geenivarakomissiossa on edustettuna 164 valtiota ja Euroopan yhteisö.

Sopimusneuvotteluja käytiin varsin tiiviisti sekä geenivarakomissiossa että erillisessä tätä tarkoitusta varten puheenjohtajan perustamassa kontaktiryhmässä. Sopimus oli tarkoitettu hyväksyä FAO:n yleiskokouksessa vuonna 1999, mutta sopimusneuvottelut osoittautuivat varsin vaikeiksi, ja sopimus hyväksyttiin lopulta vasta FAO:n yleiskokouksessa marraskuussa 2001 äänestyksen jälkeen. Jotta uusi sopimus erottuisi aikaisemmasta eistovasta IU-asiakirjasta, sen nimeksi annettiin International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture.

Neuvotteluissa erityisen ongelmallisia poliittisia kysymyksiä olivat sopimuksen oikeudellinen status, geenivarojen saatavuus, sopimukseen kuuluvien kasvigeenivarojen määrittäminen, geenivarojen kaupallisesta hyödyntämisestä koituvien taloudellisten hyötyjen jako, immateriaalioikeudet, ja viljelijöiden oikeudet. Osa näistä kysymyksistä on edelleen vailla lopullista ratkaisua. Niiden jatkovalmistelu on siirretty hallintoneuvostolle.

Kasvigeenivarasopimuksen hyväksymisen yhteydessä Euroopan yhteisö esitti sopimuksen 12 artiklan 3 kappaleen d kohdan tulkintaa koskevan julkilausuman, jonka mukaan artiklan tarkoittamat maa- ja elintarviketalouden kasvigeenivarat tai niiden geneettiset osat tai komponentit, jotka ovat läpikäyneet innovaation, ovat suojattavissa immateriaalioikeuksin, mikäli muut näiden oikeuksien myöntämisen ehdot täyttyvät.

Sopimusneuvotteluiden jälkeen avoimeksi jääneitä ongelmallisia osa-alueita valmistellaan ennen ensimmäistä hallintoneuvoston kokousta väliaikaisessa komiteassa sekä sen perustamissa työryhmissä. Komitea päätti ensimmäisessä kokouksessaan syksyllä 2002 perustaa kaksi työryhmää, joista toinen, kaikille avoin työryhmä valmistelee ehdotuksen hallintoneuvoston toimintatapa- ja taloussäännöiksi sekä ehdotuksen sopimuksen noudattamisen seurantaan varten. Toinen ryhmä on suljettu asiantuntijaryhmä, joka valmistelee ehdotuksen vakiomuotoiseksi materiaalinsiirtosopimukseksi. Väliaikainen komitea kokoontuu seuraavan kerran ennen vuoden 2004 loppua ja molempien työryhmien pitäisi kokoontua hyvissä ajoin ennen tätä.

5.2. Esityksen valmistelu Suomessa

Suomi allekirjoitti kasvigeenivarasopimuksen Roomassa 6 päivänä kesäkuuta 2002 yhtä aikaa Euroopan yhteisön ja muiden jäsenvaltioiden kanssa. Ulkoasiainministeriö pyysi sopimuksen allekirjoittamista varten lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä sekä ympäristöministeriöltä. Saaduissa lausunnoissa puollettiin sopimuksen allekirjoittamista.

Eduskuntaa on informoitu sopimusneuvottelujen aikana neuvottelujen edistymisestä. Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti eduskunnan kanta kuultiin erityisesti ennen sopimuksen allekirjoittamista ja hyväksymistä.

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä työryhmässä, jossa edustettuina ovat olleet maa- ja metsätalousministeriö, ulkoasiainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä ympäristöministeriö. Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot ympäristöministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, Helsingin yliopistolta, Turun yliopistolta, Oulun yliopistolta, Joensuun yliopistolta, Kuopion yliopistolta, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselta (MTT), patenti- ja rekisterihallitukselta, elintarviketurvakeskuksesta, Kasvintuotannon tarkastuskeskukselta (KTTK), tullilaboratoriolta, Suomen ympäristökeskukselta, Kasvinjalostajanoikeustoimistolta, Elintarviketeollisuusliitolta, Avena yhtiöiltä, Boreal Kasvinjalostus Oy:ltä, Metsäntutkimuslaitokselta, Valtion teknilliseltä tutkimuslaitokselta (VTT), Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Svenska lantbruksproducenternas centralförbundetiltä (SLC), Maaseutukeskusten liitolta, Päivittäistavara-kauppa ry:ltä, Siemenkauppiainien yhdistys ry:ltä, Suomen Kuluttajaliitto ry:ltä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry:ltä, Natur och Miljö rf:ltä, Suomen WWF:ltä, Suomen ympäristöoikeustieteen seuralta, Maaseutuoikeuden seura ry:ltä, Maan ystävät ry:ltä, Kansalaisten bioturvayhdistys ry:ltä, Maatiainen ry:ltä, Luomuliitolta, Finfoodilta, Kotimaiset Kasvikset ry:ltä, Kemia-liitolta sekä Suomen yrittäjiltä.

Lausunnoissa suhtauduttiin myönteisesti kasvigeenivarasopimuksen hyväksymiseen ja korostettiin sen edistämien arvojen tärkeyttä. Lausunnoissa esitetyt näkökohdat on pyritty

ottamaan huomioon hallituksen esityksen valmistelussa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskeva kansainvälinen sopimus

Sopimuksen johdanto. Sopimuksen johdannossa ilmaistaan huolestuneisuus elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen jatkuvasta köyhtymisestä sekä korostetaan kaikkien maiden riippuvaisuutta muualta tulevista elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroista.

Johdannossa todetaan kasvigeenivarojen suojelun, kartoittamisen, keräämisen, kuvaamisen ja dokumentoinnin olevan keskeinen edellytys elintarviketurvalle sekä maatalouden kehittämiselle kestäväällä tavalla nykyisiä ja tulevia sukupolvia varten. Johdannossa ilmaistaan tarve vahvistaa kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden valmiuksia näihin toimiin. Johdannossa todetaan, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskeva maailman kasvigeenivaraohjelma (Global Plan of Action, GPA) on kansainvälisesti hyväksytty viitekehys tällaisille toimille.

Johdannossa vahvistetaan viljelijöiden keskeinen asema kasvigeenivarojen suojelemissa sekä kasvigeenivarojen suojelun, käytön ja käytöstä aiheutuvan hyödyn oikeudenmukaisen ja tasapuolisen jakamisen tärkeys viljelijöiden oikeuksien toteutumisen kannalta.

Johdannossa todetaan periaate, jonka mukaan tämän sopimuksen ja muiden sen kannalta merkityksellisten sopimusten olisi täydennettävä toisiaan kestävään maatalouden ja elintarviketurvan edistämiseksi sekä vahvistetaan se periaatteellinen kanta, että sopimus ei muuta sopimuspuolten muita kansainvälisistä sopimuksista johtuvia oikeuksia ja velvoitteita. Kasvigeenivarasopimuksella ei ole myöskään tarkoitus luoda hierarkiaa kasvigeenivarasopimuksen ja muiden kansainvä-

listen sopimusten välille.

Johdannossa ilmaistaan myös periaate, jonka mukaan siitä huolimatta, että valtiolla on täysivaltaiset oikeudet kasvigeenivaroihinsa, ne voivat hyötyä sellaisen tehokkaan monenvälisen järjestelmän perustamisesta, joka helpottaa kasvigeenivarojen saatavuutta sekä niiden käytöstä aiheutuvien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakamista.

Johdannossa todetaan, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen hallintaa koskevat kysymykset liittyvät sekä maatalouden, ympäristön että kaupan alaan, ja että näiden alojen välillä olisi oltava synergiaa.

I OSA. Johdanto

1 artikla. *Tavoitteet.* Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuksen tavoitteena on elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelu ja kestävä käyttö sekä näiden kasvigeenivarojen käytöstä aiheutuvien hyötyjen oikeudenmukaisen ja tasapuolisen jaon toteuttaminen sopusoinnussa biodiversiteettisopimuksen kanssa kestävään maatalouden ja elintarviketurvallisuuden saavuttamiseksi. Kasvigeenivarasopimuksen keskeisenä tavoitteena on siten kasvigeenivarojen säilyttäminen ja niiden saatavuuden takaaminen biodiversiteettisopimuksen periaatteiden mukaisesti. Samalla kiinnitetään erityistä huomiota kestävään maatalouden ja elintarviketurvan saavuttamiseen.

Artiklan 2 kappaleen mukaan tavoitteet saavutetaan erityisesti kytkemällä sopimus FAO:on ja biodiversiteettisopimukseen. Kasvigeenivarasopimus on siten nähtävä osana laajempaa kokonaisuutta, joka koostuu FAO:n toiminnasta kestävään maatalouden ja elintarviketurvan saavuttamiseksi sekä biodiversiteettisopimuksen geenivarojen saata-

vuutta ja hyötyjen tasapuolista jakoa koskevista periaatteista.

Biodiversiteettisopimuksen tavoitteena on biologisen monimuotoisuuden suojeleminen, sen osien kestävä käyttö sekä perintöaineksen käytöstä saadun hyödyn oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Kasvigeenivarasopimuksen tavoitteet ovat samat, mutta ne on rajattu koskemaan vain elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja.

Kasvigeenivarasopimuksen tavoitteena olevat elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojeleminen ja kestävä käyttö liittyvät läheisesti biodiversiteettisopimuksen 6, 8 ja 10 artikloihin. Niissä kannustetaan sopimuspuolia laatimaan kansallisia biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttöä koskevia strategioita, suunnitelmia ja toimintaohjelmia. Lisäksi niissä kehoitetaan sisällyttämään biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö yhteiskunnan eri lohkojen suunnitelmiin ja päätöksentekoon. Artiklat asettavat *in situ* -suojeleminen periaatteet sekä velvoittavat sopimuspuolet ryhtymään toimiin, joilla turvataan biologisten luonnonvarojen kestävä käyttö. Biodiversiteettisopimuksen sopimuspuolikokous on vuonna 2000 hyväksynyt vuoteen 2010 ulottuvan maatalouden biodiversiteettiä koskevan työohjelman, jonka tavoitteena on arvioida maatalouden biodiversiteetin tilaa, kehityssuuntauksia ja niihin vaikuttavia syitä sekä identifioida eri toimenpiteitä suojeleminen ja kestävä käytön edistämiseksi sekä kansainvälisesti etä kansallisesti.

Kasvigeenivarasopimuksen kasvigeenivarojen helpotettuun saatavuuteen ja hyötyjen jakoon liittyvään monenväliseen järjestelmään kuuluvat ainoastaan sopimuksen I liitteessä mainitut viljelykasvilajit. Muut viljelykasvilajit kuuluvat biodiversiteettisopimuksen hyötyjen jakoa koskevan sääntelyn piiriin. Biodiversiteettisopimuksen 15 artiklan mukaan perintöaineksen luovuttamista ja sen saatavuutta koskeva päätäntävalta on kansallisilla hallituksilla, ja päätöksenteko tapahtuu kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Perintöaineksen saaminen ja saatavuus edellyttävät aineksen toimittavan sopimuspuolen etukäteen antamaa suostumusta. Jos suostumus myönnetään, luovutuksen tulee perustua perintöainesta luovuttavan ja sitä saavan sopi-

muspuolen keskenään sopimiin ehtoihin hyötyjen jakamisesta. Biodiversiteettisopimuksen sopimuspuolten tulee lisäksi ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja poliittisiin toimiin voidakseen jakaa perintöaineksen kaupallisesta ja muusta hyödyntämisestä koituvaa hyötyä perintöainesta luovuttaneen sopimuspuolen kanssa.

Kasvigeenivarasopimuksen mukaan julkisessa omistuksessa olevat kasvigeenivarat kuuluvat sopimuksen 11–13 artikloissa määritellyn geenivarojen saatavuutta ja hyötyjen jakoa koskevan monenvälisen järjestelmän piiriin. Sopimus koskee näin ollen Pohjoismaisen geenipankin hallinnassa olevia maa- ja puutarhatalouden kasvigeenivarakoelmia. Yksityistä sektoria rohkaistaan liittämään geenivarakoelmansa sopimuksen monenväliseen järjestelmään. Monenvälisessä järjestelmässä tapahtuvat geenivarojen vaihdot järjestetään yksityisoikeudellisin sopimuksin, joiden vakioehdot hyväksyy loppullisesti sopimuksen hallintoneuvosto.

2 artikla. *Määritelmät.* Artiklassa määritellään sopimuksessa käytettyjen käsitteiden merkitys. Määritelmät eivät kata hyödykkeitä käytävää kansainvälistä kauppaa.

"*In situ* -suojeleminen" tarkoitetaan ekosysteemien ja luontaisten elinympäristöjen suojeleminen sekä lajien elinkykyisten populaatioiden säilyttämistä ja elvyttämistä niiden luonnollisessa ympäristössä ja viljelykasvilajien osalta siinä ympäristössä, jossa ne ovat kehittäneet erityisominaisuutensa. *In situ* -suojeleminen määritelmä vastaa aiemmin biodiversiteettisopimuksen yhteydessä hyväksyttyä määritelmää.

"*Ex situ* -suojeleminen" tarkoitetaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojeleminen muussa kuin niiden luonnollisessa ympäristössä. *Ex situ* -suojeleminen määritelmä vastaa aiemmin biodiversiteettisopimuksen yhteydessä hyväksyttyä määritelmää.

"Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroilla" tarkoitetaan kasviperäistä geneettistä materiaalia, joka on tai saattaa olla elintarvikkeiden ja maatalouden kannalta arvokasta. Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen määritelmä vastaa biodiversiteettisopimuksen geenivarojen määritelmää.

"Geneettisellä materiaalilla" tarkoitetaan kasviperäistä ainesta, myös kasvullista lisä-

ys- ja monistusaineistoa, joka sisältää toiminnallisia perintötekijöitä. Geneettisen materiaalin määritelmä vastaa biodiversiteettisopimuksen geneettisen materiaalin määritelmää siten, että se on rajattu koskemaan vain kasviperäistä materiaalia, jota on täsmennetty lisämäärittelyllä. Lisämäärittely ei tuo kuitenkaan mitään oleellista muutosta määrittelyyn kattavuuteen.

"Lajikkeella" tarkoitetaan yhteen ainoaan alimpaan tunnettuun kasvitieteelliseen taksoniin kuuluvaa kasviryhmää, joka voidaan määritellä erityis- ja muiden geneettisten ominaisuuksiensa toistettavan ilmenemisen perusteella. Lajikkeen määritelmä poikkeaa UPOV-sopimuksen määritelmästä ollen tätä yleisempi. Tämä ei kuitenkaan todennäköisesti aiheuta tulkintavaikeuksia sopimusta toimeenpantaessa.

"*Ex situ* -kokoelmalla" tarkoitetaan kokonaisuutta, jossa elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarjoja säilytetään muussa kuin luontaisessa elinympäristössään. Tämä määritelmä on uusi ja se on laadittu erityisesti tämän sopimuksen tarpeisiin. Määritelmä perustuu aikaisempaan *ex situ* -suojelun määritelmään, ja sillä tarkoitetaan lähinnä geenipankkikokoelmia.

"Alkuperäkeskuksella" tarkoitetaan maantieteellistä aluetta, jossa viljelty tai luonnonvarainen kasvilaji on ensi kerran kehittänyt erityisominaisuutensa. Määritelmä vastaa biodiversiteettisopimuksen alkuperämaan määritelmää. Maatalouden kasvigeenivarjojen osalta tämä määritelmä on parempi, koska nämä geenivarjat ovat pitkän kehitys- ja jalostustyön tuloksia, eikä niille yleensä voida määrittää alkuperämaata.

"Viljelykasvien monimuotoisuuskeskuksella" tarkoitetaan maantieteellistä aluetta, jolla *in situ* -olosuhteissa kasvavien viljelylajien geneettinen monimuotoisuus on runsasta. Määritelmällä tarkoitetaan niitä maantieteellisiä alueita, joilla esiintyy runsaasti kyseisen viljelykasvin muuntelua ja yleensä myös viljeljä sukulaislajeja.

3 artikla. *Soveltamisala*. Artiklan mukaan kasvigeenivasopimusta sovelletaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihin. Sopimuksen osassa IV, joka käsittelee kasvigeenivarjojen saatavuutta ja hyötyjen jakamista koskevaa monenvälistä järjestelmää,

kavennetaan soveltamisalaa näiden ydinkohtien osalta koskemaan ainoastaan niitä kasvisukuja ja lajeja, jotka on valittu elintarviketurvaan ja keskinäiseen riippuvuuteen perustuen ja jotka on mainittu sopimuksen I liitteessä. Kokonaan soveltamisalan ulkopuolelle jäävät metsätalouden geenivarjat ja eläin geenivarjat.

II OSA. Yleiset määräykset

4 artikla. *Yleiset velvoitteet*. Artikla asettaa sopimukseen liittyneille valtioille ja kansainvälisille järjestöille velvollisuuden saattaa lainsäädäntönsä sopimusvelvoitteiden mukaisiksi. Sopimus on sen osapuolia oikeudellisesti sitova, ja se on pantava täytäntöön viipymättä mielessä. Sopimuspuoli ei voi vedota kansalliseen oikeuteen perusteena sopimuksen täyttämättä jättämiselle. Sopimuspuolten velvollisuutena on varmistaa niiden lainsäädännön ja hallinnollisten menettelyjen yhteensopivuus sopimusmääräysten kanssa.

5 artikla. *Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarjojen suojeleminen, kartoitus, kerääminen, kuvaaminen, arviointi ja dokumentointi*. Artiklan 1 kappale asettaa sopimuksen osapuolille yleisen velvollisuuden kansallisesti ja tarvittaessa yhdessä muiden sopimuspuolten kanssa edistää yhtenäistä lähestymistapaa elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarjojen kartoittamisessa, suojelussa ja kestävässä käytössä.

Artiklan 1 kappaleessa määritellään myös sopimuspuolten erityiset velvoitteet. Kappaleen a kohdan mukaan sopimuspuolet ovat velvolliset kartoittamaan ja inventoimaan sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat kasvigeenivarjat mukaan lukien niihin sisältyvä muuntelu. Sopimuspuolten tulee myös mahdollisuuksien mukaan selvittää kasvigeenivaroihin kohdistuvat uhat. Myös elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarjojen kerääminen sekä uhanalaiseen tai mahdollisesti hyödyllisiin kasvigeenivaroihin liittyvän oleellisen tiedon kerääminen kuuluvat kappaleen b kohdan nojalla erityisiin sopimusvelvoitteisiin.

Maatalouden kasvigeenivarjojen suojeleminen ja siihen liittyvät toimenpiteet (kartoitus, kerääminen, kuvaaminen, arviointi ja dokumen-

tointi) tapahtuvat yhteistyössä sekä Pohjoismaiden että Euroopan yhteisön tasolla. Maatalouden geenivarojen säilyttämistä, kuvausta, keräämistä ja käyttöä yhdenmukaistetaan Euroopan yhteisössä parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1467/94. Euroopan tasolla toteutetaan myös eurooppalaista kasvigeenivaraohjelmaa (ECP/GR), mikä osaltaan vaikuttaa toimintatapoja yhtenäistävasti. Pohjoismaisella tasolla 5 artiklan mukaisten yhtenäisten toimintatapojen varmistaminen tapahtuu Pohjoismaiden neuvoston puitteissa tapahtuvan geenivarayhteistyön ja Pohjoismaisen geenipankin toiminnan yhteydessä.

Suomessa valmistui keväällä 2001 kansallinen maa- ja metsätalouden kasvigeenivaraohjelma, jonka tavoitteena on maa-, puutarha- ja metsätalouden geenivarojen suojeleminen ja kestävä käyttö. Ohjelmalla toteutetaan kasvigeenivarasopimuksen 5 artiklan tavoitteet kansallisesti.

Artiklan 1 kappaleen c kohdan mukaan sopimuspuolten tulee kannustaa tai tukea maanviljelijöiden ja paikallisten yhteisöjen toimia omien elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojensa ylläpitämiseksi ja suojelemiseksi tilalla. Sopimuspuolten harjittavaksi jää, milloin on perusteltua ryhtyä kohdassa mainittuihin toimenpiteisiin.

Kappaleen d kohdan mukaan kukin osapuoli edistää yhtenäistä lähestymistapaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ja tarvittaessa yhteistyössä muiden sopimuspuolten kanssa erityisesti ja soveltuvin osin viljakasvien villien sukulaislajien ja luonnonvaraisten lajien *in situ* -suojelemaan tukemalla muun muassa alkuperäiskansojen ja paikallisten yhteisöjen toimia. Biodiversiteettisopimuksen 8 artikla käsittelee samaa asiaa ja sen sopimuspuolten hyväksymä maatalouden biodiversiteettiä koskeva työohjelma sisältää samaa tavoitetta edistäviä elementtejä.

Suomessa luonnonvaraisten kasvilajien *in situ* -suojelesta säädetään luonnonsuojelulaissa. Luonnonsuojelulain ympärille muodostetulla lainsäädäntökokonaisuudella pyritään turvaamaan biologinen monimuotoisuus paitsi perinteisellä luonnonsuojelulla myös ottamalla huomioon monimuotoisuuden tavoitteet huomioon myös talouskäytössä olevilla alueilla. Euroopan yhteisön yhteisellä maatalouspolitiikalla tuetaan myös tätä tavoit-

tetta. EY:n maaseudun kehittämisasetuksen nojalla voidaan maksaa erityistä ympäristötukea maatiaiskasvien ja vanhojen kauppala- jikkeiden viljelemiseen sekä ylläpitoon tiloilla tiettyjen ympäristötuen ehtojen mukaisesti. Tällä pyritään edistämään näiden geenivarojen tilalla tapahtuvaa suojele-

Kappaleen e kohdan mukaan sopimuspuolet tekevät yhteistyötä edistääkseen *ex situ* -suojelejärjestelmän kehittämistä. Kyse on järjestelmästä, jossa kasvigeenivaroja suojellaan muussa kuin luonnollisessa ympäristössä, esimerkiksi geenipankissa tai kasvatamalla kasveja muualla kuin alkuperäisessä ympäristössään. Järjestelmässä tulee ottaa huomioon riittävän dokumentoinnin, kuvaamisen, ennallistamisen ja arvioinnin tarve. Tämä edellyttää muun muassa kasvilajikkeiden erityisominaisuuksien dokumentointia ja kuvailemista, ja kokoelmien säännöllistä elvyttämistä niiden elinvoimaisuuden säilyttämiseksi sekä arviointia kasvien mahdollisista hyödynnettävistä ominaisuuksista. Kohdan mukaan yhteistyön tulee edistää järjestelmää varten tarvittavan teknologian kehittämistä ja siirtoa kasvigeenivarojen kestävä käytön parantamiseksi.

Suomi on muiden Pohjoismaiden tavoin huolehtinut maatalouden kasvigeenivarojen *ex situ* -säilytyksestä Pohjoismaisen geenipankin avulla. Geenipankki toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisuudessa ja sitä pidetään maailmanlaajuisena esimerkkinä siitä, kuinka geenivarojen *ex situ* -suojele voidaan menestyksellä järjestää alueellisena yhteistyönä.

Kappaleen f kohdan mukaan sopimuspuolten tulee valvoa kasvigeenivarakokoelmien elinvoimaisuuden, muuntelun määrän ja perimän alkuperäisenä säilymistä. Suomen maa- ja puutarhatalouden kasvigeenivarakoelmia säilytetään joko Pohjoismaisessa geenipankissa Alnarpissa, Ruotsissa tai kasvullisina kokoelmina Suomessa. Kaikkia koelmia käsitellään Pohjoismaisen geenipankin korkeatasoisen ohjeistuksen mukaisesti.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuspuolten on tarpeen mukaan ryhdyttävä toimenpiteisiin elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja uhkaavien vaarojen vähentämiseksi tai niiden poistamiseksi, mikäli vaaran poistaminen on mahdollista.

Kasvinsuojelulaissa (1203/1994) säädetään toimenpiteistä, joilla torjutaan kasvintuhoojia ja niiden leviämistä. Lain 4 §:ssä säädetään maan omistajan tai haltijan velvollisuudesta ilmoittaa kasvintuotannon tarkastuskeskukselle tilallaan esiintyvistä kasvintuhoojista. Kasvintuotannon tarkastuskeskus voi ryhtyä lain 6 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin kasvintuhoojan torjumiseksi tai sen leviämisen estämiseksi. Lisäksi kasvintuotannon tarkastuskeskuksella on velvollisuus seurata kasvintuhoojien esiintymistä ja julkaista niitä koskevia tietoja.

Suomessa pyritään geenipankkiyhteistyöllä sekä erityisympäristötuen keinoin varmistamaan viljelykasvien geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen tulevien sukupolvien käyttöön. Geenitekniikan käyttöönottoa on pidetty eräänä uhkana viljelykasvien monimuotoisuuden säilymiselle erityisesti niiden lajiutumiskeskuksissa. Euroopan yhteisön geenitekniikkalainsäädäntö on luonteeltaan rajoittavaa pyrkien siten osaltaan varmistamaan, ettei geeniteknisestä muuntelusta aiheudu haittaa ympäristölle. Mahdollisina haitallisina vaikutuksina pidetään myös muuntogeenisten viljelykasvien ympäröiville viljelyksille aiheuttamia haittoja.

6 artikla. *Kasvigeenivarojen kestävä käyttö.* Artiklan 1 kappale asettaa sopimuspuolille velvollisuuden kehittää ja toteuttaa kasvigeenivarojen kestävää käyttöä edistäviä tarkoituksenmukaisia toimintalinjoja ja oikeudellisia ohjauskeinoja. Sopimus ei määrittele toimintalinjoja eikä lainsäädäntötoimia, vaan jättää sopimuspuolten harkintaan tarkoituksenmukaisten keinojen valinnan.

Artiklan 2 kappale sisältää luettelon mahdollisista elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen kestävää käyttöä edistävästä toimenpiteistä. Kappaleen a kohdan mukaan sellaisen maatalouspolitiikan noudattaminen, joka edistää maatalouden biologisen monimuotoisuuden ja muiden luonnonvarojen kestävää käyttöä suosivien viljelymenetelmien kehittämistä ja soveltamista, on eräs mahdollinen toimenpide kasvigeenivarojen kestävä käytön turvaamiseksi.

Euroopan yhteisössä pyritään ympäristötukijärjestelmällä varmistamaan maa- ja puutarhatalouden kasvigeenivarojen monipuolinen ja kestävä käyttö. Maaseutuelinkeinojen

rahoituslain 11 §:n nojalla voidaan maatilatalouden harjoittajille maksaa EY:n maaseudun kehittämisasetuksen 22 artiklassa tarkoitettua ympäristötukea. Tuen tavoitteena on edistää ympäristön suojelemiseen ja maaseudun ylläpitämiseen tähtäävien tuotantomenetelmien käyttöä. Tuella edistetään muun muassa ympäristölle suotuisaa viljelyn laajaperäistämistä, kestävien viljelyjärjestelmien käyttöä ja maatalouskäytäntöjen ympäristösuunnittelua.

Euroopan yhteisön tasolla selvitetään parhaillaan myös toimenpiteitä, joilla mahdollistetaan eri tuotantotajärjestelmien harjoittaminen yhteisön alueella. Mahdollisia tuotantotajärjestelmiä ovat esimerkiksi tavanomainen viljely, muuntogeenisten kasvien viljely ja luomutuotanto.

Kappaleen b kohdan mukaan sellaisen tutkimuksen tehostaminen, joka lisää ja säilyttää biologista monimuotoisuutta maksimimallalla lajien sisäistä ja lajien välistä muuntelua viljelijöiden hyödyksi, edistää kasvigeenivarojen kestävää käyttöä. Tutkimuksen tulisi toimia erityisesti niiden viljelijöiden hyödyksi, jotka kehittävät ja käyttävät omia lajikkeitaan ja noudattavat ekologisia periaatteita maaperän hedelmällisyyden ylläpidossa sekä tautien, rikkakasvien ja tuholaisien torjunnassa. Tämä kohta koskee pääasiassa kehitysmaita, joissa paikalliset viljelijät perinteisesti kehittävät omia viljelykasvejaan vaihtamalla ja valitsemalla parhaita viljelyskantoja.

Maa- ja metsätalousministeriö tukee maaseutuelinkeinojen rahoituslain 65 §:n mukaisesti maatilatalouden kehittämisrahaston varoin sekä erikseen talousarviossa tarkoitukseen osoitetuin, vuosittain haettavin yhteistutkimusvaroin suomalaista maatalous- ja elintarvikealan tutkimusta. Tutkimusvaroin rahoitetaan suomalaisten tutkimusorganisaatioiden, kuten esimerkiksi yliopistojen tutkimushankkeita. Maatalous- ja elintarviketutkimuksen puiteohjelmissa asetetaan tuettavan tutkimuksen tavoitteet ja painopistealueet. Vuoden 2002–2006 puiteohjelmassa mainittuihin tutkimustavoitteisiin kuuluvat muun muassa uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön sekä luonnon ja tuotantoympäristön hoidon edistäminen. Suomessa tuetaan sekä maatalouteen liittyvää biodiversiteettitutkimusta että luomututkimusta, jotka ovat mo-

lemmat tutkimuksen painopistealueita.

Kappaleen c kohta koskee kasvinjalostustoimenpiteitä kasvigeenivarojen kestävä käytön edistämiseksi. Kohdassa tarkoitettujen kasvinjalostustoimenpiteiden tulee parantaa valmiutta kehittää erilaisiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja ekologisiin olosuhteisiin, reuna-alueet (esimerkiksi vuorenrinteet, ravinneköyhät maat, suolaiset maat ja kuivuuksista kärsivät alueet) mukaan lukien, sopeutuvia lajikkeita. Valmiuden kehittämisen koskee erityisesti kehitysmaita, joissa tulvien, kuivuuden, eroosion, hyvälaatuisen viljelymaan vähyyden ja ravinneköyhyyden seurauksena kasvuolosuhteet ovat epäsuotuisat. Kasvinjalostustoimenpiteet on c kohdan mukaan toteutettava siten, että viljelijät osallistuvat toimintaan.

Muita kasvigeenivarojen kestävä käytön kannalta merkityksellisiä toimenpiteitä ovat kappaleen d kohdassa mainitut viljelykasvien geeniperustan laajentaminen ja maanviljelijöiden käytettävissä olevan geneettisen materiaalin monimuotoisuuden lisääminen sekä e kohdan mukainen paikallisten tai paikallisiin olosuhteisiin sopeutuneiden viljelykasvien, lajikkeiden ja vähän käytettyjen lajien käytön lisäämisen edistäminen.

Pohjoismaisen geenipankin eräs perustettava on niin sanottu esijalostus, jolla pyritään d kohdassa mainittuihin tavoitteisiin. Kappaleen d kohdan mukaiset tavoitteet on otettu huomioon myös kansallisessa kasvigeenivaraohjelmassa. Lisäksi kansallinen lainsäädäntö ohjaa näiden tavoitteiden toteutumista. Siemenkauppalaan (728/2000) mukaan viljelykasvien lajikkeista pidetään lajikeluetteloa. Lain mukaan lajiketta markkinoitaessa on ilmoitettava, onko lajikkeen soveltuvuus Suomen kasvuoloihin selvitetty. Viljelykasvin lajikkeen markkinointi on mahdollista kieltää, jos lajikkeen viljelystä saattaisi koitua kasvien terveyden kannalta ongelmia muiden lajien tai lajikkeiden viljelylle tai jos lajiketta ei ole hyväksytty kansalliseen tai Euroopan yhteisön lajikeluetteluun. Puutarhakasvien taimiaineiston tuotannosta, markkinoinnista ja maahantuonnista säädetään taimiaineistolaisissa (1205/1994). Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään tarkemmin taimiaineiston tuotannon, markkinoinnin sekä maahantuonnin osalta taimien

perinnöllistä ja ulkoista laatua koskevista vaatimuksista sekä kasvien terveyden turvaamisesta. Lain 6 §:n mukaan kasvintuotannon tarkastuskeskus antaa suosituksia Suomen kasvuoloihin sopivista avomaalle istutettavista hedelmäpuiden ja marjakasvien taimiaineistosta.

Lajikkeiden valintaan ja viljelytapoihin vaikutetaan myös tukitoimenpitein. Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain 6 a §:n mukaisesti voidaan Huoltovarmuuskeskusten hallinnoimista varoista maksaa korvausta kansallisesti tärkeiden peltokasvilajien jalostuksesta siemenhuollon turvaamiseksi. Korvauksen maksamisesta kasvinjalostusyrityksille kansallisesti tärkeiden peltokasvien jalostustyöstä annetussa valtioneuvoston päätöksessä (148/2000) määritellyin ehdoin korvausta voidaan maksaa rukiin, syysvehnän, kevätvehnän, herneen, perunan, timotein, nurminadan ja puna-apilan jalostamisesta ja kantasiementuotannosta aiheutuvista kustannuksista. Hyväksyttävältä jalostusohjelmalta edellytetään muun muassa, että se tähtää Suomessa merkittävässä määrin viljelykelpoisten lajikkeiden kehittämiseen.

Maaseutuelinkeinojen rahoituslain 11 §:ssä tarkoitettua ympäristötukea voidaan maksaa viljelijälle, joka noudattaa tavanomaista hyvää maatalouskäytäntöä paikkakunnan olosuhteet huomioon ottaen. Luonnonhaittakorvauksesta ja maatalouden ympäristötuesta annetun asetuksen 9 §:n mukaan viljelyssä on käytettävä alueelle soveltuvia kasvilajeja ja lajikkeita.

Lisäksi artiklan 2 kappaleen f kohdassa luetellaan useita toimenpiteitä, joita ovat muun muassa viljelykasvilajien ja lajikkeiden ja lajien monimuotoisuuden laajemman hyödyntämisen tarkoituksenmukainen tukeminen tilalla tapahtuvassa viljelykasvien ylläpidossa, suojelussa ja kestävässä käytössä, sekä vahvojen yhteyksien luominen kasvinjalostukseen ja maatalouden kehittämiseen viljelykasvien haavoittuvuuden ja geneettisen köyhtymisen vähentämiseksi. Kohdassa mainitaan myös kestävä kehityksen mukaisen elintarviketuotannon lisääminen maailmanlaajuisesti.

Maaseutuelinkeinojen rahoituslain 11 §:ssä tarkoitettua ympäristötuen ehtona on, että viljelijä toteuttaa luonnonhaittakorvauksesta ja

maatalouden ympäristötuesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa määriteltyjä perustoimenpiteitä. Perustoimenpiteisiin kuuluu esimerkiksi viljelyn ympäristösuunnittelu ja -seuranta, kasvinuojelu ja luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen. Edellä mainittu valtioneuvoston asetus antaa lisäksi mahdollisuuden maksaa erityistä tukea viljelijöille, jotka ovat sopimuksen muodossa valintansa mukaan sitoutuneet tiettyihin toimenpiteisiin. Sopimus voi koskea esimerkiksi luonnonmukaisen tuotannon harjoittamista, luonnon monimuotoisuuden edistämistä tai alkupe- räiskasvien viljelyä.

Kappaleen g kohdan mukaan mahdollisena kasvigeenivarojen kestävästä käytöstä edistävänä toimenpiteenä tulee kysymykseen myös jalostusstrategioita, lajikkeiden markkinoille saattamista ja siemenkauppaa koskevan lainsäädännön tarkastelu ja tarkistaminen. Tässä yhteydessä tarkastelu viittaa niiden keinojen kartoittamiseen, jotka jo olemassa oleva lainsäädäntö tarjoaa. Tarkistaminen puolestaan viittaa lainsäädännön muuttamiseen sopimuksen tavoitteita vastaavaksi. Voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö tarjoaa monipuoliset ja tehokkaat keinot elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen monipuolisuuden ja kestävästä käytön edistämiseen.

7 artikla. *Kansalliset sitoumukset ja kansainvälinen yhteistyö.* Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolet ovat velvollisia soveltuvin osin ottamaan 5 ja 6 artiklassa mainitut toimet osaksi maataloutta ja maaseudun kehittämistä koskevia toimintalinjojaan ja ohjelmiaan. Näistä 5 artiklan 1 kappaleessa määritellyt toimet velvoittavat sopimuspuolia soveltuvin osin ja 6 artiklan 2 kappale sisältää luettelon mahdollisista toimenpiteistä. Sopimuspuolet eivät näin ollen ole velvollisia toteuttamaan kaikkia artikloissa mainittuja toimenpiteitä, vaan ne ovat lähinnä velvollisia toteuttamaan sanotuissa artikloissa asetetut yleiset velvoitteet. Lisäksi artiklan 1 kappaleessa todetaan sopimuspuolten tekemän välitöntä tai FAO:n puitteissa tapahtuvaa yhteistyötä elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen säilyttämisen ja kestävästä käytön alalla.

Artiklan 2 kappaleessa luetellaan kansainvälisen yhteistyön tavoitteet. Kappaleen a kohdan mukaan tavoitteena on luoda tai vah-

vistaa kehitysmaiden ja siirtymätalouksmaiden valmiuksia suojella ja käyttää kestävästi kasvigeenivaroja, joita voidaan käyttää elintarvikkeena tai maataloudessa. Näitä valmiuksia luomalla ja vahvistamalla voidaan ylläpitää monipuolisesti lajikekirjoa. Suuri osa maailman vielä hyödyntämättömistä kasvigeenivaroista sijaitsee kehitysmaiden alueella.

Kappaleen b kohdan mukaan tavoitteena on tehostaa kansainvälisiä toimia, joiden tarkoituksena on edistää suojelua, arviointia, dokumentointia, perimän kehittämistä, kasvinjalostusta ja siementen lisäystä. Toimien tehostamisen tulee koskea myös kasvigeenivarojen ja niihin liittyvän tiedon ja teknologian jakamista, saatavuutta ja vaihtoa sopimuksen IV osan mukaisesti. Sopimuksen IV osassa käsitellään kasvigeenivarojen ja hyötyjen jakamista koskevaa monenvälistä järjestelmää, jonka tarkoituksena on helpottaa kasvigeenivarojen saatavuutta sekä niiden käytöstä aiheutuvien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa. Kohdan c mukaan tavoitteena tulee lisäksi olla sopimuksen osassa V tarkoitettujen hallinnollisten järjestelyjen ylläpito ja lujittaminen. Nämä järjestelyt ovat sopimusta täydentäviä ja niiden avulla edesautetaan sopimuksen tavoitteiden toteutumista.

Suomi toteuttaa a, b ja c kohtien tavoitteita osallistumalla maailman kasvigeenivaraohjelman toimeenpanoon, toteuttamalla Euroopan tasolla ECP/GR-ohjelmaa, Pohjoismaiden geenipankkiyhteistyön puitteissa sekä toimeenpanemalla kansallinen kasvigeenivaraohjelma. Kansainvälisellä tasolla Suomi on toiminut näiden tavoitteiden mukaisesti myös avustamalla kansainvälisiä maatalouden tutkimuslaitoksia ja osallistumalla Afrikan maiden geenipankkiyhteistyöhön, jäljempänä SADEC-yhteistyö, sekä toimimalla yhteistyössä Baltian maiden kanssa näiden kehittäessä omia kasvigeenivaraohjelmiaan. Lisäksi Suomi on avustanut Venäjällä sijaitsevan Vavilov-instituutin (VIR) uudelleen organisoimista.

Kappaleen d kohta koskee 18 artiklan mukaisen rahoitussuunnitelman täytäntöönpanoa. Rahoitussuunnitelman tarkoituksena on parantaa sopimuksen toteuttamiseksi tarvittavien rahavarojen saatavuutta sekä lisätä avoimuutta ja tehokkuutta niiden hankkimi-

sessä.

8 artikla. *Tekninen apu.* Artiklassa sovitaan teknisen avun antamisesta erityisesti sopimusosapuolena oleville kehitysmaille ja siirtymätalousmaille sopimuksen täytäntöönpanon helpottamiseksi. Teknistä apua voidaan antaa kahdenvälisesti tai kasvigeenivarasopimuksella perustettavan monenvälisen järjestelmän kautta tai käyttäen hyväksi muita kansainvälisiä instrumentteja. Tekninen apu voi sisältää esimerkiksi asiantuntija-apua tai koulutusta.

III OSA. Viljelijöiden oikeudet

9 artikla. *Viljelijöiden oikeudet.* Artiklan 1 kappaleessa todetaan sopimuspuolten olevan tietoisia siitä suunnattomasta työstä, jonka alkuperäiskansat ja paikalliset yhteisöt sekä viljelijät kaikkialla maailmassa, erityisesti alueilla, joilla sijaitsee viljelykasvien alkupe- rä- ja monimuotoisuuskeskuksia, ovat tehneet ja tekevät nyt ja tulevaisuudessa koko maailman elintarvike- ja maataloustuotannon perustan muodostavien kasvigeenivarojen suojelemiseksi ja hyödyntämiseksi.

Viljelijöiden oikeudet tarkoittavat FAO:n päätöslauselman (5/89) mukaan oikeuksia, jotka syntyvät viljelijöiden menneistä, nykyisistä ja tulevista toimenpiteistä kasvigeenivarojen säilyttämiseksi, parantamiseksi ja saatavilla pitämiseksi varsinkin kasvigeenivarojen alkuperäkeskuksissa.

Artiklan 2 kappaleessa todetaan, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevien maanviljelijöiden oikeuksien toteuttaminen kuuluu kansallisille hallituksille. Sopijapuolten on harkintansa mukaan, kansallisen lainsäädäntönsä puitteissa toteutettava toimenpiteitä maanviljelijöiden oikeuksien suojaamiseksi ja edistämiseksi. Kappale sisältää luettelon mahdollisista toimenpiteistä.

Kappaleen a kohdan mukaan näitä toimenpiteitä ovat kasvigeenivarojen kannalta merkityksellisen perinteisen tiedon suojaaminen. Kyse voi olla esimerkiksi tiedoista, jotka koskevat kasvin ja sen eri osien käyttöä muuhun kuin elintarvikkeeksi, kuten esimerkiksi lääkkeenä, rituaaleihin tai rakennustar-

vikkeeksi, tai jotka koskevat kasvin sopeutumista eri kasvuolosuhteisiin. Kohdassa b käsitellään viljelijöiden oikeutta osallistua tasapuolisesti kasvigeenivarojen käytöstä koituvien hyötyjen jakamiseen. Tällä tarkoitetaan ennen kaikkea sitä, että käytöstä aiheutuvia hyötyjä ohjataan myös niihin maihin, joista geenivarat ovat kotoisin. Kohdan c mukaan viljelijän oikeuksien toteuttamisen kannalta tarpeellisena toimenpiteenä pidetään oikeutta osallistua elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskevaan kansalliseen päätöksentekoon. Suomessa on asetettu geenivareneuvottelukunta, johon on kutsuttu jäseneksi myös viljelijäjärjestön edustaja.

Artiklan 3 kappaleessa todetaan, ettei artiklan voida katsoa rajoittavan viljelijöiden oikeuksia säilyttää, käyttää, vaihtaa ja myydä tilan omaa siementä tai lisäysaineistoa kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Sopimusmääräyksellä ei siten puututa kansallisen lainsäädännön määrittelemään omistusoikeuden suojaan tai kasvinjalostajan oikeudesta annetun lain mukaiseen suojaan eikä siementen tai muun lisäysaineiston kauppaa koskevaan lainsäädäntöön. Kasvinjalostajan oikeudesta annettu laki sisältää kansalliset säännökset jalostajan yksinoikeudesta kasvilajikkeen ammattimaiseen hyväksikäyttöön. Laki toteuttaa kasvinjalostajan oikeuden maanviljelijän erityistarpeet huomioon ottaen. Kasvinjalostajan oikeudesta annetun lain 6 c §:ssä säädetään viljelijän oikeudesta maksua vastaan käyttää lisäystarkoituksiin omalla tilallaan suojatuista kasvilajikkeista saatua satoa. Oikeus on kuitenkin rajoitettu. Se koskee vain kauran, ohran, rukiin, vehnän, ruisvehnän, rypsin, rapsin, öljypellavan, herneen, härkäpavun, perunan ja tattarin lajikkeita. Maksettavan korvauksen määrä perustuu lähtökohtaisesti viljelijän ja lajikkeen omistajan tai heidän etujärjestöjensä välisiin sopimuksiin. Viljelijän oikeus käyttää lisäysaineistoa voi olla myös laissa säädettyillä edellytyksillä maksuton.

Myös patenttilakiin sisältyy säännös maanviljelijän erivapaudesta. Lain 3 b §:n mukaisesti maanviljelijä voi omalla tilallaan käyttää patentilla suojatusta kasvituohteesta saatavaa lisäysaineistoa edelleen viljelytarpeisiinsa. Säännös on poikkeus periaatteeseen,

jonka mukaan patenttisuoja ulottuu biologisesta materiaalista monistamalla tai lisäämällä saatuun samanlaiseen biologiseen materiaaliin. Säännös maanviljelijän erivapaudesta perustuu perinteiseen käytäntöön, jonka mukaan maanviljelijä on voinut käyttää ostamastaan siemenviljasta lisäysaineistoa saamaansa seuraavan vuoden siemenviljaan.

IV OSA. Saatavuutta ja hyötyjen jakamista koskeva monenvälinen järjestelmä

10 artikla. *Saatavuutta ja hyötyjen jakamista koskeva monenvälinen järjestelmä.* Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolet tunnustavat keskinäisissä suhteissaan valtioiden täysivaltaiset oikeudet omiin elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihinsa. Lisäksi sopimuspuolet hyväksyvät sen, että kasvigeenivarojen saatavuutta koskevat kysymykset kuuluvat kansalliseen päätäntävaltaan, ja niihin sovelletaan kansallista lainsäädäntöä. Määräys on yhdenmukainen biodiversiteettisopimuksen 15 artiklan kanssa.

Valtioiden täysivaltainen oikeus omiin maatalouden kasvigeenivaroihin merkitsee valtion suvereenia oikeutta päättää alueellaan näiden geenivarojen omistuksesta, käytöstä ja jakamisesta suhteessa kolmansiin valtioihin. Tämä ei merkitse valtion omistusoikeutta alueellaan tavattaviin geenivaroihin, vaan omistusoikeus geenivaroja sisältävään aineistoon määräytyy kansallisen oikeusjärjestyksen omistusoikeutta koskevien sääntöjen mukaan.

Näitä täysivaltaisia oikeuksia käyttäen ovat kasvigeenivarasopimuksen osapuolet artiklan 2 kappaleen mukaan sopineet tehokkaan, toimivan ja avoimen monenvälisen järjestelmän perustamisesta. Monenvälisen järjestelmän tarkoituksena on taata maatalouden kasvigeenivarojen suojeleminen, kestävä käyttö, niiden saatavuus kaikille sopimuspuolille sekä niiden käytöstä aiheutuvien hyötyjen oikeudenmukainen jakaminen.

11 artikla. *Monenvälisen järjestelmän soveltamisala.* Artiklan 1 kappaleessa todetaan, että sopimuksella perustettava monenväliset järjestelmä sovelletaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihin, jotka on

mainittu kasvigeenivarasopimuksen I liitteessä. Tavoitteena on sopimuksen 1 artiklan mukaisten elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojeleminen ja kestävä käyttöä sekä näiden varojen käytöstä koituvien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakamista koskevien päämäärien saavuttaminen.

Artiklan 2 kappaleen mukaan monenväliset järjestelmää sovelletaan kaikkiin I liitteessä mainittuihin elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihin, joita sopimuspuolet hallinnoivat ja valvovat ja jotka ovat julkisessa omistuksessa. Jotta järjestelmä olisi mahdollisimman kattava, sopimuspuolet kehottavat myös kaikkia muita I liitteessä mainittujen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen haltijoita sisällyttämään nämä geenivarat monenväliseen järjestelmään.

Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuolet toteuttavat tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä kannustaakseen toimivaltansa piiriin kuuluvia luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä, jotka ovat I liitteessä mainittujen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen haltijoita, sisällyttämään tällaiset geenivarat monenväliseen järjestelmään.

Artiklan 1 kappaleessa määrätään monenväliseen järjestelmään liitettävistä kasvigeenivaroista. Sopimuksen tultua voimaan sopimuspuolten hallinnassa olevat, julkisessa omistuksessa olevat, sopimuksen I liitteessä luetellut geenivarat siirtyvät välittömästi monenväliseen järjestelmään. Tämän jälkeen niihin sovelletaan geenivarojen saatavuutta ja hyötyjen jakamista koskevia sopimusmääräyksiä. Suomessa sopimuksen tarkoittamat kokoelmat on talletettu Pohjoismaiseen geenipankkiin. Pohjoismaiden ministerineuvoston kesäkuussa 2003 antamassa julkilausmassa ilmoitetaan näiden maiden halukkuus liittää Pohjoismaisessa geenipankissa olevat yhteiset kasvigeenivarasopimuksen I liitteessä tarkoitettut kasvigeenivarakokoelmat monenväliseen järjestelmään. Suomessa ei ole muita julkisessa omistuksessa olevia kasvigeenivarakokoelmia.

Sopimuspuolten tulee myös ryhtyä tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin rohkaistakseen yksityisomistuksessa olevien liitteessä I mainittujen kasvien geenivarojen liittämistä monenväliseen järjestelmään. Tämä koskisi

muun muassa yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yksityisten kasvinjalostajien kasvigeenivarakokoelmia. Tällaisia kokoelmia on Suomessa lähinnä MTT:n ja yhden yksityisen kasvinjalostuslaitoksen hallussa. Nämä ovat käytännössä siirtäneet materiaalisensa Pohjoismaiseen geenipankkiin säilytettäväksi sen jälkeen, kun materiaalin hyödyntäminen on lopetettu. Hyödyntämisen ja kehitystyön aikana materiaalia voidaan käyttää 12 artiklan 3 kappaleen e kohdan mukaisesti vain kehittäjän luvalla.

Artiklan 4 kappaleen mukaan sopimuksella perustettavan hallintoneuvoston tehtävänä on arvioida kahden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta, miten 3 kappaleessa tarkoitettu kasvigeenivarojen sisällyttäminen monenväliseen järjestelmään on edistynyt. Jos kasvigeenivaroja ei ole sisällytetty monenväliseen järjestelmään, hallintoneuvosto päättää, jatketaanko saatavuuden helpottamista vai toteuttaako se muita tarkoituksenmukaisiksi katsomiaan toimenpiteitä. Tarkoituksena on tehdä monenvälisestä järjestelmästä niin kattava, että järjestelmään liittyminen tulisi kannattavaksi myös yksityisten kokoelmien haltijoille. Arvioituaan, miten I liitteessä mainittujen geenivarojen sisällyttäminen monenväliseen järjestelmään on toteutunut, hallintoneuvosto voi päättää jatketaanko geenivarojen saatavuuden helpottamista niiden yksityisten tahojen osalta, jotka eivät ole sisällyttäneet hallussaan olevia geenivaroja monenväliseen järjestelmään.

Määräyksen soveltaminen saattaisi aiheuttaa ongelmia viranomaisten asiakirjojen julkisuutta koskevan perustuslain 12 §:n 2 momentin kannalta. Kasvigeenivasopimuksen 12 artiklan 3 kappaleen c kohdassa tarkoitettujen viranomaisten hallussa olevien, monenväliseen järjestelmään sisällytettyjen geenivarojen koskevat tiedot ovat tietoja, jotka ovat perustuslain 12 §:n 2 momentin nojalla julkisia, jollei niiden salassapidosta erikseen laissa säädetä. Näin ollen geenivarojen helpotettu saatavuus voidaan evätä hallintoneuvoston päätöksellä, mutta voimassa olevan lainsäädännön mukaan yksityiseltä toimijalta ei voida evätä pääsyä monenväliseen järjestelmään sisältyviin tietoihin. On kuitenkin huomattava, että hallintoneuvostossa päätökset tehdään yksimielisesti, joten tarvittaessa sopi-

muspuoli voi estää tällaisen päätöksen syntymisen. Tämän vuoksi ei ole todennäköistä, että kokoelmien haltijat, kuten yliopistot, kasvinjalostus- tai tutkimuslaitokset, jotka eivät ole liittäneet geenivarojensa monenväliseen järjestelmään, suljettaisiin järjestelmän ulkopuolelle.

Artiklan 5 kappaleessa määrätään monenvälisen järjestelmän soveltamisesta kasvigeenivaroihin, joita säilytetään kansainvälisen maataloustutkimuksen neuvoo-antavan ryhmän (CGIAR) kansainvälisten maataloustutkimuskeskusten (IARC) *ex situ*-kokoelmissa. Monenvälistä järjestelmää sovelletaan myös muissa kansainvälisissä laitoksissa säilytettäviin varoihin, mikä kuitenkin edellyttää 15 artiklan 5 kappaleen nojalla hallintoneuvoston tekemää sopimusta laitoksen kanssa. Voimassa olevan kansainvälisen maataloustutkimuksen neuvoo-antavan ryhmän FAO:n kanssa tekemän sopimuksen mukaan kansainvälisten maataloustutkimuslaitosten haltuun uskotut kasvigeenivarakokoelmat ovat FAO:n valvonnassa. Tällä sopimuksella edellä mainitut kokoelmat siirretään 15 artiklan mukaisesti monenväliseen järjestelmään.

Artikla ei aiheuta muutoksia Suomen lainsäädäntöön. Sopimukseen liittymisen jälkeen on Pohjoismaisen geenipankin kokoelmat niiltä osin kuin ne sisältävät I liitteessä mainittujen kasvilajien geenivaroja liitettävä monenväliseen järjestelmään. Tässä yhteydessä pohditaan Pohjoismaiden geenivaroyhteistyön puitteissa mahdollisuutta siirtää kaikki Pohjoismaisen geenipankin kokoelmat järjestelmän piiriin.

12 artikla. *Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen saatavuuden helpottaminen monenvälisessä järjestelmässä.* Artiklan 1 kappaleen mukaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen saatavuuden helpottaminen monenvälisessä järjestelmässä toteutetaan sopimuksessa määrätyllä tavalla.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuspuolet toteuttavat lainsäädännöllisiä tai muita toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen saatavuuden turvaamiseksi muille sopimuspuolille monenvälisestä järjestelmästä. Helpotettu saatavuus myönnetään myös kaikkien sopimuspuolten toimivallan piiriin kuuluville luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille 11

artiklan 4 kappaleessa määritellyllä tavalla.

Suomella ei ole kansallista kasvigeenivarojen saatavuutta koskevaa lainsäädäntöä. Tämän artiklan määräysten toimeenpanemiseksi on määrättävä toimivaltainen viranomaisen, joka vastaa tiedon välittämisestä ja jakamisesta niissä tilanteissa, joissa monenvälisen järjestelmän piiriin kuuluva sopimuspuoli pyytää käyttöoikeutta, esimerkiksi keräyslupaa, Suomen hallinnassa oleviin monenväliseen järjestelmään kuuluviin kasvigeenivariin. Pääosa geenivarojen välityksestä tapahtunee Pohjoismaisen geenipankin kautta. Toimivaltaisen viranomaisen tulisi myös Suomen osalta vastata monenvälisestä järjestelmästä koskevasta laajemmasta tiedonvälityksestä esimerkiksi Internetin avulla.

Artiklan 3 kappaleessa määritellään ne edellytykset, joilla helpotettu saatavuus elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivariin myönnetään. Kohdan a mukaan saatavuutta helpotetaan vain elintarvikkeiden ja maatalouden alan tutkimusta, jalostusta ja koulutusta koskevia säilytys- ja käyttötarkoituksia varten edellyttäen, että materiaalia ei käytetä kemianteollisuudessa tai lääketieteellisyudessa tai muussa teollisuudessa, joka ei liity elintarvikkeisiin tai rehuihin. Jos kyseessä ovat useita tarkoituksia varten viljeltyt kasvit, niiden merkitys elintarviketurvan kannalta ratkaisee, sisällytetäänkö ne monenväliseen järjestelmään ja helpotetun saatavuuden piiriin. Kohdan tarkoituksena on rajata monenvälisestä järjestelmästä saatavien kasvigeenivarojen käyttö ainoastaan elintarvike- ja maataloustarkoituksiin. Monenvälisestä järjestelmästä saatua kasvigeenivaraa ei saa käyttää esimerkiksi lääkekehityksessä ilman alkuperämaan lupaa.

Artiklan 3 kappaleen b kohdan mukaan saatavuus myönnetään nopeasti ilman tarvetta jäljittää yksittäisiä vastaanotettuja eriä ja vastikkeetta tai enintään sellaista maksua vastaan, joka vastaa aiheutuneita vähimmäiskuluja. Kohdan c mukaan kasvigeenivarojen ohella pidetään saatavilla kaikki niihin liittyvät, käytettävissä olevat tunnistetiedot ja, jollei sovellettavasta kansallisesta lainsäädännöstä muuta johdu, kaikki muut niistä saatavissa olevat julkiset, kuvaavat tiedot. Tämä liittyy tyypillisesti geenipankin toimintaan. Pohjoismaisen geenipankin kasvi-

geenivarat on kuvattu ja kokoelma sekä siihen liittyvät tiedot ovat saatavilla Internetissä.

Artiklan 3 kappaleen d kohdan mukaan vastaanottajan ei tule vaatia monenvälisestä järjestelmästä saamalleen kasvigeenivaralle henkisen omaisuuden tai muun oikeuden suojaa, joka rajoittaa näiden kasvigeenivarojen tai niiden geneettisten osien tai komponenttien helpotettua saatavuutta, sellaisina kuin ne on toimitettu monenvälisestä järjestelmästä. Sopimusmääräys on kuitenkin tulkinnanvarainen.

Kasvinjalostajan kehittämät ja markkinoille laskemat uudet lajikkeet ovat UPOV-sopimuksen mukaisen sekä kansallisen kasvinjalostajanoikeuden estämättä käytettävissä tutkimuskäyttöön ja kasvinjalostukseen. Näin ollen artiklan 3 kappaleen d kohta ei estä monenvälisestä järjestelmästä saadun geenivaran sisältävän lajikkeen suojaamista kasvinjalostajan oikeudella. Sen sijaan geenivaran suojaaminen patentilla siinä muodossa kuin se on monenvälisestä järjestelmästä saatu, ei sopimuksen mukaan ole sallittua, sillä patentti pääsääntöisesti estäisi geenivaran hyödyntämisen monenvälisen järjestelmän piirissä.

Sopimuksen hyväksymiskonferenssin yhteydessä 2001 eräät kehitysmaat sekä Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot antoivat 12 artiklan 3 kappaleen d kohdan tulkintaa koskevan selityksen. Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden tulkintaa koskevan selityksen mukaan sopimusmääräys ei ole ristiriidassa biopatenttidirektiivin säännösten kanssa. Selityksen mukaan 12 artiklan 3 kappaleen d kohdassa tarkoitettujen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarat tai niiden osat tai komponentit, jotka ovat läpikäyneet innovaation, ovat suojattavissa immateriaalioikeuksien, mikäli näiden oikeuksien myöntämisen ehdot täyttyvät. Patentin myöntämisen ehtona on, että tehty keksintö on uusi, tunnetusta tekniikasta olennaisesti eroava ja teollisesti käyttökelpoinen. Patentoitava keksintö ei siis saa olla aikaisemmin tunnettu tai aikaisemmin esitetty julkisesti.

Suomen patenttilainsäädäntö vastaa biopatenttidirektiivin säännöksiä. Suomi kannattaa tulkintaa, jonka mukaan eristetyt geenit ja niihin liittyvät teknologiat ovat patentoitavis-

sa olevia keksintöjä huolimatta siitä, että geenivara on peräisin monenvälisestä järjestelmästä. Tulkinnan mukaan geneettinen materiaali ei ole enää alkuperäisessä muodossaan sen jälkeen, kun se on eristetty, sitä on käsitelty ja mahdollisesti siirretty toiseen organismiin. On huomattava, ettei tämä tulkinta poista elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja monenvälisestä järjestelmästä, ja se takaa siten niiden helpotetun saatavuuden monenvälisestä järjestelmästä.

Artiklan 3 kappaleen e kohdassa todetaan, että kehitteillä olevaa materiaalia, myös viljelijöiden kehittämää materiaalia, voi kehittämisen kestäessä saada vain kehittäjän luvalla. Tämän johdosta kasvinjalostajan tai tutkijan ei tarvitse luovuttaa kehitysvaiheessa olevaa kasvigeenivaraa tai sitä koskevaa tietoa ulkopuolisille.

Kappaleen f kohdan mukaisesti järjestelmään kuuluvien ja henkisen tai muun omaisuuden oikeuksin suojattujen kasvigeenivarojen saatavuus myönnetään sovellettavien kansainvälisten sopimusten ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Toisin sanoen järjestelmään kuuluvan materiaalin osalta tulee kunnioittaa olemassa olevia immateriaali- ja muita oikeuksia. Tämä periaate tulee esille myös kasvigeenivarasopimuksen johdanto-osasta, jossa todetaan, ettei tämän sopimuksen määräyksiä tule tulkita siten, että ne vaikuttavat mitenkään muista kansainvälisistä sopimuksista johtuviin sopimuspuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin.

Kappaleen g kohdassa määrätään, että monenvälisestä järjestelmästä materiaalia vastaanottaneiden ja sitä säilyttävien tulee pitää geenivarat järjestelmän käytettävissä sopimuksen määräysten mukaisesti. Näin varmistetaan, ettei kukaan voi siirtää järjestelmästä saamaansa materiaalia yksityiseen omistukseen ja siten järjestelmän ulkopuolelle.

Kappaleen h kohdassa määrätään *in situ*-olosuhteissa esiintyvistä elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen saatavuudesta siten, että saatavuus myönnetään kansallisen lainsäädännön mukaisesti tai sellaisen puuttuessa hallintoneuvoston vahvistamien sääntöjen mukaisesti. Tämä ei saa kuitenkaan rajoittaa tämän artiklan muiden määräysten soveltamista. Tällä kohdalla tarkoitetaan I liitteen kasvigeenivaroja, jotka esiintyvät so-

pimusosapuolien alueella *in situ*, eli luonnollisessa ympäristössään. Näiden geenivarojen saatavuudesta voidaan sopimuksen mukaan siis säätää kansallisella lainsäädännöllä. Suomessa ei ole geenivarojen saatavuutta koskevaa lainsäädäntöä. Eräät säädökset si-
vuavat kuitenkin geenivarojen saatavuutta. Esimerkiksi luonnonsuojelulaisissa säädetään lajeista, joiden kerääminen ja kaupan pitäminen on maassamme kielletty.

Artiklan 4 kappaleen mukaan helpotettu saatavuus myönnetään hallintoneuvoston hyväksymää materiaalin siirtosopimusta hyödyntämällä. Materiaalin siirtosopimus on määrämuotoinen sopimus, jonka osapuolina ovat materiaalin hankkija sekä vastaanottaja. Sopimus tulee sisältämään määräykset ainakin materiaalin sallitusta käytöstä, immateriaalioikeuksien hankkimisen rajoittamisesta, materiaalin saatavuuden turvaamisesta sekä hyötyjen jaosta. Lisäksi materiaalin siirtosopimukseen tulee sisältymään määräys, jonka mukaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen vastaanottajalta edellytetään, että siirtosopimuksen ehdot koskevat myös näiden kasvigeenivarojen siirtoa toiselle henkilölle tai yksikölle sekä kaikkia kyseisten elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen myöhempiä siirtoja. Materiaalin siirtosopimus on tarkoitus hyväksyä ensimmäisessä hallintoneuvoston kokouksessa. Sopimusta valmistellaan ennen ensimmäistä hallintoneuvoston kokousta väliaikaisessa komiteassa sekä sen perustamassa asiantuntijaryhmässä.

Artiklan 5 kappaleen mukaisesti sopimuspuolten tulee varmistaa, että niiden oikeusjärjestelmä mahdollistaa kanteen nostamisen materiaalin siirtosopimusta koskevissa riidoissa sovellettavien toimivaltaa koskevien säännösten mukaisesti, ja toteavat, että materiaalin siirtosopimukset velvoittavat yksinomaan niiden osapuolia. Koska sopimuksessa ei ole erillisiä määräyksiä materiaalin siirtosopimukseen sovellettavista säännöksistä, on oletettavaa, että näistä tullaan sopimaan tarkemmin hallintoneuvoston hyväksyessä määrämuotoisen materiaalin siirtosopimuksen. Sopimusoikeudellisista periaatteista seuraa, että siirtosopimus sitoo ainoastaan sen osapuolia.

Artiklan 6 kappaleen mukaan elintarvik-

keiden ja maatalouden kasvigeenivarojen helpotettu saatavuus monenvälisestä järjestelmästä myönnetään onnettomuuksista johdettavissa hätätilanteissa tavoitteena maatalousjärjestelmien kunnostamisen tukeminen yhteistyössä asianmukaisten avustustoimintaa koordinoivien tahojen kanssa.

13 artikla. *Hyötyjen jakaminen monenvälisessä järjestelmässä.* Artiklan 1 kappaleessa todetaan helpotetun saatavuuden olevan sinänsä monenvälisen järjestelmän tuoma huomattava etu. Järjestelmän käytöstä koituvat hyödyt tulee jakaa oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti artiklassa tarkoitettulla tavalla.

Artiklan 1 kappaleessa halutaan korostaa sitä, että kasvigeenivarojen saatavuus on ollut ihmiskunnan historian aikana tapahtuneen kasvinjalostuksen perusta. Kaikki maailman alueet ovat olleet ja ovat edelleen riippuvaisia toisilta alueilta peräisin olevista maatalouden kasvigeenivaroista. Se, että kasvigeenivarat ovat edelleen monenvälisessä järjestelmässä kaikkien osapuolien saatavilla, on kasvigeenivarasopimuksen suurin hyöty. Tämän lisäksi sopimuksessa sovitaan muista tavoista, joilla geenivarojen hyödyntämisestä saatavia hyötyjä voidaan jakaa tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään keinoita, joilla monenvälisen järjestelmän puitteissa tapahtuvasta kasvigeenivarojen kaupallisesta ja muusta hyödyntämisestä koituvat hyödyt jaetaan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti. Sopimuspuolten tulee näitä keinoja käyttäessään ottaa huomioon maailman kasvigeenivaraohjelmaan sisältyvät ensisijaiset toimet ja hallintoneuvoston ohjeet.

Kappaleen a kohdan nojalla sopimuspuolten on pidettävä sopimuspuolten saatavilla muun muassa kasvigeenivarioihin ja teknologiaan liittyviä tietoja maailmanlaajuisen kasvigeenivaroja koskevan tietojärjestelmän välityksellä. Saatavilla pito tapahtuu kansallisten valmiuksien ja sovellettavan lainsäädännön mukaisesti, elleivät tiedot ole luottamuksellisia.

Kappaleen b kohdassa käsitellään teknologian siirtoa ja saatavuutta. Alakohdassa i todetaan, että sopimuspuolet sitoutuvat mahdollistamaan ja/tai helpottamaan monenväliseen järjestelmään sisältyvien kasvigeenivarojen suojeluun, kuvaamiseen, arviointiin ja

käyttöön liittyvän teknologian saatavuutta.

Sopimuksessa on otettu huomioon myös tilanteet, joissa tekniikka voi siirtyä vain geenimateriaalin välityksellä. Kappaleen b kohdan i alakohdan perusteella sopimuspuolet mahdollistavat ja helpottavat monenväliseen järjestelmään sisältyvien tällaisten tekniikoiden ja geneettisen materiaalin saatavuutta sekä monenväliseen järjestelmään sisältyvien kasvigeenivarojen hyödyntämisen avulla syntyneiden parempien lajikkeiden ja geneettisen materiaalin saatavuutta. Saatavuuden helpottamisen tulee tapahtua sopimuksen 12 artiklan mukaisesti.

Teknologian, parempien lajikkeiden ja geneettisen materiaalin saatavuus mahdollistetaan ja sitä helpotetaan ottaen huomioon sovellettava omistusoikeutta ja saatavuutta koskeva lainsäädäntö sekä kansalliset valmiudet. Suuri osa teollistuneissa maissa tapahtuvan kasvinjalostuksen tuotteista on suojattu immateriaalioikeuksilla.

Kappaleen b kohdan ii alakohdassa määritellään toimet, joilla teknologian saatavuus ja siirto mahdollistetaan erityisesti kehitysmaille ja siirtymätalousmaille.

Kohdan iii alakohdassa määrätään teknologian saatavuuden ja siirron mahdollistamisesta ja helpottamisesta sopimuspuolina oleville kehitysmaille, etenkin vähiten kehittyneille ja siirtymätalousmaille. Alakohta iii koskee myös omaisuutta koskevin oikeuksin suojattua teknologiaa. Sopimuspuolet helpottavat ja mahdollistavat teknologian saatavuutta sekä teknologian siirtoa oikeudenmukaisin ja edullisin ehdoin etenkin, jos teknologia toimitetaan säilytystarpeita varten tai kehitysmaiden, erityisesti vähiten kehittyneiden ja siirtymätalousmaiden viljelijöitä varten. Vähiten kehittyneiden ja siirtymätalousmaiden viljelijöillä on harvoin mahdollisuuksia saada muutoin tämäntyyppistä teknologiaa käyttöönsä. Keskinäisen sopimuksen perusteella saatavuutta ja siirtoa voidaan mahdollistaa ja helpottaa ilman täyttä vastiketta ja etuoikeutetusti muun muassa monenväliseen järjestelmään liittyvän, tutkimusta ja kehitystä koskevan yhteistyön puitteissa. Saatavuutta ja siirtoa koskevien ehtojen on turvattava henkistä omaisuutta koskevien oikeuksien, kuten tekijänoikeuksien tehokas kunnioittaminen ja suoja.

Kappaleen c kohdassa käsitellään valmiuksien vahvistamista. Kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden tarpeet huomioonottaen valmiuksien vahvistamisessa sopimuspuolten on annettava etusija kasvigeenivarojen suojeleluun ja kestäväan käyttöön liittyville tieteellisille ja teknisille koulutusohjelmille, edellytysten kehittämiseksi ja vahvistamiseksi sekä tieteelliselle tutkimukselle erityisesti kehitysmaissa ja siirtymätalousmaissa. Tieteellisen tutkimuksen ja siihen liittyvien valmiuksien vahvistamisen painopiste on mahdollisuuksien mukaan kehitysmaissa ja siirtymätalousmaissa. Valmiuksien vahvistaminen tapahtuu yhteistyössä kyseisen maan laitosten kanssa.

Kappaleen d kohdassa käsitellään kaupallisesta hyödyntämisestä koituvien taloudellisten ja muiden hyötyjen jakamista.

Kappaleen d kohdan i alakohdassa määrätään julkisen ja yksityisen sektorin kytkemisestä kumppanuussuhteiden ja muun yhteistyön kautta toimenpiteisiin, joihin ryhdytään kaupallisesta hyödyntämisestä koituvien hyötyjen jakamiseksi. Myös kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden yksityissektorit olisivat mukana hyötyjen kaupallisessa jakamisessa.

Kohdan ii alakohta sisältää määräyksen taloudellisesta hyötyjen jaosta tapauksissa, joissa järjestelmästä hankittua kasvigeenivaraa hyödynnetään kaupallisesti. Sen mukaan määrämuotoiseen materiaalinsiirtosopimukseen on sisällytettävä vaatimus, jonka mukaan sellaista tuotetta, joka on elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivara, ja joka sisältää vastaanottajan monenvälisestä järjestelmästä saamaa materiaalia, kaupallisesti hyödyntävän vastaanottajan on maksettava järjestelmään oikeudenmukainen osuus tämän tuotteen kaupallisesta hyödyntämisestä saadusta tuotosta. Velvollisuutta osuuden maksamiseen ei kuitenkaan synny, jos tuote on rajoituksetta muiden vastaanottajien käytettävissä tutkimus- ja jalostustarkoituksia varten. Tällöin tuotetta kaupallisesti hyödyntävää vastaanottajaa ainoastaan kehoitetaan maksamaan kyseinen osuus järjestelmään.

Hyötyjen jako on pakollista, mikäli tuote ei ole rajoituksetta muiden vastaanottajien käytettävissä tutkimus- ja jalostustarkoituksia varten. Muussa tapauksessa hyötyjen jako on vapaaehtoista. Sopimus ei kuitenkaan sisällä

määräyksiä siitä, milloin katsotaan, ettei tuote ole rajoituksetta muiden käytössä. Neuvotteluhistorian perusteella voidaan todeta, että tällaisilla tilanteilla tarkoitetaan lähinnä tapauksia, joissa kaupallistetut tuotteet suojataan patenteilla tai muilla immateriaalioikeuksilla. Näitä tilanteita voi muodostua myös silloin, kun tuotteiden käyttöä rajoitetaan sopimusteitse tai teknologisin keinoin. Kasvinjalostajan kehittämät ja markkinoille laskemat uudet lajikkeet ovat kasvinjalostajanoikeuden estämättä käytettävissä tutkimuskäyttöön ja kasvinjalostukseen. Näin ollen pakollinen hyötyjen jako ei koske kasvinjalostajanoikeudella suojattuja lajikkeita.

Hallintoneuvosto päättää ensimmäisessä kokouksessaan maksun määrästä, muodosta ja tavasta kaupallisten käytäntöjen mukaisesti. Hallintoneuvosto voi päättää, että tuotteita kaupallisesti hyödyntävien, eri ryhmiin kuuluvien vastaanottajien maksamat määrät ovat erisuuruisia, ja se voi myös päättää, että on tarpeen vapauttaa näistä maksuista kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden pienviljelijät. Hallintoneuvosto voi toisinaan myös tarkistaa maksumääriä, jotta hyötyjen jakaminen tapahtuisi oikeudenmukaisesti ja tasa-arvoisesti. Viiden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta hallintoneuvosto voi myös arvioida, onko materiaalin siirtosopimukseen sisältyvää, pakollista maksua koskevaa määräystä sovellettava myös silloin, kun kaupallisesti hyödynnetyt tuotteet ovat rajoituksetta muiden käytettävissä tutkimus- ja jalostustarkoituksia varten.

Koska kysymyksessä on uudentyyppinen järjestelmä kasvigeenivaroista saatavien hyötyjen jakamiseen, on vaikea arvioida järjestelmän toimivuutta ja siinä mahdollisesti käsiteltäviä tuotteita ja hyötyjä. Olennaista on, että mahdolliset hyödyt eivät jäisi käytettäväksi ainoastaan rajatulle ryhmälle, jolla on varaa ostaa oikeus patentilla suojattuun tuotteeseen. Artiklan 2 kappaleella pyritään mahdollistamaan hyötyjen jakaminen myös niille väestöryhmille, joilla ei ole mahdollisuutta puolustaa oikeuksiaan kaupallisten järjestelyjen piirissä.

Artiklan 3 kappaleessa määrätään kasvigeenivarojen käytöstä koituvien hyötyjen ensisijaisesta ohjautumisesta kaikkien maiden ja etenkin kehitysmaiden ja siirtymätalous-

maiden maanviljelijöille, jotka suojelevat ja käyttävät kestäväällä tavalla elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja.

Artiklan 4 kappale koskee menettelyä erityistukien myöntämiseksi 18 artiklan mukaisen rahoitussuunnitelman puitteissa kasvigeenivarojen suojeluun niissä kehitysmaissa ja siirtymätalousmaissa, jotka vaikuttavat merkittävästi monenväliseen järjestelmään sisältyvien kasvigeenivarojen monimuotoisuuteen tai joilla on erityistarpeita.

Artiklan 5 kappaleessa todetaan sopimuspuolten hyväksymä lähtökohta, jonka mukaan kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden edellytykset toteuttaa täysimääräisesti maailman kasvigeenivaraohjelmaa riippuvat suuressa määrin sopimuksen hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakamista koskevien sopimusmääräysten sekä 18 artiklan mukaisen rahoitussuunnitelman tosiasiallisesta noudattamisesta.

Artiklan 6 kappaleen mukaisesti sopimuspuolten tulee harkita sellaisen strategian yksityiskohtia, jonka avulla elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroista hyötyvä elintarviketeollisuus maksaisi vapaaehtoisesti osan saamastaan hyödystä suorituksina monenväliseen järjestelmään. Hallintoneuvosto tulee sopimuksen voimaantulon jälkeen otamaan harkittavakseen, strategian puitteissa, vapaaehtoisen järjestelmän luomisen hyötyjen jakamiseksi. Tässä vaiheessa ei kyseisestä mekanismista ole päätetty, ja siihen liittyminen tulee sopimustekstin mukaan olla myöhemmässä vaiheessakin vapaaehtoista. Hyötyjen jakoa koskevalla järjestelmällä on merkitystä yritysten kilpailutilanteeseen, ja siitä tulisi siten päättää yhteisötasolla.

V OSA. **Sopimusta täydentävät järjestelyt**

14 artikla. *Maailman kasvigeenivaraohjelma.* Artiklassa todetaan, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskeva maailman kasvigeenivaraohjelma on tämän sopimuksen kannalta merkittävä. Sopimuspuolten olisi näin ollen edistettävä maailman kasvigeenivaraohjelman tehokasta täytäntöönpanoa erityisesti kansallisten toimien ja soveltuvin osin

kansainvälisen yhteistyön avulla luodakseen yhdenmukaiset puitteet etenkin valmiuksien vahvistamiselle, teknologian siirrolle ja tietojen vaihdolle. Samalla olisi otettava huomioon 13 artiklan määräykset monenvälisestä järjestelmästä.

Eurooppalainen kasvigeenivaraohjelma (ECP/GR) on eurooppalainen perusväline maailman kasvigeenivaraohjelman toimeenpanemisessa. Suomi on ohjelman jäsen ja toimii sekä hallintoneuvostossa ohjaamassa ohjelman toimintaa että ohjelman käytännön toteuttamisessa erityisesti Pohjoismaisen geenipankin kautta. Suomi on myös laatinut kansallisen maa- ja metsätalouden kasvigeenivaraohjelman, jolla pyritään toteuttamaan maailman kasvigeenivaraohjelman tavoitteita.

15 artikla. *Kansainvälisen maataloustutkimuksen neuvoa-antavan ryhmän kansainvälisten maataloustutkimuskeskusten ja muiden kansainvälisten laitosten hallussa olevat elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen ex situ -kokoelmat.* Artikla sisältää määräykset kansainvälisen maataloustutkimuksen neuvoa-antavan ryhmän, jäljempänä CGIAR, kansainvälisten maataloustutkimuskeskusten, jäljempänä IARC, haltuun uskottujen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen ex situ -kokoelmista hallintoneuvoston kanssa tehtävistä sopimuksista.

Artiklan 1 kappaleen a kohdassa määrätään, että kasvigeenivarasopimuksen I liitteessä mainitut, IARC:iden hallussa olevat elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarat tulee pitää saatavilla sopimuksen IV osan mukaisesti. Osassa IV määrätään saatavuutta ja hyötyjen jakamista koskevasta monenvälisestä järjestelmästä.

Artiklan 1 kappaleen b kohdassa määrätään muiden kuin I liitteessä mainittujen ennen sopimuksen voimaantuloa kerättyjen IARC:iden hallussa olevien kasvigeenivarojen saatavilla pitämisestä. IARC:illa on laajat kokoelmat erityisesti peruselintarvikkeina käytettävien kasvien lajikkeista. Suuri osa kokoelmaa on kerätty vähiten kehittyneistä ja siirtymätalousmaista ennen biodiversiteettisopimuksen voimaantuloa. Ennen biodiversiteettisopimuksen voimaantuloa geenivaroja pidettiin ihmiskunnan yhteisenä perintönä, eikä valtioille suvereniteetin piiriin kuuluvina

luonnonvaroina. Näin ollen IARC:ien kokoelmista valtaosa on valtioiden suvereenin oikeuden ulkopuolella. Tällaiset kasvigeenivarot on pidettävä saatavilla niitä koskevien siirtosopimusten määräysten mukaisesti, jotka ovat voimassa IARC:iden ja FAO:n välisen sopimusten nojalla. Materiaalinsiirtosopimusta muutetaan hallintoneuvoston päätöksellä viimeistään sen toisessa sääntömääräisessä kokouksessa IARC:ia kuullen kasvigeenivarosopimuksen määräysten mukaisesti.

Kappaleen b kohdan i alakohdassa määrätään siirtosopimuksia koskevasta tiedonannosta hallintoneuvostolle. IARC:iden tulee ilmoittaa tekemistään siirtosopimuksista hallintoneuvostolle sen laatiman aikataulun mukaisesti.

Alakohdassa ii määrätään kasvigeenivaroja koskevien näytteiden saamisesta. Sopimuspuolilla on oikeus saada ilman materiaalinsiirtosopimusta näytteitä niiden alueelta *in situ* -lähteistä kerätyistä kasvigeenivaroista.

Alakohdassa iii määrätään siirtosopimuksen mukaisesti koituvien hyötyjen käyttämisestä. Hyödyt, jotka ohjataan sopimuksen 19 artiklan 3 kappaleen f kohdassa mainittuun järjestelmään käytetään ensi sijassa kyseisten kasvigeenivarojen suojeluun ja kestäväään käyttöön etenkin kehitysmaiden, siirtymätalousmaiden, monimuotoisuuskeskusten ja vähiten kehittyneiden maiden kansallisissa ja alueellisissa ohjelmissa. Näin pyritään kohdistamaan kasvigeenivaroista koitunutta hyötyä niille alueille, joista varat ovat kotoisin tai muutoin kasvigeenivarojen suojelussa tärkeiksi katsotuille alueille eli monimuotoisuuskeskuksiin.

Alakohdassa iv määrätään IARC:iden velvollisuudesta ryhtyä toimenpiteisiin materiaalin siirtosopimuksen ehtojen noudattamiseksi sekä ilmoittaa hallintoneuvostolle ehtojen laiminlyöntiin liittyvistä tapauksista.

Kappaleen c kohdassa vahvistetaan hallintoneuvostolle toimivalta antaa ohjeita IARC:ien hallussa olevista sopimuksen määrärauksen alaisista *ex situ* -kokoelmista.

Kappaleen d kohdassa määrätään kokoelmien valvomisesta ja hallinnoimisesta. Laitokset, joissa *ex situ* -kokoelmia säilytetään, pysyvät IARC:ien alaisina ja IARC:t sitoutuvat valvomaan ja hallinnoimaan näitä kokoelmia kansainvälisesti hyväksytyjä sääntöjä

ja FAO:n hyväksymiä geenipankkistandardeja noudattaen.

Kappaleen e kohdassa määrätään hallintoneuvoston mahdollisuudesta antaa teknistä tukea IARC:ille.

Kappaleen f kohdassa määrätään hallintoneuvoston sihteerin oikeudesta päästä laitoksiin ja tarkastaa siellä suoritettavia toimia, jotka koskevat artiklassa mainitun materiaalin säilytystä ja vaihtoa.

Kappaleen g kohdassa määrätään toimenpiteistä ylivoimaisen esteen aikana tai muissa vastaavissa tilanteissa, joissa *ex situ* -kokoelmien moitteeton säilytys estyy tai vaarantuu. Tällöin hallintoneuvoston sihteeri avustaa mahdollisuuksiensa mukaan isäntämaan suostumuksella kokoelmien evakuomisessa tai siirtämisessä.

Artiklan 2 kappaleessa määrätään I liitteessä mainittujen kasvigeenivarojen helpotetusta saatavuudesta monenvälisestä järjestelmästä. Niille IARC:eille, jotka ovat tehneet asianmukaisen sopimuksen hallintoneuvoston kanssa, myönnetään tällainen oikeus. Näistä keskuksista pidetään luetteloa, joka on sopimuspuolten saatavissa pyynnöstä.

Kappaleessa 3 määrätään IARC:iden säilytettäväksi sopimuksen voimaantulon jälkeen tulleiden muiden kuin kasvigeenivarosopimuksen I liitteessä tarkoitettujen geenivarojen saatavuudesta. Ne pidetään saatavilla ehdoilla, joista on sovittu materiaalin vastaanottavan IARC:n ja kyseisten varojen alkuperämaan tai sellaisen maan välillä, joka on saanut varat biodiversiteettisopimuksen tai muun sovellettavan lainsäädännön mukaisesti.

Kappaleessa 4 määrätään muiden kuin I liitteessä olevien IARC:iden ohjelmille ja toiminnalle tärkeiden muiden kasvigeenivarojen saatavuudesta. Sopimuspuolia kehoitetaan tarjoamaan tällaista materiaalia keskinäisesti sovituin ehdoin hallintoneuvoston kanssa sopimuksen tehneille IARC:ille.

Artiklan 5 kappaleessa määrätään hallintoneuvoston toimenpiteistä CGIARIA vastaavien kansainvälisten laitosten kasvigeenivarojen liittämisestä sopimukseen. Tätä tarkoitusta varten hallintoneuvosto pyrkii tekemään sopimuksia näiden kansainvälisten laitosten kanssa. Tällainen sopimus laaditaan myös koskien Pohjoismaisessa geenipankissa ole-

via kokoelmia siinä tapauksessa, että Pohjoismaiden ministerineuvosto tekee päätöksen näiden kokoelmien liittämistä kasvi-geenivarasopimukseen.

16 artikla. *Kasvi-geenivaraja koskevat kansainväliset verkostot.* Artiklan 1 kappaleen mukaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivaraja koskevien kansainvälisten verkostojen puitteissa tehtävää yhteistyötä edistetään tai kehitetään voimassa olevia sopimuksia noudattaen ja tämän sopimuksen määräysten mukaisesti, jotta elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarat saadaan mahdollisimman täydellisesti katettua.

Artiklan 2 kappaleessa edellytetään, että kaikkia asianmukaisia alan laitoksia mukaan lukien valtion, yksityisten ja kansalaisjärjestöjen tutkimus-, kasvinjalostus- ja muut laitokset kannustetaan mahdollisuuksien mukaan ottamaan osaa kansainväliseen yhteistyöhön.

Tämän artiklan sisältämät toimenpiteet ovat jo osa edellä 2 kappaleessa lueteltujen laitosten ja tutkimusorganisaatioiden vakiintunutta kansainvälistä toimintaa.

17 artikla. *Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivaraja koskeva maailmanlaajuinen tietojärjestelmä.* Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolet tekevät yhteistyötä maailmanlaajuisen tietojärjestelmän kehittämiseksi ja vahvistamiseksi nykyisten tietojärjestelmien pohjalta. Tämä tapahtuisi elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivaraja koskevien tieteellisten, teknisten ja ympäristöön liittyvien tietojen vaihdon edistämiseksi. Tietojen vaihto edistäisi hyötyjen jakamista saatamalla elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivaraja koskeva tieto kaikkien sopimuspuolten saataville.

Maailmanlaajuinen tietojärjestelmä pyritään kehittämään yhteistyössä biodiversiteetisopimuksen mukaisen tietojenvaihtokeskuksen kanssa. Biodiversiteetisopimuksen tietojenvaihtojärjestelmä sisältää muun muassa sopimuksen tavoitteiden ja temaattisten työohjelmien, mukaan lukien maatalouden biodiversiteettiä koskeva työohjelma, toteuttamista edistävää tietoa esimerkiksi tutkimuksesta, teknologian siirrosta, niihin liittyvästä yhteistyöstä, kansainvälisestä ja kansallisesta lainsäädännöstä sekä eri alan asiantuntijoista. Järjestelmää koordinoi biodiversi-

teetisopimuksen sihteeristö. Järjestelmä on kuitenkin rakenteeltaan hajautettu, ja se perustuu yhteistyöhön sopimuksen eri yhteistyökumppaneiden ja kansallisten yhteisyksikköjen välillä. Suomessa tietojenvaihtojärjestelmän yhteisyksikkönä toimii Suomen ympäristökeskus, joka ylläpitää Suomen biologisen monimuotoisuuden tiedonvaihtojärjestelmää (LUMONET) sekä suomeksi että englanniksi. Koska biodiversiteetisopimuksen tietojenvaihtojärjestelmä perustuu olemassa olevien tahojen yhteistyöhön, olisi luontevaa, että maatalouden geenivaraja koskeva tietojenvaihtojärjestelmäkin liittyisi kyseessä olevaan yhteistyöhön.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuspuolet sitoutuvat antamaan varhaisen varoituksen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarojen tehokasta ylläpitoa uhkaavasta vaarasta geneettisen materiaalin suojelemiseksi.

Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuolet avustavat FAO:n geenivarakomissiota tämän arvioidessa määrääjain maailman elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarojen tilaa edistääkseen maailman kasvi-geenivaraohjelman päivittämistä.

VI OSA. Rahoitusmääräykset

18 artikla. *Rahavarat.* Artikla sisältää määräykset rahoitussuunnitelmasta, jonka tarkoituksena on parantaa sopimuksen mukaisten toimien toteuttamiseksi tarvittavien rahavarojen saatavuutta sekä lisätä avoimuutta ja tehokkuutta niiden hankkimisessa. Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolet sitoutuvat noudattamaan rahoitussuunnitelmaa koskevia sopimusmääräyksiä. Kappaleessa 2 määritellään rahoitussuunnitelman tavoitteet.

Kappale 3 koskee rahoitustavoitteen asettamista varojen suuntaamiseksi tärkeisiin toimenpiteisiin, suunnitelmiin ja ohjelmiin, erityisesti kehitysmaissa ja siirtymätalouksissa. Hallintoneuvoston on tehtävä määrääjain tällaista rahoitusta koskeva tavoite.

Artiklassa ei määritellä sopimuspuolille sitovia rahoitusvelvoitteita. Artiklan 4 kappaleen mukaan rahoitussuunnitelmaa toteutetaan kansallisin keinoin, kansainvälisten järjestelmien, rahastojen ja järjestöjen kautta

sekä kahdenvälisiä, alueellisia ja monenvälisiä mekanismeja apuna käyttäen.

Kappaleen a kohdassa käsitellään kansainvälisten järjestelmien, rahastojen ja järjestöjen hyödyntämistä siten, että sopimuksen mukaisten suunnitelmien ja ohjelmien täytäntöönpanoa varten myönnettäville, ennakoitaville ja sovituille varoille annetaan asianmukainen etusija ja huomio.

Kohdassa b todetaan, että sopimuspuolina olevien kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden sopimukseen perustuvien velvoitteiden tehokas täytäntöönpano riippuu siitä, kuinka tehokkaasti erityisesti teollisuusmaat tosiasiallisesti myöntävät tässä artiklassa tarkoitettuja varoja. Sopimuspuolina olevien kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden edellytetään asettavan omissa suunnitelmissaan ja ohjelmissaan asianmukaisesti etusijalle kasvigeenivarvoja koskevien valmiuksiensa vahvistamisen.

Kappaleen c kohta koskee kahdenvälisten, alueellisten ja monenvälisten järjestelyjen hyväksikäyttöä rahoitussuunnitelman toteuttamiseksi. Kohdan mukaan teollisuusmaat tarjoavat ja kehitysmaat käyttävät hyväkseen sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvää rahoitusta näitä järjestelyjä käyttäen. Näihin järjestelyihin katsotaan kuuluvan myös hallintoneuvoston perustamat järjestelmät, kuten sijoitustilin avaaminen varojen tallettamiseksi ja käyttämiseksi.

Kohdassa d määrätään kasvigeenivarojen suojelua ja kestävää käyttöä koskevista kansallisista toimista ja rahoituksen myöntämistä näille toimille. Myönnettyä rahoitusta ei voi käyttää sopimuksen määräysten kanssa ristiriitaisiin tarkoituksiin, eikä varsinkaan hyödykkeiden kansainväliseen kauppaan liittyvillä aloilla.

Kappaleen e kohdan nojalla myös sellaiset taloudelliset hyödyt, jotka perustuvat sopimuksen 13 artiklan 2 kohdan d alakohtaan ovat osa rahoitussuunnitelmaa. Kohdan f mukaan rahoitussuunnitelmaa voidaan toteuttaa myös vapaaehtoisin maksuin.

Artiklan 5 kappaleessa määrätään sellaisten sovittujen suunnitelmien ja ohjelmien toteuttamisen asettamisesta etusijalle, joista hyötyvät kehitysmaiden ja erityisesti vähiten kehittyneiden maiden ja siirtymätalousmaiden kasvigeenivarvoja suojelevat ja kestävällä ta-

valla käyttävät viljelijät.

VII OSA. Institutionaaliset määräykset

19 artikla. *Hallintoneuvosto*. Artikla sisältää määräykset hallintoneuvostosta ja sen päätöksenteosta. Artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusta varten perustetaan hallintoneuvosto. Hallintoneuvosto toimii kasvigeenivarvasopimuksen sopimuspuolten kokouksena. Artiklan 2 kappaleen mukaan hallintoneuvoston päätökset tehdään yksimielisesti. Yksittäisten asioiden osalta voidaan yksimielisesti hyväksyä myös muu päätöksentekomenettely. Sopimuksen ja liitteiden muuttaminen edellyttää kuitenkin aina yksimielistä päätöstä. Tapauksissa, joissa hallintoneuvosto valmistelelee Suomen oikeusjärjestelmän vastaista päätöstä, Suomi voi estää tällaisen päätöksen syntymisen.

Artiklan 3 kappaleen mukaan hallintoneuvoston yleisenä tehtävänä on edistää sopimuksen täysimääräistä täytäntöönpanoa sopimuksen tavoitteet huomioiden. Lisäksi hallintoneuvosto muun muassa antaa yleisiä ohjeita ja suuntaviivoja sekä hyväksyy sopimuksen kannalta tarpeellisia suosituksia, suunnitelmia ja ohjelmia. Ensimmäisessä kokouksessaan hallintoneuvosto hyväksyy sopimuksen täytäntöönpanoa koskevan rahoitussuunnitelman. Hallintoneuvoston tehtäviin kuuluu myös sopimusta koskevan talousarvion hyväksyminen, tarpeellisten avustavien toimielimien ja varainhoitojärjestelmien perustaminen sekä tarpeellisten muutosten hyväksyminen sopimukseen ja sen liitteisiin.

Artiklan 3 kappaleen g kohdan mukaan hallintoneuvoston tehtäviin kuuluu kehittää yhteistyötä biodiversiteettisopimuksen sopimuspuolten konferenssin sekä muiden kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten sopimuspuolten kanssa kasvigeenivarvasopimuksen alaan kuuluvissa asioissa. Yhteistyöhön kuuluisi myös rahoitussuunnitelmaan osallistuminen.

Maatalouden biodiversiteettiohjelma, geeniresurssien saantia ja saatavuutta koskevan ohjeisto sekä alkuperäiskansojen biodiversiteettiin liittyvän tietämyksen suojelua koskeva ohjelma painottavat yhteistyötä eri tahojen, kuten esimerkiksi FAO:n kanssa. Kan-

sainvälinen ja kansallinen yhteistyö biodiversiteettisopimuksen ja kasvigeenivarasopimuksen ohjelmien toteuttamisessa laajentaa välillisesti myös kasvigeenivarasopimuksen rahoitusarsenaalia Maailman ympäristörahas-ton (GEF) suuntaan. Ympäristörahas-ton käyttö ei olisi muutoin mahdollista.

Artiklan 3 kappaleen 1 kohdan mukaan hallintoneuvosto ottaa huomioon biodiversiteettisopimuksen sopimuspuolten konferenssin ja muiden toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen ja sopimuselinten tekemät merkittävät päätökset. Kappaleen m kohdan perusteella hallintoneuvoston tehtäviin kuuluu myös tiedottaa soveltuvin osin kyseisille tahoille kasvigeenivarasopimuksen täytäntöönpanoa koskevista asioista. Lisäksi hallintoneuvosto n kohdan mukaisesti hyväksyy IARC:ien ja muiden sopimuksen 15 artiklasa tarkoitettujen kansainvälisten järjestöjen kanssa tehtävien sopimusten ehdot. Hallintoneuvosto voi myös tarkistaa ja muuttaa 15 artiklassa tarkoitettua materiaalin siirtosopimusta.

Artiklan 4 kappaleen mukaan kullakin sopimuspuolella on yksi ääni ja yksi edustaja hallintoneuvoston kokouksissa. Edustajalla voi olla varamies sekä asiantuntijoita ja neuvonantajia, jotka saavat osallistua hallintoneuvoston keskusteluihin. Varamiehillä, asiantuntijoilla ja neuvonantajilla on äänioikeus vain siinä tapauksessa, että heidät on asianmukaisesti valtuutettu toimimaan edustajan sijaisena.

Artiklan 5 kappaleen mukaisesti Yhdistyneillä Kansakunnilla, sen erityisjärjestöillä ja Kansainvälisellä atomienergiajärjestöllä sekä valtioilla, jotka eivät ole sopimuksen sopimuspuolia, on mahdollisuus osallistua tarkkailijoina hallintoneuvoston kokouksiin. Muu kasvigeenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön liittyvillä aloilla ansioitunut valtiolinen laitos tai elin tai kansalaisjärjestö voidaan hyväksyä tarkkailijaksi, jollei vähintään kolmasosa läsnä olevista sopimuspuolista sitä vastusta.

Artiklan 6 kappaleessa määrätään, että sopimuspuolina ovat FAO:n jäsenjärjestöt ja niiden jäsenvaltiot käyttävät jäsenyydestä johtuvia oikeuksiaan ja suorittavat siitä johtuvat velvoitteensa tarvittavin FAO:n perussäännön ja ohjesääntöjen mukaisin muutok-

sin.

Artiklan 7 kappaleen mukaan hallintoneuvosto voi tarvittaessa hyväksyä omat menettelytapasääntönsä ja taloussääntönsä. Menettelytapa- ja taloussäännöt eivät kuitenkaan saa olla ristiriidassa kasvigeenivarasopimuksen määräysten kanssa, eivätkä myöskään muuttaa niitä.

Artiklan 8 kappaleessa todetaan hallintoneuvoston kokouksen olevan päätösvaltainen vain, jos läsnä on enemmistö sopimuspuolten edustajista.

Artiklan 9 kappaleessa annettujen määräysten mukaisesti hallintoneuvosto kokoontuu vähintään joka toinen vuosi. Kokoukset tulisi mahdollisuuksien mukaan ajoittaa pidettäväksi välittömästi ennen FAO:n geenivarakomission sääntömääräistä kokousta tai välittömästi sen jälkeen. Kokoontuminen on artiklan 10 kappaleen mukaan mahdollista myös muulloin, jos hallintoneuvosto katsoo sen tarpeelliseksi tai yksittäisen sopimuspuolen kirjallisesta pyynnöstä, jota vähintään kolmasosa sopimuspuolista puoltaa.

Artiklan 11 kappaleen mukaan hallintoneuvosto valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat menettelytapasääntöjensä mukaisesti.

20 artikla. *Sihteeri*. Artiklassa määrätään sopimuksen sihteeristä ja sihteerin tehtävistä. FAO:n pääjohtaja nimittää hallintoneuvoston sihteerin hallintoneuvoston suostumuksella. Sihteerin tehtävänä on järjestää hallintoneuvoston ja muiden mahdollisten avustavien toimielimien kokoukset, avustaa hallintoneuvostoa ja raportoida toimistaan hallintoneuvostolle. Lisäksi sihteeri toimittaa kaikille sopimuspuolille ja pääjohtajalle tiedon hallintoneuvoston päätöksistä sekä sopimuspuolilta vastaanotetuista tiedoista. Sihteerin tehtäviin kuuluu myös toimittaa hallintoneuvoston kokouksiin asiakirjat Yhdistyneiden Kansakuntien kuudella virallisella kielellä. Sihteeri toimii yhteistyössä muiden sopimusjärjestöjen ja elimien, erityisesti biodiversiteettisopimuksen sihteeristön kanssa tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

21 artikla. *Sopimuksen määräysten noudattaminen*. Artiklan mukaan hallintoneuvosto tarkastelee ja hyväksyy ensimmäisessä kokouksessaan tehokkaita yhteistyömenettelyjä ja toiminnallisia järjestelyjä, jotka edistävät so-

pimusmääräysten noudattamista ja niiden rikkomista koskevien kysymysten käsittelyä. Kyseisiin menettelyihin ja järjestelyihin kuuluvat valvonta sekä tarpeellinen, erityisesti oikeudellinen, neuvonta ja apu. Näitä järjestelyjä tarjotaan etenkin kehitysmaille ja siirtymätalousmaille.

22 artikla. *Riitojen ratkaisu.* Artiklan 1 kappaleessa todetaan, että sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat riidat pyritään ensi sijassa ratkaisemaan neuvotteluilla. Jos sopimuspuolet eivät pääse ratkaisuun, ne voivat artiklan 2 kappaleen mukaisesti yhdessä pyytää kolmatta osapuolta toimimaan välittäjänä. Artiklan 3 kappaleen mukaan sopimuspuoli voi antaa selityksen, jossa se sellaisen riidan osalta, jota ei ole saatu ratkaistuksi artiklan 1 tai 2 kappaleen mukaisesti, tunnustaa pakollisen välimiesmenettelyn tai Kansainvälisen tuomioistuimen tuomiovalan. Sopimuksen II liitteessä oleva osa 1 sisältää tarkempia määräyksiä välimiesmenettelyn muodosta ja menettelytavoista.

Artiklan 4 kappaleen mukaan riita saatetaan soviteltavaksi sopimuksen II liitteen 2 osan mukaisesti, jos riidan osapuolet eivät ole hyväksyneet samaa tai mitään menettelytapaa, eivätkä he toisin sovi.

Suomi on tunnustanut Kansainvälisen tuomioistuimen tuomiovallan ipso facto ja ilman erityistä sopimusta päteväksi jokaiseen saman velvoituksen hyväksyvään valtioon nähden vastavuoroisuuden ehdoin (ulkoasiainministeriön ilmoitus SopS 29/1958). Suostumus kattaa myös tässä artiklassa tarkoitetut riitaisuudet. Suomi ei ole antanut kasvi-geenivarasopimuksen hyväksymisen yhteydessä suostumusta riitojen alistamisesta välimiesoikeuden ratkaistavaksi.

23 artikla. *Sopimuksen muuttaminen.* Artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella sopimuspuolella on oikeus esittää muutoksia sopimukseen. Muutosehdotuksia käsitellään 2 kappaleen mukaisesti sopimuspuolten kokouksena toimivan hallintoneuvoston kokouksessa. Sihteeri tiedottaa muutosehdotuksesta muille sopimuspuolille viimeistään kuusi kuukautta ennen kokousta, jossa teksti ehdotetaan hyväksyttäväksi.

Sopimusta voidaan 3 kappaleen mukaan muuttaa vain hallintoneuvoston kokouksissa läsnä olevien sopimuspuolten yksimielisellä

päätöksellä. Muutos tulee 4 kappaleen mukaan voimaan sen hyväksyneiden sopimuspuolten osalta, kun yhdeksänkymmentä päivää on kulunut siitä päivästä, jona kaksi kolmasosaa sopimuspuolista on tallettanut ratifioimis- tai hyväksymiskirjat. Muiden sopimuspuolten osalta muutos tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun asianomainen sopimuspuoli tallettaa muutosta koskevan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa.

24 artikla. *Liitteet.* Artiklan 1 kappaleen mukaan liitteet ovat erottamaton osa sopimusta. Sopimuksen I liitteessä luetellaan monenväliseen järjestelmään sisältyvät viljelykasvilajit. Liite II sisältää välimiesmenettelyä ja sovittelua koskevat määräykset. Sopimuksen muuttamista koskevia 23 artiklan määräyksiä sovelletaan myös liitteiden muuttamiseen.

25 artikla. *Allekirjoittaminen.* Artikla sisältää määräykset sopimuksen allekirjoittamisesta. Sopimus oli 4 päivään marraskuuta 2002 saakka avoinna allekirjoittamista varten FAO:ssa kaikille FAO:n jäsenille ja FAO:on kuulumattomille Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön jäsenvaltioille. Sopimuksen allekirjoitti määräpäivään mennessä 77 valtiota ja Euroopan yhteisö. Suomi allekirjoitti sopimuksen 6 päivänä kesäkuuta 2002.

26 artikla. *Ratifioiminen ja hyväksyminen.* Sopimus edellyttää, että 25 artiklassa mainitut valtiot ratifioivat tai hyväksyvät sen. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

27 artikla. *Liittyminen.* Sopimus on avoinna liittymistä varten kaikille FAO:n jäsenille ja kaikille FAO:on kuulumattomille Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön jäsenvaltioille siitä päivästä lukien, jona se ei enää ole avoinna allekirjoittamista varten.

28 artikla. *Voimaantulo.* Artikla sisältää määräykset sopimuksen voimaantulosta. Sopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, kun vähintään 40 kasvi-geenivarasopimuksen sopimuspuolta on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa FAO:n huostaan edellyttäen, että näistä ratifioimis-, hyväksy-

mis- tai liittymiskirjoista vähintään kaksikymmentä on FAO:n jäsenten tallettamia. Sopimuksen 29 artiklan 2 kappaleen mukaisesti asiakirjojen lukumäärää laskettaessa FAO:n jäsenjärjestön tallettamaa ratifioimis-, hyväksymis-, liittymis- tai irtisanomiskirjaa ei lisätä sen jäsenvaltioiden tallettamien asiakirjojen lukumäärään. Sopimuksen on ratifioinut tai hyväksynyt tai siihen liittynyt hallituksen esityksen antamiseen mennessä 32 valtiota.

Artiklan 2 kappaleen mukaan niiden FAO:n jäsenten ja FAO:on kuulumattomien Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön jäsenvaltioiden osalta, jotka ratifioivat, hyväksyvät tai liittyvät sopimukseen artiklan 1 kappaleessa mainittujen sopimuksen voimaantuloehtojen täyttymisen jälkeen, sopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisen jälkeen.

29 artikla. *FAO:n jäsenjärjestöt.* FAO:n jäsenjärjestön on tallettaessaan tätä sopimusta koskevan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa FAO:n perussäännön edellyttämässä toimivaltaa koskevassa selityksessä ilmoitettava kaikista sellaisista toimivallan jakoa koskevista muutoksista, jotka ovat tarpeen tämän sopimuksen hyväksymiseksi. Sopimuksen sopimuspuoli voi milloin tahansa vaatia sopimuspuolena olevaa FAO:n jäsenjärjestöä toimittamaan tiedon siitä, onko vastuu jonkin tämän sopimuksen soveltamisalaaan kuuluvan asian täytäntöönpanosta jäsenjärjestöllä vai sen jäsenvaltioilla. Jäsenjärjestön on toimitettava tieto kohtuullisen ajan kuluessa.

Artiklan 2 kappaleen mukaan asiakirjojen lukumäärää laskettaessa FAO:n jäsenjärjestön tallettamaa ratifioimis-, hyväksymis-, liittymis- tai irtisanomiskirjaa ei lisätä sen jäsenvaltioiden tallettamien asiakirjojen lukumäärään.

30 artikla. *Varauumat.* Sopimukseen ei voi tehdä varauksia.

31 artikla. *Muut kuin tämän sopimuksen sopimuspuolet.* Artiklan mukaan sopimuspuolet kannustavat kaikkia FAO:n jäsenvaltioita ja muita valtioita, jotka eivät ole sopimuksen sopimuspuolia, liittymään sopimukseen.

32 artikla. *Irtisanominen.* Sopimuspuoli voi irtisanoa sopimuksen aikaisintaan kahden vuoden kuluttua siitä päivästä, kun sopimus on tullut kyseisen sopimuspuolen osalta voimaan. Tämän jälkeen irtisanominen on mahdollista milloin tahansa ilmoittamalla siitä kirjallisesti sopimuksen tallettajalle. Tallettaja ilmoittaa irtisanomisesta välittömästi kaikille sopimuspuolille ja irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta.

33 artikla. *Voimassaolon päätyminen.* Sopimuksen voimassaolo päättyy automaattisesti, mikäli sopimuspuolten lukumäärä laskee irtisanomisten johdosta alle neljäkymmenen, jolleivät jäljellä olevat sopimuspuolet yksimielisesti toisin päättää. Tallettaja ilmoittaa jäljellä oleville sopimuspuolille sopimuspuolten lukumäärän laskiessa neljäänkymmeneen. Artiklan 3 kohdan mukaan voimassaolon päättyessä varojen siirtoon sovelletaan hallintoneuvoston hyväksymää taloussääntöä.

34 artikla. *Tallettaja.* Sopimuksen tallettajan tehtäviä hoitaa FAO:n pääjohtaja.

35 artikla. *Todistusvoimaiset tekstit.* Sopimuksen todistusvoimaiset tekstit ovat sopimuksen arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit.

LIITE I

Sopimuksen I liite sisältää luettelon monenväliseen järjestelmään sisältyvistä viljelykasvilajeista.

LIITE II

Sopimuksen II liitteessä on välimiesmenettelyä ja sovittelua koskevat määräykset. Liitteen 1 osa sisältää määräykset välimiesmenettelyn muodosta ja menettelytavoista, kuten välimiesoikeuden kokoonpanosta, välimiesten nimeämisestä, riidan osapuolten velvollisuuksista ja välimiesoikeuden päätösten sitovuudesta. Liitteen 2 osa sisältää määräyksiä sovittelusta, kuten sovittelulautakunnan kokoonpanosta, jäsenien ja puheenjohtajan nimeämisestä sekä päätöksenteosta.

2. Lakiehdotuksen perustelut

Laki elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarjoja koskevan kansainvälisen so-

pimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

1 §. Kasvigeenivarasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakiehdotuksen 1 §:n mukaan lakina voimassa sellaisena kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §. Lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

3 §. Lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella. Tarkoituksena on, että laki tulee voimaan samanaikaisesti kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

3. Voimaantulo

Kasvigeenivarasopimus ei ole tullut vielä kansainvälisesti voimaan. Sopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä, kun neljäskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu. Voimaantulon edellytyksenä on lisäksi, että mainittujen asiakirjojen tallettajista vähintään kaksikymmentä on FAO:n jäsenten tallettamia. Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Jos kansainvälinen sopimus sisältää määräyksen Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa, edellyttää määräyksen voimaantulo maakunnassa Ahvenanmaan itsehallintolain 59 §:n 2 momentin mukaan, että Ahvenanmaan maakuntapäivät hyväksyy säädöksen, jolla määräys saatetaan voimaan. Kasvigeenivarasopimus sisältää määräyksiä, jotka välillisesti tai välittömästi koskevat maataloutta, maataloustuotannon ohjaamista, maatalousmaan tuotantokyvyn ylläpitämistä sekä luonnonsuojelua. Nämä ovat Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n nojalla Ahvenanmaan lainsäädäntövallan alaan kuuluvia asioita.

Ahvenanmaan lainsäädäntövallan alaan kuuluvia määräyksiä sisältävät erityisesti sopimuksen 5 ja 6 artiklat, jotka koskevat elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelutoimenpiteitä sekä niiden kestävää käyttöä. Sopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen c kohdan mukaisesti sopimuspuolet edistävät kasvigeenivarojen suojelua kannustamalla ja

tukemalla tarvittaessa maanviljelijöiden ja paikallisten yhteisöjen toimia omien elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen ylläpitämiseksi ja suojelemiseksi tilalla. Sanotun artiklan 1 kappaleen d kohdan mukaisesti sopimuspuolet edistävät viljelykasvien villien sukulaislajien ja luonnovaraisten lajien *in situ* -suojelua elintarviketuotantoa varten myös suojelualueilla. Sopimuksen 6 artiklassa määrätään kasvigeenivarojen kestävää käyttöä ohjaavista toimenpiteistä. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi artiklan 2 kappaleen d kohdan mukainen maanviljelijöiden käytettävissä olevan geneettisen materiaalin monimuotoisuuden lisääminen sekä kappaleen e kohdan mukainen paikallisten tai paikallisiin viljelyolosuhteisiin sopeutuneiden viljelykasvien tai lajikkeiden käytön edistäminen. Esitykseen sisältyvän voimaansaattamislakiehdotuksen voimaantulemiselle Ahvenanmaan maakunnassa on siten saatava Ahvenanmaan itsehallintolain 59 §:n 2 momentin mukainen maakuntapäivien hyväksyminen.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaisesti eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan suostumuksen. Muusta syystä eduskunnan hyväksymistä edellyttäviä määräyksiä ovat muun muassa eduskunnan budjettivaltaa sitovat kansainväliset velvoitteet (esimerkiksi PeVL 45/2000 vp). Tällaisina velvoitteina on käytännössä pidetty lähinnä sellaisia määräyksiä, joista valtiolle aiheutuu välittömiä menoja.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan määräys luetaan lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla tai jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on jo

voimassa lain säännöksiä taikka siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla säädetyn säännöksen kanssa (PeVL 11 ja 12/2000 vp).

Kasvigeenivarasopimuksen 2 artikla sisältää sopimuksen soveltamisen kannalta olennaiset määritelmät. Tällainen sopimusmääräys, joka välillisesti vaikuttaa lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten sopimusmääräysten tulkintaan ja soveltamiseen, kuuluu itsekin lainsäädännön alaan (PeVL 6/2001 vp).

Kasvigeenivarasopimuksen 5 artiklan c kohdassa tarkoitettua geenivarojen tilalla tapahtuvaa suojelua on edistetty EY:n maaseudun kehittämisasetuksen mukaisella ympäristötukijärjestelmällä, jota on kansallisesti hallinnoitu maaseutuelinkeinojen rahoituslain nojalla. Kappaleen d kohdassa tarkoitettu luonnonvaraisten lajien *in situ* -suojaus tapahtuu luonnonsuojelulain nojalla. Artiklan 2 kappale koskee toimenpiteitä kasvigeenivaroja uhkaavien vaarojen vähentämiseksi tai poistamiseksi. Kansallisesti näitä toimenpiteitä on toteutettu erityisesti kasvinsuojelulain nojalla. Edellä mainituilta osin artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 6 artikla sisältää määräykset toimenpiteistä, joilla voidaan edistää kasvigeenivarojen kestävää käyttöä. Artiklan 2 kappaleen a kohdan mukaisia toimenpiteitä edistetään EY:n maaseudun kehittämisasetuksen mukaisten tukien osalta maaseutuelinkeinojen rahoituslain mukaisesti ja sen nojalla annetulla alemmanasteisella lainsäädännöllä. Viljelykasvien ja lajikkeiden valintaan vaikutetaan kappaleen e kohdassa tarkoitettulla tavalla siemenkauppain, kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain ja puutarhakasvien osalta taimiaineistolain mukaisin toimenpitein. Näiltä osin määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 9 artiklassa määrätään viljelijöiden oikeuksista. Oikeuksien toteuttaminen ja edistäminen tapahtuu artiklan 2 kappaleen b ja c kohtien mukaan takaamalla viljelijöiden oikeus osallistua tasapuolisesti kasvigeenivarojen käytöstä koituvien hyötyjen jakamiseen sekä oikeus osallistua kasvi-

geenivarojen suojelua ja kestävää käyttöä koskevaan päätöksentekoon. Artiklan 3 kappaleen mukaan artiklan ei tulkita rajoittavan viljelijöiden oikeuksia säilyttää, käyttää tai myydä tilan omaa siementä tai lisäysaineistoa kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Näistä oikeuksista säädetään kansallisesti patenttilaissa sekä kasvinjalostajanoikeudesta annetussa laissa. Koska kysymys on yksilön oikeuksien perusteista ja osin oikeuksista, joista säädetään laissa, määräys kuuluu sisältönsä puolesta lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 10–13 artiklat kuuluvat sisältönsä puolesta lainsäädännön alaan siltä osin kuin niissä määrätään yksilön oikeudesta saada geenivaroja monenvälisestä järjestelmästä sekä geenivaroja järjestelmästä saaneen tahon velvollisuudesta säilyttää geenivara monenvälisen järjestelmän käytettävissä. Sama koskee edellä mainittuja määräyksiä siltä osin kuin niissä kielletään monenvälisestä järjestelmästä saadun kasvigeenivaran suojaaminen henkisen omaisuuden tai muun oikeuden suojalla. Sisältönsä puolesta lainsäädännön alaan kuuluvat myös ne määräykset, jotka koskevat materiaalinsiirtosopimukseen otettavia pakollisia ehtoja ja joilla edellytetään materiaalia monenvälisestä järjestelmästä saaneen ottavan siirtosopimuksen ehdot osaksi sopimusta, joka koskee materiaalin siirtoa toiselle henkilölle tai yksikölle. Tämä on poikkeus yleiseen sopimusvapauden periaatteeseen. Materiaalinsiirtosopimuksen määrämuotoon kuuluu ehto, jonka mukaan monenvälisestä järjestelmästä saadun geenivaran sisältävän tuotteen kaupallisesta hyödyntämisestä saadusta tuotosta tulee maksaa oikeuden mukainen osuus. Vaikka materiaalinsiirtosopimus on viime kädessä yksityisoikeudellinen sopimus, se sisältää määrämuotonsa puolesta sellaisia monenvälisiä järjestelmää hyödyntävän tahon oikeuksia rajoittavia ehtoja ja tätä koskevia velvollisuuksia, joista kansallisesti säädettäisiin lain tasolla.

Sopimuksen 18 artikla koskee rahavaroja. Sopimuksen mukaisten toimenpiteiden rahoitus on tarkoitus toteuttaa jo olemassa olevia rahoitusinstrumentteja ja vapaaehtoista rahoitusta hyödyntäen sekä geenivarojen kaupallisesta hyödyntämisestä kertyvällä rahoituksella. Lisäksi artiklan 4 kappaleen d kohdan

määräys jättää pitkälti kansalliseen harkintaan kasvigeenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskevien kansallisten toimenpiteiden rahoittamisen. Kysymyksessä ei siten ole sellainen sopimusmääräys, josta aiheutuu valtiolle välittömiä menoja. Kansallista harkintavaltaa rajoittaa kuitenkin määräys, jonka mukaan myönnettyä rahoitusta ei saa käyttää kasvigeenivarasopimuksen määräysten kanssa ristiriitaisiin tarkoituksiin. Kysymyksessä on siten määräys, joka rajoittaa toimenpiteitä, joista säädetään laissa, ja joka sisältönsä puolesta siten kuuluu lainsäädännön alaan.

Kasvigeenivarasopimuksen 22 artikla koskee sopimuspuolten välisen sopimuksen tulkitantaa tai soveltamista koskevien riitojen ratkaisemista Kansainvälisessä tuomioistuimessa tai sopimuksen liitteen II mukaisessa välimiesmenettelyssä. Sitovien riitoratkaisumenetelmien hyväksyminen ei ole pakollista. Koska Suomi on antanut kansainvälisen tuomioistuimen osalta yleisen toimivaltajuistuksen, joka ilman erityistä ilmoitusta kattaa myös tästä sopimuksesta johtuvien riitaisuuksien ratkaisemisen, määräys ei näiltä osin aseta Suomelle uusia velvoitteita, jotka vaatisivat eduskunnan suostumuksen. Suomen ei ole tarkoitus myöskään sitoutua välimiesmenettelyn käyttämiseen. Näin ollen sopimuksen 22 artikla ei sisällä eduskunnan suostumusta edellyttäviä määräyksiä. Jos Suomi haluaisi myöhemmin tunnustaa välimiesoikeuden toimivallan, asialle tulisi pyytää erikseen eduskunnan suostumus.

Kasvigeenivarasopimus on niin sanottu sekasopimus eli jaetun toimivallan alainen sopimus. Ehdotuksessa esitetään sen vuoksi, että eduskunta hyväksyisi sopimuksen siltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan. Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välinen toimivallan jako ei ole yksiselitteinen, sillä kasvigeenivarasopimuksen ydinalueilla, kuten kasvigeenivarojen suojelun ja kestävään käytön edistämisessä, yhteisön ja jäsenvaltioiden toimivallan käyttäminen nivoutuu yhteen. Yleisellä tasolla voidaan kuitenkin todeta eräitä pääperiaatteita. Lähtökohtaisesti määräykset, joiden mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen tapahtuu Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan puitteissa, kuuluvat Euroopan yhteisön toimivaltaan. Ainoastaan 6 artiklan 2 kappaleen

a kohdassa nimenomaisesti viitataan kasvigeenivarasopimuksen tavoitteiden mukaisen maatalouspolitiikan noudattamiseen. Myös muilta osin yhteisen maatalouspolitiikan piiriin kuuluvia toimenpiteitä koskevat määräykset kuuluvat yhteisön toimivaltaan. Yhteisöllä on toimivaltaa myös luonnonsuojelua ja henkisen omaisuuden suojan sisältöä koskevien määräysten osalta. Sopimusmääräykset jättävät kuitenkin pitkälti sopimuspuolten harkintaan yhteyden, jossa sopimuksessa asetettuihin tavoitteisiin tähtäävät toimenpiteet toteutetaan. Tämän vuoksi ehdotetaan, että eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta arvioitaessa sopimusta tarkasteltaisiin kokonaisuutena lukuun ottamatta selvästi yhteisen maatalouspolitiikan piiriin kuuluvia määräyksiä.

Kasvigeenivarasopimuksella on vähäisiä yhtymäkohtia perustuslain perusoikeusjärjestelmän säännöksiin. Sopimuksen 11 artikla sisältää määräykset sopimuksella perustettavan monenvälisen järjestelmän soveltamisalasta. Artiklan 2 kappaleessa monenvälisen järjestelmän soveltamisala rajataan julkisessa omistuksessa, hallinnassa tai valvonnassa oleviin elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihin. Järjestelmän soveltamisalan ulkopuolelle jäävät yksityiset toimijat. Kasvigeenivarojen yksityisiä haltijoita ainoastaan kehoitetaan sopimuspuolten toimesta sisällyttämään geenivarat monenväliseen järjestelmään. Näin ollen määräys ei ole ristiriidassa perustuslain yksilön omaisuuden suojaa koskevan 15 §:n kanssa.

Sopimuksen 11 artiklan 4 kappaleen mukaan hallintoneuvosto voi päättää, jatketaan ko kasvigeenivarojen saatavuuden helpottamista sellaisten luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden osalta, jotka eivät ole sisällyttäneet kyseisiä elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojaan monenväliseen järjestelmään. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa yksityisen toimijan sulkemista monenkeskisen järjestelmän ulkopuolelle. Järjestelmä tulee sisältämään myös erilaisia tietoja kasvigeenivaroista. Monenväliseen järjestelmään sisältyvät kasvigeenivaroja koskevat tiedot ovat viranomaisien hallussa olevia tietoja. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat lähtökohtaisesti

julkisia, ja jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Näin ollen yksityiseltä toimijalta ei voitaisi yksinään sanktionomaisesti kieltää pääsyä näihin tietoihin, jolleivät ne ole yleisesti salassa pidettäviä jonkin lain säännöksen nojalla. Koska sanktioita voi kuitenkin asettaa vain hallintoneuvosto ja 19 artiklan 2 kappaleen mukaan hallintoneuvoston päätöksenteko edellyttää aina yksimielisyyttä, Suomi voisi tarvittaessa estää tällaisen yksityistä toimijaa julkisten tietojensaannissa syrjivän tilanteen syntyminen.

Edellä esitetyn perusteella sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 95 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Kasvigeenivarasopimuksen määräysten hy-

väksyminen voi näin ollen tapahtua äänten enemmistöllä ja sen voimaansaattamista koskeva lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella sekä perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Roomassa 3 päivänä marraskuuta 2001 tehdyn elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevan kansainvälisen sopimuksen siltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan.

Koska kasvigeenivarasopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi samalla seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevan kansainvälisen sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Roomassa 3 päivänä marraskuuta 2001 tehdyn elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevan kansainvälisen sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisena kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

3 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Juha Korkeaoja*

(Suomennos)

ELINTARVIKKEIDEN JA MAATALOUDEN KASVIGEEENIVAROJA KOSKEVA KANSAINVÄLINEN SOPIMUS

JOHDANTO

Sopimuspuolet, jotka

ovat vakuuttuneita elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen erikoisluonteesta sekä niiden erityisominaisuuksista ja ongelmista, jotka edellyttävät erityisratkaisuja,

ovat huolestuneita näiden varojen jatkuvasta köyhtymisestä,

tiedostavat, että kaikki maat ovat huolissaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroista, sillä ne ovat erittäin riippuvaisia muualta tulevista elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroista,

tiedostavat, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelu, kartoittaminen, kerääminen, kuvaaminen, arviointi ja dokumentointi ovat keskeinen edellytys maailman elintarviketurvaa koskevan Rooman julistuksen ja maailman ravintotilannetta käsitelleen huippukokouksen hyväksymän ohjelman tavoitteiden saavuttamiselle ja maatalouden kehittämiseksi kestäväällä tavalla nykyisiä ja tulevia sukupolvia varten ja että on pikaisesti vahvistettava kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden valmiuksia näihin toimiin,

toteavat, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskeva maailman kasvigeenivaraohjelma (Global Plan of Action, GPA) on kansainvälisesti hyväksytty viitekehys tällaisille toimille,

tiedostavat lisäksi, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarat ovat raaka-aine, jota ilman viljelykasvien perintöaineksen parantaminen joko maanviljelijöiden

INTERNATIONAL TREATY ON PLANT GENETIC RESOURCES FOR FOOD AND AGRICULTURE

PREAMBLE

The Contracting Parties,

Convinced of the special nature of plant genetic resources for food and agriculture, their distinctive features and problems needing distinctive solutions;

Alarmed by the continuing erosion of these resources;

Cognizant that plant genetic resources for food and agriculture are a common concern of all countries, in that all countries depend very largely on plant genetic resources for food and agriculture that originated elsewhere;

Acknowledging that the conservation, exploration, collection, characterization, evaluation and documentation of plant genetic resources for food and agriculture are essential in meeting the goals of the Rome Declaration on World Food Security and the World Food Summit Plan of Action and for sustainable agricultural development for this and future generations, and that the capacity of developing countries and countries with economies in transition to undertake such tasks needs urgently to be reinforced;

Noting that the Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Use of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture is an internationally agreed framework for such activities;

Acknowledging further that plant genetic resources for food and agriculture are the raw material indispensable for crop genetic improvement, whether by means of farm-

valintojen kautta tai perinteisten kasvinjalostusmenetelmien tai modernin biotekniikan avulla ei ole mahdollista, ja että niillä on ratkaiseva merkitys sopeuduttaessa ympäristön ennalta arvaamattomiin muutoksiin ja ihmisten uusiin tarpeisiin,

vahvistavat, että perustan viljelijöiden oikeuksille muodostavat maailman kaikkien alueiden, erityisesti kasvigeenivarojen alkuperä- ja monimuotoisuusalueiden viljelijöiden aiemmat, nykyiset ja tulevat toimet kasvigeenivarojen suojelemiseksi, parantamiseksi ja käyttöön saattamiseksi,

vahvistavat myös, että tässä sopimuksessa tunnustetut oikeudet säilyttää, käyttää, vaihtaa ja myydä tilan omaa siementä ja muuta lisäysaineistoa sekä osallistua elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen käyttöä koskevaan päätöksentekoon ja niiden käytöstä koituvien hyötyjen oikeudenmukaiseen ja tasapuoliseen jakamiseen ovat viljelijöiden oikeuksien toteutumisen ja kansallisen ja kansainvälisen edistämisen kannalta olennaisia,

katsovat, että tämän sopimuksen ja muiden sen kannalta merkityksellisten sopimusten olisi täydennettävä toisiaan siten, että ne yhdessä edistävät kestävästä maataloudesta ja elintarviketurvaa,

vahvistavat, että tämän sopimuksen määräyksiä ei pidä tulkita siten, että ne vaikuttavat mitenkään muista kansainvälisistä sopimuksista johtuviin sopimuspuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin,

toteavat, että edellä olevalla kappaleella ei ole tarkoitus luoda hierarkiaa tämän sopimuksen ja muiden kansainvälisten sopimusten välille,

tiedostavat, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen hallintaa koskevat kysymykset liittyvät sekä maatalouden, ympäristön että kaupan alaan, ja ovat vakuuttuneita siitä, että näiden alojen välillä olisi oltava synergiaa,

tiedostavat olevansa vastuussa menneille

ers' selection, classical plant breeding or modern biotechnologies, and are essential in adapting to unpredictable environmental changes and future human needs;

Affirming that the past, present and future contributions of farmers in all regions of the world, particularly those in centres of origin and diversity, in conserving, improving and making available these resources, is the basis of Farmers' Rights;

Affirming also that the rights recognized in this Treaty to save, use, exchange and sell farm-saved seed and other propagating material, and to participate in decision-making regarding, and in the fair and equitable sharing of the benefits arising from, the use of plant genetic resources for food and agriculture, are fundamental to the realization of Farmers' Rights, as well as the promotion of Farmers' Rights at national and international levels;

Recognizing that this Treaty and other international agreements relevant to this Treaty should be mutually supportive with a view to sustainable agriculture and food security;

Affirming that nothing in this Treaty shall be interpreted as implying in any way a change in the rights and obligations of the Contracting Parties under other international agreements;

Understanding that the above recital is not intended to create a hierarchy between this Treaty and other international agreements;

Aware that questions regarding the management of plant genetic resources for food and agriculture are at the meeting point between agriculture, the environment and commerce, and convinced that there should be synergy among these sectors;

Aware of their responsibility to past and

ja tuleville sukupolville elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen monimuotoisuuden säilymisestä maailmassa,

katsovat, että vaikka valtioilla on täysivaltaiset oikeudet elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihinsa, ne voivat hyötyä vastavuoroisesti sellaisen tehokkaan monenvälisen järjestelmän perustamisesta, joka helpottaa sovittujen kasvigeenivarojen saatavuutta sekä kasvigeenivarojen käytöstä koituvien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakamista, ja

haluavat tehdä kansainvälisen sopimuksen Yhdistyneiden Kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön, jäljempänä FAO, puiteissa FAO:n perussäännön XIV artiklan mukaisesti,

ovat sopineet seuraavasta:

I OSA

Johdanto

1 artikla

Tavoitteet

1.1 Tämän sopimuksen tavoitteena on elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelu ja kestävä käyttö sekä niiden käytöstä koituvien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako sopusoinnussa biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen kanssa kestävä maatalouden ja elintarviketurvan saavuttamiseksi.

1.2 Nämä tavoitteet saavutetaan kytkeällä tämä sopimus kiinteästi YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestöön sekä biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen.

future generations to conserve the World's diversity of plant genetic resources for food and agriculture;

Recognizing that, in the exercise of their sovereign rights over their plant genetic resources for food and agriculture, states may mutually benefit from the creation of an effective multilateral system for facilitated access to a negotiated selection of these resources and for the fair and equitable sharing of the benefits arising from their use; and

Desiring to conclude an international agreement within the framework of the Food and Agriculture Organization of the United Nations, hereinafter referred to as FAO, under Article XIV of the FAO Constitution;

Have agreed as follows:

PART I

Introduction

Article 1

Objectives

1.1 The objectives of this Treaty are the conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture and the fair and equitable sharing of the benefits arising out of their use, in harmony with the Convention on Biological Diversity, for sustainable agriculture and food security.

1.2 These objectives will be attained by closely linking this Treaty to the Food and Agriculture Organization of the United Nations and to the Convention on Biological Diversity.

2 artikla

Article 2

*Määritelmät**Use of terms*

Jäljempänä olevilla käsitteillä on tässä sopimuksessa tässä artiklassa määritelty merkitys. Määritelmät eivät kata hyödykkeillä käytävää kansainvälistä kauppaa;

For the purpose of this Treaty, the following terms shall have the meanings hereunder assigned to them. These definitions are not intended to cover trade in commodities:

"*in situ* -suojelulla" tarkoitetaan ekosysteemien ja luontaisten elinympäristöjen suojelua sekä lajien elinkykyisten populaatioiden säilyttämistä ja elvyttämistä niiden luonnollisessa ympäristössä ja viljelykasvilajien osalta siinä ympäristössä, jossa ne ovat kehittäneet erityisominaisuutensa,

"*In situ* conservation" means the conservation of ecosystems and natural habitats and the maintenance and recovery of viable populations of species in their natural surroundings and, in the case of domesticated or cultivated plant species, in the surroundings where they have developed their distinctive properties.

"*ex situ* -suojelulla" tarkoitetaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua muussa kuin niiden luonnollisessa ympäristössä,

"*Ex situ* conservation" means the conservation of plant genetic resources for food and agriculture outside their natural habitat.

"elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroilla" tarkoitetaan kasviperäistä geneettistä materiaalia, joka on tai saattaa olla elintarvikkeiden ja maatalouden kannalta arvokasta,

"Plant genetic resources for food and agriculture" means any genetic material of plant origin of actual or potential value for food and agriculture.

"geneettisellä materiaalilla" tarkoitetaan kasviperäistä ainesta, myös kasvullista lisäys- ja monistusaineistoa, joka sisältää toiminnallisia perintötekijöitä,

"Genetic material" means any material of plant origin, including reproductive and vegetative propagating material, containing functional units of heredity.

"lajikkeella" tarkoitetaan yhteen ainoaan alimpaan tunnettuun kasvitieteelliseen taksoniin kuuluvaa kasviryhmää, joka voidaan määritellä erityis- ja muiden geneettisten ominaisuuksiensa toistettavan ilmenemisen perusteella,

"Variety" means a plant grouping, within a single botanical taxon of the lowest known rank, defined by the reproducible expression of its distinguishing and other genetic characteristics.

"*ex situ* -kokoelmalla" tarkoitetaan kokoelmaa, jossa elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja säilytetään muussa kuin luonnollisessa elinympäristössään,

"*Ex situ* collection" means a collection of plant genetic resources for food and agriculture maintained outside their natural habitat.

"alkuperäkeskuksella" tarkoitetaan maantieteellistä aluetta, jossa viljelty tai luonnonvarainen kasvilaji on ensi kerran kehittänyt erityisominaisuutensa,

"Centre of origin" means a geographical area where a plant species, either domesticated or wild, first developed its distinctive properties.

"viljelykasvien monimuotoisuuskeskuk-

"Centre of crop diversity" means a geo-

sella" tarkoitetaan maantieteellistä aluetta, jolla *in situ* -olosuhteissa kasvavien viljelylajien geneettinen monimuotoisuus on runsasta.

3 artikla

Soveltamisala

Tämä sopimus koskee elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja.

II OSA

Yleiset määräykset

4 artikla

Yleiset velvoitteet

Kukin sopimuspuoli varmistaa, että sen lait, määräykset ja menettelyt ovat tämän sopimuksen velvoitteiden mukaisia.

5 artikla

Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelu, kartoitus, kerääminen, kuvaaminen, arviointi ja dokumentointi

5.1 Kukin sopimuspuoli edistää kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ja tarvittaessa yhteistyössä muiden sopimuspuolten kanssa yhtenäistä lähestymistapaa elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen kartoittamisessa, suojelussa ja kestävässä käytössä sekä erityisesti ja soveltuvin osin:

a) kartoittaa ja inventoi elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarat ottaen huomioon nykyisiin populaatioihin sisältyvän muuntelun määrän, mukaan lukien mahdollisesti hyödylliset kasvigeenivarat, sekä arvioi mahdollisuuksien mukaan niihin kohdistuvat uhat;

b) edistää elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen keräämistä sekä uhan-

graphic area containing a high level of genetic diversity for crop species in *in situ* conditions.

Article 3

Scope

This Treaty relates to plant genetic resources for food and agriculture.

PART II

General provisions

Article 4

General Obligations

Each Contracting Party shall ensure the conformity of its laws, regulations and procedures with its obligations as provided in this Treaty.

Article 5

Conservation, Exploration, Collection, Characterization, Evaluation and Documentation of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture

5.1 Each Contracting Party shall, subject to national legislation, and in cooperation with other Contracting Parties where appropriate, promote an integrated approach to the exploration, conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture and shall in particular, as appropriate:

(a) Survey and inventory plant genetic resources for food and agriculture, taking into account the status and degree of variation in existing populations, including those that are of potential use and, as feasible, assess any threats to them;

(b) Promote the collection of plant genetic resources for food and agriculture and rele-

alaisiin tai mahdollisesti hyödyllisiin kasvi-
geenivaroihin liittyvän oleellisen tiedon ke-
räämistä;

c) kannustaa tai tukee silloin kun perustel-
tua maanviljelijöiden ja paikallisten yhteis-
öjen toimia omien elintarvikkeiden ja maa-
talouden kasvigeenivarojensa ylläpitämi-
seksi ja suojelemiseksi tilalla;

d) edistää viljelykasvilajien villien suku-
laislajien ja luonnonvaraisten lajien *in situ*
-suojelua elintarviketuotantoa varten myös
suojelualueilla tukemalla muun muassa al-
kuperäiskansojen ja paikallisten yhteisöjen
toimia;

e) toimii yhteistyössä edistääkseen sellai-
sen tehokkaan ja kestävän *ex situ*
-suojelujärjestelmän kehittämistä, jossa ote-
taan asianmukaisesti huomioon riittävän
dokumentoinnin, kuvaamisen, ennallistami-
sen ja arvioinnin tarve, sekä edistää tässä
tarvittavan teknologian kehittämistä ja siir-
toa elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-
geenivarojen kestävän käytön parantami-
seksi; sekä

f) valvoo elintarvikkeiden ja maatalouden
kasvigeenivarakokoelmien elinvoimaisuus-
den sekä niihin sisältyvän muuntelun mää-
rän ja perimän alkuperäisenä säilymistä.

5.2 Sopimuspuolet toteuttavat tarvittaessa
toimenpiteitä elintarvikkeiden ja maatalou-
den kasvigeenivaroja uhkaavien vaarojen
vähentämiseksi tai, jos mahdollista, niiden
poistamiseksi.

6 artikla

Kasvigeenivarojen kestävä käyttö

6.1 Sopimuspuolet laativat ja soveltavat
tarkoituksenmukaisia toimintalinjoja ja oi-
keudellisia ohjauskeinoja, jotka edistävät
elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-
geenivarojen kestävää käyttöä.

6.2 Elintarvikkeiden ja maatalouden kas-
vigeenivarojen kestävä käyttö voi sisältää
seuraavia toimenpiteitä:

vant associated information on those plant
genetic resources that are under threat or are
of potential use;

(c) Promote or support, as appropriate,
farmers and local communities' efforts to
manage and conserve on-farm their plant
genetic resources for food and agriculture;

(d) Promote *in situ* conservation of wild
crop relatives and wild plants for food pro-
duction, including in protected areas, by
supporting, inter alia, the efforts of indige-
nous and local communities;

(e) Cooperate to promote the development
of an efficient and sustainable system of *ex
situ* conservation, giving due attention to
the need for adequate documentation, char-
acterization, regeneration and evaluation,
and promote the development and transfer
of appropriate technologies for this purpose
with a view to improving the sustainable
use of plant genetic resources for food and
agriculture;

(f) Monitor the maintenance of the viabil-
ity, degree of variation, and the genetic in-
tegrity of collections of plant genetic re-
sources for food and agriculture.

5.2 The Contracting Parties shall, as ap-
propriate, take steps to minimize or, if pos-
sible, eliminate threats to plant genetic re-
sources for food and agriculture.

Article 6

Sustainable Use of Plant Genetic Resources

6.1 The Contracting Parties shall develop
and maintain appropriate policy and legal
measures that promote the sustainable use
of plant genetic resources for food and agri-
culture.

6.2 The sustainable use of plant genetic
resources for food and agriculture may in-
clude such measures as:

a) sellaisen oikeudenmukaisen maatalouspolitiikan noudattaminen, joka soveltuvin osin edistää maatalouden biologisen monimuotoisuuden ja muiden luonnonvarojen kestäväää käyttöä suosivien erilaisten viljelymenetelmien kehittämistä ja ylläpitoa;

b) sellaisen tutkimuksen tehostaminen, joka lisää ja säilyttää biologista monimuotoisuutta maksimoimalla lajien sisäistä ja lajien välistä muuntelua viljelijöiden hyödyksi, erityisesti niiden viljelijöiden hyödyksi, jotka kehittävät ja käyttävät omia lajikkeitaan ja noudattavat ekologisia periaatteita maaperän hedelmällisyyden ylläpidossa sekä tautien, rikkakasvien ja tuholaisien torjunnassa;

c) sellaisten kasvinjalostustoimenpiteiden tarkoituksenmukainen edistäminen, jotka yhdessä viljelijöiden osallistumisen kanssa, erityisesti kehitysmaissa, parantavat valmiutta kehittää erilaisiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja ekologisiin olosuhteisiin, muun muassa reuna-alueille sopeutuvia lajikkeita;

d) viljelykasvien geeniperustan laajentaminen ja maanviljelijöiden käytettävissä olevan geneettisen materiaalin monimuotoisuuden lisääminen;

e) paikallisten tai paikallisiin olosuhteisiin sopeutuneiden viljelykasvien, lajikkeiden ja vähän käytettyjen lajien käytön lisäämisen edistäminen tarpeen mukaan;

f) viljelykasvilajien ja lajikkeiden ja lajien monimuotoisuuden laajemman hyödyntämisen tarkoituksenmukainen tukeminen tilalla tapahtuvassa viljelykasvien ylläpidossa, suojelussa ja kestävässä käytössä ja vahvojen yhteyksien luominen kasvinjalostukseen ja maatalouden kehittämiseen viljelykasvien haavoittuvuuden ja geneettisen köyhtymisen vähentämiseksi sekä kestävään kehityksen mukaisen elintarviketuotannon lisääminen maailmanlaajuisesti; sekä

g) jalostusstrategioiden sekä lajikkeiden markkinoille laskemista ja siemenkauppaa koskevien säädösten tarkastelu ja tarvittaessa tarkistaminen.

(a) pursuing fair agricultural policies that promote, as appropriate, the development and maintenance of diverse farming systems that enhance the sustainable use of agricultural biological diversity and other natural resources;

(b) strengthening research which enhances and conserves biological diversity by maximizing intra- and inter-specific variation for the benefit of farmers, especially those who generate and use their own varieties and apply ecological principles in maintaining soil fertility and in combating diseases, weeds and pests;

(c) promoting, as appropriate, plant breeding efforts which, with the participation of farmers, particularly in developing countries, strengthen the capacity to develop varieties particularly adapted to social, economic and ecological conditions, including in marginal areas;

(d) broadening the genetic base of crops and increasing the range of genetic diversity available to farmers;

(e) promoting, as appropriate, the expanded use of local and locally adapted crops, varieties and underutilized species;

(f) supporting, as appropriate, the wider use of diversity of varieties and species in on-farm management, conservation and sustainable use of crops and creating strong links to plant breeding and agricultural development in order to reduce crop vulnerability and genetic erosion, and promote increased world food production compatible with sustainable development; and

(g) reviewing, and, as appropriate, adjusting breeding strategies and regulations concerning variety release and seed distribution.

7 artikla

Kansalliset sitoumukset ja kansainvälinen yhteistyö

7.1 Kukin sopimuspuoli sisällyttää soveltuvin osin maataloutta ja maaseudun kehittämistä koskeviin toimintalinjoihinsa ja ohjelmiinsa 5 ja 6 artiklassa tarkoitetut toimet ja toimii yhteistyössä muiden sopimuspuolten kanssa joko suoraan tai FAO:n ja muiden toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen välityksellä elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelun ja kestävä käytön alalla.

7.2 Kansainvälisen yhteistyön tavoitteena on erityisesti:

a) luoda tai vahvistaa kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden valmiuksia suojella ja käyttää kestävästi elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja;

b) tehostaa kansainvälisiä toimia, joiden tarkoituksena on edistää suojelua, arviointia, dokumentointia, perimän kehittämistä, kasvinjalostusta, siementen lisäämistä sekä IV osan mukaisesti elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen ja niihin liittyvän tiedon ja teknologian jakamista, saatavuutta ja vaihtoa;

c) ylläpitää ja lujittaa V osassa tarkoitettuja hallinnollisia järjestelyjä; sekä

d) panna täytäntöön 18 artiklan mukainen rahoitussuunnitelma.

8 artikla

Tekninen apu

Sopimuspuolet sopivat edistävänsä teknisen avun antamista erityisesti niille sopimuspuolille, jotka ovat kehitysmaita tai siirtymätalousmaita, joko kahdenvälisesti tai soveltuvien kansainvälisten järjestöjen väli-

Article 7

National Commitments and International Cooperation

7.1 Each Contracting Party shall, as appropriate, integrate into its agriculture and rural development policies and programmes, activities referred to in Articles 5 and 6, and cooperate with other Contracting Parties, directly or through FAO and other relevant international organizations, in the conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture.

7.2 International cooperation shall, in particular, be directed to:

(a) establishing or strengthening the capabilities of developing countries and countries with economies in transition with respect to conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture;

(b) enhancing international activities to promote conservation, evaluation, documentation, genetic enhancement, plant breeding, seed multiplication; and sharing, providing access to, and exchanging, in conformity with Part IV, plant genetic resources for food and agriculture and appropriate information and technology;

(c) maintaining and strengthening the institutional arrangements provided for in Part V; and

(d) implement the funding strategy of Article 18.

Article 8

Technical Assistance

The Contracting Parties agree to promote the provision of technical assistance to Contracting Parties, especially those that are developing countries or countries with economies in transition, either bilaterally or

tyksellä tämän sopimuksen täytäntöönpanon helpottamiseksi.

through the appropriate international organizations, with the objective of facilitating the implementation of this Treaty.

III OSA

Viljelijöiden oikeudet

9 artikla

Viljelijöiden oikeudet

9.1 Sopimuspuolet ovat tietoisia siitä suunnattomasta työstä, jonka alkuperäiskansat ja paikalliset yhteisöt sekä viljelijät kaikkialla maailmassa, erityisesti alueilla, joilla sijaitsee viljelykasvien alkuperä- ja monimuotoisuuskeskuksia, ovat tehneet ja tekevät nyt ja vastaisuudessa koko maailman elintarvike- ja maataloustuotannon perustan muodostavien kasvigeenivarojen suojelemiseksi ja hyödyntämiseksi.

9.2 Sopimuspuolet sopivat, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen koskevien maanviljelijöiden oikeuksien toteuttaminen kuuluu kansallisille hallituksille. Kunkin sopimuspuolen olisi tarpeidensa ja painopistealueidensa mukaan soveltuvien osin ja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti toteutettava toimenpiteitä maanviljelijöiden oikeuksien suojaamiseksi ja edistämiseksi. Näitä toimenpiteitä ovat muun muassa:

a) elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen kannalta merkityksellisen perinteisen tiedon suojaaminen;

b) oikeus osallistua tasapuolisesti elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen käytöstä koituvien hyötyjen jakamiseen; sekä

c) oikeus osallistua elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskevaan kansalliseen päätöksentekoon.

9.3 Tämän artiklan ei tulkita rajoittavan

PART III

Farmers' rights

Article 9

Farmers' Rights

9.1 The Contracting Parties recognize the enormous contribution that the local and indigenous communities and farmers of all regions of the world, particularly those in the centres of origin and crop diversity, have made and will continue to make for the conservation and development of plant genetic resources which constitute the basis of food and agriculture production throughout the world.

9.2 The Contracting Parties agree that the responsibility for realizing Farmers' Rights, as they relate to plant genetic resources for food and agriculture, rests with national governments. In accordance with their needs and priorities, each Contracting Party should, as appropriate, and subject to its national legislation, take measures to protect and promote Farmers' Rights, including:

(a) protection of traditional knowledge relevant to plant genetic resources for food and agriculture;

(b) the right to equitably participate in sharing benefits arising from the utilization of plant genetic resources for food and agriculture; and

(c) the right to participate in making decisions, at the national level, on matters related to the conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture.

9.3 Nothing in this Article shall be inter-

viljelijöiden oikeuksia säilyttää, käyttää, vaihtaa ja myydä tilan omaa siementä tai lisäysaineistoa kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja soveltuvin osin.

preted to limit any rights that farmers have to save, use, exchange and sell farm-saved seed/propagating material, subject to national law and as appropriate.

IV OSA

PART IV

Saatavuutta ja hyötyjen jakamista koskeva monenvälinen järjestelmä

The multilateral system of access and benefit-sharing

10 artikla

Article 10

Saatavuutta ja hyötyjen jakamista koskeva monenvälinen järjestelmä

Multilateral System of Access and Benefit-sharing

10.1 Sopimuspuolet hyväksyvät keskinäisissä suhteissaan valtioiden täysivaltaiset oikeudet niiden omiin elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihin ja sen, että näiden varojen saatavuutta koskeva päätäntävalta on kansallisilla hallituksilla ja että niihin sovelletaan kansallista lainsäädäntöä.

10.1 In their relationships with other States, the Contracting Parties recognize the sovereign rights of States over their own plant genetic resources for food and agriculture, including that the authority to determine access to those resources rests with national governments and is subject to national legislation.

10.2 Täysivaltaisia oikeuksia käyttäen sopimuspuolet sopivat perustavansa tehokkaan, toimivan ja avoimen monenvälisen järjestelmän helpottamaan sekä elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen saatavuutta että niiden käytöstä koituvien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa, tavoitteena vastavuoroinen täydentävyys ja vahvistaminen.

10.2 In the exercise of their sovereign rights, the Contracting Parties agree to establish a multilateral system, which is efficient, effective, and transparent, both to facilitate access to plant genetic resources for food and agriculture, and to share, in a fair and equitable way, the benefits arising from the utilization of these resources, on a complementary and mutually reinforcing basis.

11 artikla

Article 11

Monenvälisen järjestelmän soveltamisala

Coverage of the Multilateral System

11.1 Tämän sopimuksen 1 artiklan mukaisen, elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestävää käyttöä ja näiden varojen käytöstä koituvien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakamista koskevan tavoitteen saavuttamiseksi monenvälistä järjestelmää sovelletaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihin, jotka on mainittu elintarviketurvaan ja keskinäiseen riippuvuuteen perustuvassa liitteessä I.

11.1 In furtherance of the objectives of conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture and the fair and equitable sharing of benefits arising out of their use, as stated in Article 1, the Multilateral System shall cover the plant genetic resources for food and agriculture listed in Annex I, established according to criteria of food security and interdependence.

11.2 Tämän sopimuksen 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua monenvälistä järjestelmää sovelletaan kaikkiin liitteessä I mainittuihin elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihin, joita sopimuspuolet hallinnoivat ja valvovat ja jotka ovat julkisessa omistuksessa. Jotta järjestelmä olisi mahdollisimman kattava, sopimuspuolet kehottavat kaikkia muita liitteessä I mainittujen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen haltijoita sisällyttämään nämä geenivarat monenväliseen järjestelmään.

11.3 Sopimuspuolet sopivat lisäksi toteuttavansa tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä kannustaakseen toimivaltansa piiriin kuuluvia luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä, jotka ovat liitteessä I mainittujen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen haltijoita, sisällyttämään tällaiset geenivarat monenväliseen järjestelmään.

11.4 Kahden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta hallintoneuvosto arvioi, miten 11 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen sisällyttäminen monenväliseen järjestelmään on edistynyt. Tämän arvioinnin jälkeen hallintoneuvosto päättää, jatktaanko saatavuuden helpottamista sellaisten 11 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden osalta, jotka eivät ole sisällyttäneet kyseisiä elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen monenväliseen järjestelmään, vai toteuttaako se muita tarkoituksenmukaisiksi katsomiaan toimenpiteitä.

11.5 Monenvälistä järjestelmää sovelletaan 15 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti myös sellaisiin liitteessä I mainittuihin elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroihin, joita säilytetään kansainvälisen maataloustutkimuksen neuvoo-antavan ryhmän (CGIAR) kansainvälisten maataloustutkimuskeskusten *ex situ* -kokoelmissa, sekä 15 artiklan 5 kohdan mukaisesti muissa kansainvälisissä laitoksissa säilytettäviin varoihin.

11.2 The Multilateral System, as identified in Article 11.1, shall include all plant genetic resources for food and agriculture listed in Annex I that are under the management and control of the Contracting Parties and in the public domain. With a view to achieving the fullest possible coverage of the Multilateral System, the Contracting Parties invite all other holders of the plant genetic resources for food and agriculture listed in Annex I to include these plant genetic resources for food and agriculture in the Multilateral System.

11.3 Contracting Parties also agree to take appropriate measures to encourage natural and legal persons within their jurisdiction who hold plant genetic resources for food and agriculture listed in Annex I to include such plant genetic resources for food and agriculture in the Multilateral System.

11.4 Within two years of the entry into force of the Treaty, the Governing Body shall assess the progress in including the plant genetic resources for food and agriculture referred to in paragraph 11.3 in the Multilateral System. Following this assessment, the Governing Body shall decide whether access shall continue to be facilitated to those natural and legal persons referred to in paragraph 11.3 that have not included these plant genetic resources for food and agriculture in the Multilateral System, or take such other measures as it deems appropriate.

11.5 The Multilateral System shall also include the plant genetic resources for food and agriculture listed in Annex I and held in the *ex situ* collections of the International Agricultural Research Centres of the Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR), as provided in Article 15.1a, and in other international institutions, in accordance with Article 15.5.

12 artikla

*Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-
geenivarojen saatavuuden helpottaminen
monenvälisessä järjestelmässä*

12.1 Sopimuspuolet sopivat, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarojen saatavuuden helpottaminen 11 artiklassa määritellyssä monenvälisessä järjestelmässä toteutetaan tämän sopimuksen määräysten mukaisesti.

12.2 Sopimuspuolet sopivat toteuttavansa lainsäädännöllisiä tai muita tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen saatavuuden turvaamiseksi muille sopimuspuolille monenvälisestä järjestelmästä. Tämän mukaisesti helpotettu saatavuus myönnetään myös kaikkien sopimuspuolten toimivallan piiriin kuuluville luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille 11 artiklan 4 kohdan määräykset huomioon ottaen.

12.3 Helpotettu saatavuus myönnetään seuraavin edellytyksin:

a) Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarojen saatavuutta helpotetaan vain elintarvikkeiden ja maatalouden alan tutkimusta, jalostusta ja koulutusta koskevia säilytys- ja käyttötarkoituksia varten edellyttäen, että varoja ei käytetä kemian tai lääke-teollisuudessa ja/tai muussa teollisuudessa, joka ei liity elintarvikkeisiin tai rehuihin. Jos kyseessä ovat useita tarkoituksia varten viljeltyt kasvit (elintarvike- ja muu käyttö), niiden merkitys elintarviketurvan kannalta ratkaisee, sisällytetäänkö ne monenväliseen järjestelmään ja helpotetun saatavuuden piiriin.

b) Saatavuus myönnetään nopeasti ilman tarvetta jäljittää yksittäisiä vastaanotettuja eriä ja vastikkeetta tai enintään sellaista maksua vastaan, joka vastaa aiheutuneita vähimmäiskuluja.

c) Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarojen ohella pidetään saatavilla kaikki niihin liittyvät, käytettävissä olevat tunnistetiedot ja, jollei sovellettavasta lain-

Article 12

*Facilitated access to plant genetic re-
sources for food and agriculture within the
Multilateral System*

12.1 The Contracting Parties agree that facilitated access to plant genetic resources for food and agriculture under the Multilateral System, as defined in Article 11, shall be in accordance with the provisions of this Treaty.

12.2 The Contracting Parties agree to take the necessary legal or other appropriate measures to provide such access to other Contracting Parties through the Multilateral System. To this effect, such access shall also be provided to legal and natural persons under the jurisdiction of any Contracting Party, subject to the provisions of Article 11.4.

12.3 Such access shall be provided in accordance with the conditions below:

(a) Access shall be provided solely for the purpose of utilization and conservation for research, breeding and training for food and agriculture, provided that such purpose does not include chemical, pharmaceutical and/or other non-food/feed industrial uses. In the case of multiple-use crops (food and non-food), their importance for food security should be the determinant for their inclusion in the Multilateral System and availability for facilitated access.

(b) Access shall be accorded expeditiously, without the need to track individual accessions and free of charge, or, when a fee is charged, it shall not exceed the minimal cost involved;

(c) All available passport data and, subject to applicable law, any other associated available non-confidential descriptive information, shall be made available with the

säädännöstä muuta johdu, kaikki muut niistä saatavissa olevat julkiset, kuvaavat tiedot.

d) Vastaanottajan ei tule vaatia monenvälisestä järjestelmästä saamallaan kasvigeenivaralle henkisen omaisuuden tai muun oikeuden suojaa, joka rajoittaa näiden kasvigeenivarojen tai niiden geneettisten osien tai komponenttien helpotettua saatavuutta, sellaisina kuin ne on toimitettu monenvälisestä järjestelmästä.

e) Kehitteillä olevaa elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja sisältävää materiaalia, myös viljelijöiden kehittämää materiaalia, voi kehittämisen kestäessä saada vain kehittäjän luvalla.

f) Henkisen tai muun omaisuuden oikeuksien suojattujen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen saatavuus myönnetään sovellettavien kansainvälisten sopimusten ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

g) Ne, jotka ovat vastaanottaneet elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja monenvälisestä järjestelmästä ja säilyttävät niitä, pitävät varat monenvälisen järjestelmän käytettävissä tämän sopimuksen määräysten mukaisesti.

h) Sopimuspuolet sopivat, että *in situ*-olosuhteissa esiintyvien elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen saatavuus myönnetään kansallisen lainsäädännön mukaisesti tai sellaisen puuttuessa hallintoneuvoston vahvistamien sääntöjen mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän artiklan muiden määräysten soveltamista.

12.4 Helpotettu saatavuus myönnetään edellä olevien 12 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti noudattaen sellaista määrämutoista materiaalin siirtosopimusta, jonka hallintoneuvosto on hyväksynyt ja joka sisältää 12 artiklan 3 kohdan a, d ja g alakohdan määräykset ja hyötyjen jakamista kos-

plant genetic resources for food and agriculture provided;

(d) Recipients shall not claim any intellectual property or other rights that limit the facilitated access to the plant genetic resources for food and agriculture, or their genetic parts or components, in the form received from the Multilateral System;

(e) Access to plant genetic resources for food and agriculture under development, including material being developed by farmers, shall be at the discretion of its developer, during the period of its development;

(f) Access to plant genetic resources for food and agriculture protected by intellectual and other property rights shall be consistent with relevant international agreements, and with relevant national laws;

(g) Plant genetic resources for food and agriculture accessed under the Multilateral System and conserved shall continue to be made available to the Multilateral System by the recipients of those plant genetic resources for food and agriculture, under the terms of this Treaty; and

(h) Without prejudice to the other provisions under this Article, the Contracting Parties agree that access to plant genetic resources for food and agriculture found in *in situ* conditions will be provided according to national legislation or, in the absence of such legislation, in accordance with such standards as may be set by the Governing Body.

12.4 To this effect, facilitated access, in accordance with Articles 12.2 and 12.3 above, shall be provided pursuant to a standard material transfer agreement (MTA), which shall be adopted by the Governing Body and contain the provisions of Articles 12.3a, d and g, as well as the benefit-

kevat 13 artiklan 2 kohdan d alakohdan ii alakohdan määräykset sekä muut tämän sopimuksen asianmukaiset määräykset. Sopimukseen sisältyy lisäksi määräys, jonka mukaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen vastaanottajan on edellytettävä, että siirtosopimuksen ehdot koskevat sekä näiden kasvigeenivarojen siirtoa toiselle henkilölle tai yksikölle että kaikkia kyseisten elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen myöhempiä siirtoja.

12.5 Sopimuspuolet varmistavat, että niiden oikeusjärjestelmä mahdollistaa kanteen nostamisen materiaalin siirtosopimusta koskevissa riidoissa sovellettavien toimivaltuuksien säännösten mukaisesti, ja toteavat, että materiaalin siirtosopimukset velvoittavat yksinomaan niiden osapuolia.

12.6 Sopimuspuolet sopivat, että onnettomuuksista johtuvissa hätätilanteissa myönnetään asianmukaisten elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen helpotettu saatavuus monenvälisestä järjestelmästä tavoitteena maatalousjärjestelmien kunnostamisen tukeminen yhteistyössä avustustoimintaa koordinoivien tahojen kanssa.

13 artikla

Hyötyjen jakaminen monenvälisessä järjestelmässä

13.1 Sopimuspuolet katsovat, että monenväliseen järjestelmään kuuluvien elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen helpotettu saatavuus on itsessään monenvälisen järjestelmän huomattava etu, ja sopivat, että siitä koituvat hyödyt jaetaan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti tämän artiklan määräysten mukaisesti.

13.2 Sopimuspuolet sopivat, että monenvälisen järjestelmän puitteissa tapahtuvasta elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen kaupallisesta ja muusta hyödyntämisestä koituvat hyödyt jaetaan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti seuraa-

sharing provisions set forth in Article 13.2d(ii) and other relevant provisions of this Treaty, and the provision that the recipient of the plant genetic resources for food and agriculture shall require that the conditions of the MTA shall apply to the transfer of plant genetic resources for food and agriculture to another person or entity, as well as to any subsequent transfers of those plant genetic resources for food and agriculture.

12.5 Contracting Parties shall ensure that an opportunity to seek recourse is available, consistent with applicable jurisdictional requirements, under their legal systems, in case of contractual disputes arising under such MTAs, recognizing that obligations arising under such MTAs rest exclusively with the parties to those MTAs.

12.6 In emergency disaster situations, the Contracting Parties agree to provide facilitated access to appropriate plant genetic resources for food and agriculture in the Multilateral System for the purpose of contributing to the re-establishment of agricultural systems, in cooperation with disaster relief co-ordinators.

Article 13

Benefit-sharing in the Multilateral System

13.1 The Contracting Parties recognize that facilitated access to plant genetic resources for food and agriculture which are included in the Multilateral System constitutes itself a major benefit of the Multilateral System and agree that benefits accruing therefrom shall be shared fairly and equitably in accordance with the provisions of this Article.

13.2 The Contracting Parties agree that benefits arising from the use, including commercial, of plant genetic resources for food and agriculture under the Multilateral System shall be shared fairly and equitably through the following mechanisms: the ex-

via keinoja käyttäen: tietojen vaihto, teknologian saatavuus ja siirto, valmiuksien vahvistaminen, kaupallisesta hyödyntämisestä koituvien hyötyjen jakaminen, ottaen huomioon säännöllisesti tarkistettavaan maailman kasvigeenivaraohjelmaan sisältyvät ensisijaiset toimet ja hallintoneuvoston ohjeet.

a) Tietojen vaihto

Sopimuspuolet sopivat pitävänsä saatavilla tiedot, jotka käsittävät muun muassa monenväliseen järjestelmään sisältyviin elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivariroihin liittyvät luettelot ja inventaarit, tiedot teknologiasta, teknisten, tieteellisten ja sosioekonomisten tutkimusten tulokset, mukaan lukien kuvaukset, arvioinnit ja käyttö. Nämä tiedot pidetään saatavilla kansallisten valmiuksien ja sovellettavan lainsäädännön mukaisesti elleivät ne ole luottamuksellisia. Tiedot ovat kaikkien tämän sopimuksen sopimuspuolten saatavissa 17 artiklassa tarkoitettun tietojärjestelmän välityksellä.

b) Teknologian siirto ja saatavuus

i) Sopimuspuolet sitoutuvat mahdollistamaan ja/tai helpottamaan monenväliseen järjestelmään sisältyvien elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojeluun, kuvaamiseen, arviointiin ja käyttöön liittyvän teknologian saatavuutta. Sopimuspuolet myöntävät, että eräitä tekniikoita voi siirtää vain geneettisen materiaalin välityksellä, ja mahdollistavat ja/tai helpottavat siksi monenväliseen järjestelmään sisältyvien tällaisten tekniikoiden ja geneettisen materiaalin saatavuutta sekä monenväliseen järjestelmään sisältyvien elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen hyödyntämisen avulla syntyneiden parempien lajikkeiden ja geneettisen materiaalin saatavuutta 12 artiklan määräysten mukaisesti. Teknologian, parempien lajikkeiden ja geneettisen materiaalin saatavuus mahdollistetaan ja/tai sitä helpotetaan ottaen huomioon sovellettava omistusoikeutta ja saatavuutta koskeva lainsäädäntö sekä kansalliset valmiudet.

change of information, access to and transfer of technology, capacity-building, and the sharing of the benefits arising from commercialization, taking into account the priority activity areas in the rolling Global Plan of Action, under the guidance of the Governing Body:

(a) Exchange of information:

The Contracting Parties agree to make available information which shall, inter alia, encompass catalogues and inventories, information on technologies, results of technical, scientific and socio-economic research, including characterization, evaluation and utilization, regarding those plant genetic resources for food and agriculture under the Multilateral System. Such information shall be made available, where non-confidential, subject to applicable law and in accordance with national capabilities. Such information shall be made available to all Contracting Parties to this Treaty through the information system, provided for in Article 17.

(b) Access to and transfer of technology

(i) The Contracting Parties undertake to provide and/or facilitate access to technologies for the conservation, characterization, evaluation and use of plant genetic resources for food and agriculture which are under the Multilateral System. Recognizing that some technologies can only be transferred through genetic material, the Contracting Parties shall provide and/or facilitate access to such technologies and genetic material which is under the Multilateral System and to improved varieties and genetic material developed through the use of plant genetic resources for food and agriculture under the Multilateral System, in conformity with the provisions of Article 12. Access to these technologies, improved varieties and genetic material shall be provided and/or facilitated, while respecting applicable property rights and access laws, and in accordance with national capabilities.

ii) Teknologian saatavuus ja siirto mahdollistetaan erityisesti kehitysmailla ja siirtymätalouksilla erilaisilla toimilla, joita ovat esimerkiksi elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen hyödyntämistä käsittelevien viljelykasvikohtaisten työryhmien perustaminen, ylläpitäminen ja niihin osallistuminen, kaikenlainen yhteistyö tutkimus- ja kehitystyössä sekä saatuun materiaaliin liittyvissä kaupallisissa hankkeissa, henkilöresurssien kehittäminen sekä tutkimusedellytysten tehokas saatavuus.

iii) Edellä i) ja ii) alakohdassa mainitun teknologian, mukaan lukien omaisuutta koskevin oikeuksin suojattu teknologia, saatavuutta ja siirtoa tämän sopimuksen sopimuspuolien oleville kehitysmailla, etenkin vähiten kehittyneille ja siirtymätalouksilla, mahdollistetaan ja/tai helpotetaan oikeudenmukaisin ja edullisin ehdoin etenkin, jos teknologia toimitetaan säilytystarkoituksia tai kehitysmaiden, erityisesti vähiten kehittyneiden ja siirtymätalouksien maanviljelijöitä varten, ja, jos asiasta keskinäisesti sovitaan, ilman täyttää vastiketta ja etuoikeutetusti muun muassa monenväliseen järjestelmään liittyvän, tutkimusta ja kehitystä koskevan yhteistyön puitteissa. Mainittu saatavuus ja siirto järjestetään ehdoin, joilla turvataan henkistä omaisuutta koskevien oikeuksien asianmukainen ja tehokas kunnioittaminen ja suoja.

c) Valmiuksien vahvistaminen

Ottaen huomioon kehitysmaiden ja siirtymätalouksien tarpeet, joita ilmentää elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen koskevien valmiuksien vahvistamisen painottaminen niiden monenväliseen järjestelmään sisältyviä elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen koskevissa suunnitelmissa ja ohjelmissa, jos sellaisia on, sopimuspuolet sopivat asettavansa etusijalle i) elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskevien tieteellisten ja teknisten

(ii) Access to and transfer of technology to countries, especially to developing countries and countries with economies in transition, shall be carried out through a set of measures, such as the establishment and maintenance of, and participation in, crop-based thematic groups on utilization of plant genetic resources for food and agriculture, all types of partnership in research and development and in commercial joint ventures relating to the material received, human resource development, and effective access to research facilities.

(iii) Access to and transfer of technology as referred to in (i) and (ii) above, including that protected by intellectual property rights, to developing countries that are Contracting Parties, in particular least developed countries, and countries with economies in transition, shall be provided and/or facilitated under fair and most favourable terms, in particular in the case of technologies for use in conservation as well as technologies for the benefit of farmers in developing countries, especially in least developed countries, and countries with economies in transition, including on concessional and preferential terms where mutually agreed, inter alia, through partnerships in research and development under the Multilateral System. Such access and transfer shall be provided on terms which recognize and are consistent with the adequate and effective protection of intellectual property rights.

(c) Capacity-building

Taking into account the needs of developing countries and countries with economies in transition, as expressed through the priority they accord to building capacity in plant genetic resources for food and agriculture in their plans and programmes, when in place, in respect of those plant genetic resources for food and agriculture covered by the Multilateral System, the Contracting Parties agree to give priority to (i) establishing and/or strengthening programmes for scientific and technical education and training in

koulutusohjelmien perustamisen ja/tai vahvistamisen, ii) elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojeluun ja kestäväan käyttöön liittyvien edellytysten kehittämisen ja vahvistamisen erityisesti kehitysmaissa ja siirtymätalousmaissa sekä iii) tieteellisen tutkimuksen, jota harjoitetaan mieluiten ja mahdollisuuksien mukaan kehitysmaissa ja siirtymätalousmaissa, yhteistyössä kyseisen maan laitosten kanssa, sekä niiden valmiuksien vahvistamisen, joita tarvitaan tällaisten tutkimusten tekemiseen aloilla, joilla ne ovat tarpeen.

d) Kaupallisesta hyödyntämisestä koituvien taloudellisten ja muiden hyötyjen jakaminen

i) Sopimuspuolet sopivat toteuttavansa toimenpiteitä monenvälisen järjestelmän puitteissa kaupallisesta hyödyntämisestä koituvien hyötyjen jakamiseksi kytkemällä yksityisen ja julkisen sektorin, myös kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden yksityisen sektorin, tässä artiklassa tarkoitettuihin toimiin tutkimusta ja teknologian kehittämistä koskevien kumppanuuksien ja yhteistyön avulla.

ii) Sopimuspuolet sopivat, että 12 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun vakioimuotoisen materiaalin siirtosopimuksen on sisällettävä vaatimus, että tuotetta, joka on elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivara ja joka sisältää vastaanottajan monenvälisestä järjestelmästä saamaa materiaalia, kaupallisesti hyödyntävän vastaanottajan on maksettava 19 artiklan 3 kohdan f alakohdassa tarkoitettuun järjestelmään oikeudenmukainen osuus tämän tuotteen kaupallisesta hyödyntämisestä saadusta tuotosta ellei tuote ole rajoituksetta muiden vastaanottajien käytettävissä tutkimus- ja jalostustarkoituksia varten, jolloin tuotetta kaupallisesti hyödyntävää vastaanottajaa kehoitetaan maksamaan kyseinen osuus järjestelmään.

Hallintoneuvosto päättää ensimmäisessä kokouksessaan maksun määrästä, muodosta ja tavasta kaupallisten käytäntöjen mukaisesti. Hallintoneuvosto voi päättää, että

conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture, (ii) developing and strengthening facilities for conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture, in particular in developing countries, and countries with economies in transition, and (iii) carrying out scientific research preferably, and where possible, in developing countries and countries with economies in transition, in cooperation with institutions of such countries, and developing capacity for such research in fields where they are needed.

(d) Sharing of monetary and other benefits of commercialization

(i) The Contracting Parties agree, under the Multilateral System, to take measures in order to achieve commercial benefit-sharing, through the involvement of the private and public sectors in activities identified under this Article, through partnerships and collaboration, including with the private sector in developing countries and countries with economies in transition, in research and technology development;

(ii) The Contracting Parties agree that the standard Material Transfer Agreement referred to in Article 12.4 shall include a requirement that a recipient who commercializes a product that is a plant genetic resource for food and agriculture and that incorporates material accessed from the Multilateral System, shall pay to the mechanism referred to in Article 19.3f, an equitable share of the benefits arising from the commercialization of that product, except whenever such a product is available without restriction to others for further research and breeding, in which case the recipient who commercializes shall be encouraged to make such payment.

The Governing Body shall, at its first meeting, determine the level, form and manner of the payment, in line with commercial practice. The Governing Body may

tuotteita kaupallisesti hyödyntävien, eri ryhmiin kuuluvien vastaanottajien maksamat määrät ovat eri suuruisia ja se voi myös päättää, että on tarpeen vapauttaa näistä maksuista kehitysmaiden ja siirtymätalouksmaiden pienviljelijät. Hallintoneuvosto voi toisinaan myös tarkistaa maksumääriä, jotta hyötyjen jakaminen tapahtuisi oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti; se voi myös viiden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta arvioida, onko materiaalin siirtosopimukseen sisältyvää, pakollista maksua koskevaa määräystä sovellettava myös silloin, kun kaupallisesti hyödynnetyt tuotteet ovat rajoituksetta muiden käytettävissä tutkimus- ja jalostustarkoituksia varten.

13.3 Sopimuspuolet sopivat, että monenvälisen järjestelmän puitteissa jaettavien, elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarojen käytöstä koituvien hyötyjen olisi ensi sijassa ohjaututtava suoraan ja epäsuorasti kaikkien maiden ja etenkin kehitysmaiden ja siirtymätalouksmaiden maanviljelijöille, jotka suojelevat ja käyttävät kestäväällä tavalla elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivaroja.

13.4 Hallintoneuvosto harkitsee ensimmäisessä kokouksessaan, mitä toimintalinjaa ja valintaperusteita 18 artiklan mukaisen rahoitussuunnitelman puitteissa noudatetaan erityistuen myöntämiseksi elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarojen suojeeluun niissä kehitysmaissa ja siirtymätalouksmaissa, jotka vaikuttavat merkittävästi monenväliseen järjestelmään sisältyvien elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivarojen monimuotoisuuteen ja/tai joilla on erityistarpeita.

13.5 Sopimuspuolet myöntävät, että kehitysmaiden ja siirtymätalouksmaiden edellytykset toteuttaa täysimääräisesti maailman kasvi-geenivaraohjelmaa riippuvat suuresti määrin tämän artiklan ja 18 artiklan mukaisen rahoitussuunnitelman tosiasiallisesta noudattamisesta.

13.6 Sopimuspuolet harkitsevat sellaisen

decide to establish different levels of payment for various categories of recipients who commercialize such products; it may also decide on the need to exempt from such payments small farmers in developing countries and in countries with economies in transition. The Governing Body may, from time to time, review the levels of payment with a view to achieving fair and equitable sharing of benefits, and it may also assess, within a period of five years from the entry into force of this Treaty, whether the mandatory payment requirement in the MTA shall apply also in cases where such commercialized products are available without restriction to others for further research and breeding.

13.3 The Contracting Parties agree that benefits arising from the use of plant genetic resources for food and agriculture that are shared under the Multilateral System should flow primarily, directly and indirectly, to farmers in all countries, especially in developing countries, and countries with economies in transition, who conserve and sustainably utilize plant genetic resources for food and agriculture.

13.4 The Governing Body shall, at its first meeting, consider relevant policy and criteria for specific assistance under the agreed funding strategy established under Article 18 for the conservation of plant genetic resources for food and agriculture in developing countries, and countries with economies in transition whose contribution to the diversity of plant genetic resources for food and agriculture in the Multilateral System is significant and/or which have special needs.

13.5 The Contracting Parties recognize that the ability to fully implement the Global Plan of Action, in particular of developing countries and countries with economies in transition, will depend largely upon the effective implementation of this Article and of the funding strategy as provided in Article 18.

13.6 The Contracting Parties shall con-

strategian yksityiskohtia, jonka avulla elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroista hyötyvä elintarviketeollisuus maksaisi vapaaehtoisesti osan saamastaan hyödystä suorituksina monenväliseen järjestelmään.

sider modalities of a strategy of voluntary benefit-sharing contributions whereby Food Processing Industries that benefit from plant genetic resources for food and agriculture shall contribute to the Multilateral System.

V OSA

Sopimusta täydentävät järjestelyt

14 artikla

Maaailman kasvigeenivaraohjelma

Sopimuspuolet katsovat, että elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskeva maailman kasvigeenivaraohjelma (Global Plan of Action, GPA) on tämän sopimuksen kannalta merkittävä ja että niiden olisi edistettävä sen tehokasta täytäntöönpanoa erityisesti kansallisten toimien ja soveltuvien osin kansainvälisen yhteistyön avulla luodakseen yhdenmukaiset puitteet etenkin valmiuksien vahvistamiselle, teknologian siirrolle ja tietojen vaihdolle, ottaen huomioon 13 artiklan määräykset.

15 artikla

Kansainvälisen maataloustutkimuksen neuvoo-antavan ryhmän kansainvälisten maataloustutkimuskeskusten ja muiden kansainvälisten laitosten hallussa olevat elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen ex situ -kokoelmat

15.1 Sopimuspuolet katsovat, että kansainvälisen maataloustutkimuksen neuvoo-antavan ryhmän (CGIAR) kansainvälisten maataloustutkimuskeskusten (IARC) halltuun uskotut elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen *ex situ* -kokoelmat ovat tämän sopimuksen kannalta merkittäviä. Sopimuspuolet kehottavat IARC:itä tekemään hallintoneuvoston kanssa *ex situ* -kokoelmia koskevia sopimuksia seuraavien ehtojen mukaisesti:

PART V

Supporting components

Article 14

Global Plan of Action

Recognizing that the rolling Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Use of Parties should promote its effective implementation, including through national actions and, as appropriate Plant Genetic Resources for Food and Agriculture is important to this Treaty, Contracting, international cooperation to provide a coherent framework, inter alia, for capacity-building, technology transfer and exchange of information, taking into account the provisions of Article 13.

Article 15

Ex Situ Collections of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture held by the International Agricultural Research Centres of the Consultative Group on International Agricultural Research and other International Institutions

15.1 The Contracting Parties recognize the importance to this Treaty of the *ex situ* collections of plant genetic resources for food and agriculture held in trust by the International Agricultural Research Centres (IARCs) of the Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR). The Contracting Parties call upon the IARCs to sign agreements with the Governing Body with regard to such *ex situ* collections, in accordance with the following terms and conditions:

a) Tämän sopimuksen liitteessä I mainitut, IARC:iden hallussa olevat elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi geenivarat pidetään saatavilla tämän sopimuksen IV osan määräysten mukaisesti.

b) Muut kuin tämän sopimuksen liitteessä I mainitut, ennen sen voimaantuloa kerätyt elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi geenivarat, jotka ovat IARC:iden hallussa, pidetään saatavilla sen materiaalin siirtosopimuksen määräysten mukaisesti, joka on tällä hetkellä voimassa IARC:iden ja FAO:n välisten sopimusten nojalla. Materiaalin siirtosopimusta muutetaan hallintoneuvoston päätöksellä viimeistään sen toisessa sääntömääräisessä kokouksessa IARC:itä kuullen tämän sopimuksen määräysten ja etenkin 12 ja 13 artiklan sekä seuraavien ehtojen mukaisesti:

i) IARC:t ilmoittavat tekemistään materiaalin siirtosopimuksista hallintoneuvostolle määräajoin noudattaen hallintoneuvoston laatimaa aikataulua;

ii) sopimuspuolet saavat pyynnöstä ilman materiaalin siirtosopimusta näytteitä niiden alueelta *in situ* -lähteistä kerätyistä elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi geenivaroitista;

iii) edellä mainitun materiaalin siirtosopimuksen mukaisesti koituvat hyödyt, jotka ohjataan 19 artiklan 3 kohdan f alakohdassa mainittuun järjestelmään, käytetään ensi sijassa kyseisten elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi geenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön etenkin kehitysmaiden ja siirtymätalousmaiden ja varsinkin monimuotoisuuskeskusten ja vähiten kehittyneiden maiden kansallisissa ja alueellisissa ohjelmissa; sekä

iv) IARC:t toteuttavat mahdollisuuksiensa mukaan asianmukaisia toimenpiteitä noudattaakseen jatkuvasti materiaalin siirtosopimusten ehtoja ja ilmoittavat viipymättä hallintoneuvostolle tapauksista, joissa ehtoja ei noudateta.

(a) Plant genetic resources for food and agriculture listed in Annex I of this Treaty and held by the IARCs shall be made available in accordance with the provisions set out in Part IV of this Treaty.

(b) Plant genetic resources for food and agriculture other than those listed in Annex I of this Treaty and collected before its entry into force that are held by IARCs shall be made available in accordance with the provisions of the MTA currently in use pursuant to agreements between the IARCs and the FAO. This MTA shall be amended by the Governing Body no later than its second regular session, in consultation with the IARCs, in accordance with the relevant provisions of this Treaty, especially Articles 12 and 13, and under the following conditions:

(i) The IARCs shall periodically inform the Governing Body about the MTAs entered into, according to a schedule to be established by the Governing Body;

(ii) The Contracting Parties in whose territory the plant genetic resources for food and agriculture were collected from *in situ* conditions shall be provided with samples of such plant genetic resources for food and agriculture on demand, without any MTA;

(iii) Benefits arising under the above MTA that accrue to the mechanism mentioned in Article 19.3f shall be applied, in particular, to the conservation and sustainable use of the plant genetic resources for food and agriculture in question, particularly in national and regional programmes in developing countries and countries with economies in transition, especially in centres of diversity and the least developed countries; and

(iv) The IARCs shall take appropriate measures, in accordance with their capacity, to maintain effective compliance with the conditions of the MTAs, and shall promptly inform the Governing Body of cases of non-compliance.

c) IARC:t toteavat, että hallintoneuvosto on toimivaltainen antamaan niiden hallussa olevia ja tämän sopimuksen määräysten alaisia, *ex situ* -kokoelmia koskevia ohjeita.

d) Tieteelliset ja tekniset laitokset, joissa *ex situ* -kokoelmia säilytetään, pysyvät IARC:iden alaisina; IARC:t sitoutuvat valvomaan ja hallinnoimaan *ex situ* -kokoelmia kansainvälisesti hyväksytyjä sääntöjä ja etenkin FAO:n elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarakomission hyväksymiä geenipankkistandardeja noudattaen.

e) IARC:n pyynnöstä hallintoneuvoston sihteeri pyrkii antamaan asianmukaista teknistä tukea.

f) Hallintoneuvoston sihteerillä on oikeus milloin tahansa päästä laitoksiin ja tarkastaa kaikki siellä suoritettavat toimet, jotka koskevat suoraan tässä artiklassa tarkoitettua materiaalin säilytystä ja vaihtoa.

g) Jos force majeure -syy tai muu tapahtuma estää IARC:iden hallussa olevien *ex situ* -kokoelmien moitteettoman säilytyksen tai uhkaa sitä, hallintoneuvoston sihteeri avustaa isäntämaan suostumuksella mahdollisuuksien mukaan kokoelmien evakuoimisessa tai siirtämisessä.

15.2 Sopimuspuolet sopivat myöntävänsä liitteessä I mainittujen elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen helpotetun saatavuuden monenvälisestä järjestelmästä niille IARC:ille, jotka ovat tehneet tämän sopimuksen mukaisen sopimuksen hallintoneuvoston kanssa. Nämä IARC:t kirjataan hallintoneuvoston sihteerin hallussa olevaan luetteloon, joka on pyynnöstä sopimuspuolten saatavissa.

15.3 Muu kuin liitteessä I mainittu materiaali, jonka IARC:t vastaanottavat ja säilyttävät tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen, pidetään saatavilla ehdoilla, joista on sovittu materiaalin vastaanottavan IARC:n

(c) IARCs recognize the authority of the Governing Body to provide policy guidance relating to *ex situ* collections held by them and subject to the provisions of this Treaty.

(d) The scientific and technical facilities in which such *ex situ* collections are conserved shall remain under the authority of the IARCs, which undertake to manage and administer these *ex situ* collections in accordance with internationally accepted standards, in particular the Genebank Standards as endorsed by the FAO Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture.

(e) Upon request by an IARC, the Secretary shall endeavour to provide appropriate technical support.

(f) The Secretary shall have, at any time, right of access to the facilities, as well as right to inspect all activities performed therein directly related to the conservation and exchange of the material covered by this Article.

(g) If the orderly maintenance of these *ex situ* collections held by IARCs is impeded or threatened by whatever event, including force majeure, the Secretary, with the approval of the host country, shall assist in its evacuation or transfer, to the extent possible.

15.2 The Contracting Parties agree to provide facilitated access to plant genetic resources for food and agriculture in Annex I under the Multilateral System to IARCs of the CGIAR that have signed agreements with the Governing Body in accordance with this Treaty. Such Centres shall be included in a list held by the Secretary to be made available to the Contracting Parties on request.

15.3 The material other than that listed in Annex I, which is received and conserved by IARCs after the coming into force of this Treaty, shall be available for access on terms consistent with those mutually agreed

ja kyseisten varojen alkuperämaan tai sellaisen maan välillä, joka on saanut varat biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen tai muun sovellettavan lainsäädännön mukaisesti.

15.4 Sopimuspuolia kehoitetaan tarjoamaan keskinäisesti sovituin ehdoin hallintoneuvoston kanssa sopimuksen tehneille IARC:ille sellaisten elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen saatavuus, joita ei ole mainittu liitteessä I mutta jotka ovat tärkeitä IARC:iden ohjelmille ja toiminnalle.

15.5 Hallintoneuvosto pyrkii lisäksi tekemään sopimuksia tämän artiklan mukaisia tarkoituksia varten muiden toimivaltaisten kansainvälisten laitosten kanssa

16 artikla

Kasvigeenivaroja koskevat kansainväliset verkostot

16.1 Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevien kansainvälisten verkostojen puitteissa tehtävää yhteistyötä edistetään tai kehitetään voimassa olevia sopimuksia noudattaen ja tämän sopimuksen määräysten mukaisesti, jotta elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarat saadaan mahdollisimman täydellisesti katettua.

16.2 Sopimuspuolet kannustavat mahdollisuuksien mukaan kaikkia asianmukaisia alan laitoksia, mukaan lukien valtion-, yksityiset ja kansalaisjärjestöjen tutkimus-, kasvinjalostus- ja muut laitokset, ottamaan osaa kansainväliseen yhteistyöhön.

17 artikla

Elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskeva maailmanlaajuinen tietojärjestelmä

17.1 Sopimuspuolet toimivat yhteistyössä kehittääkseen ja vahvistaakseen maailmanlaajuisia tietojärjestelmää nykyisten tietojärjestelmien pohjalta elintarvikkeiden ja

between the IARCs that receive the material and the country of origin of such resources or the country that has acquired those resources in accordance with the Convention on Biological Diversity or other applicable law.

15.4 The Contracting Parties are encouraged to provide IARCs that have signed agreements with the Governing Body with access, on mutually agreed terms, to plant genetic resources for food and agriculture not listed in Annex I that are important to the programmes and activities of the IARCs.

15.5 The Governing Body will also seek to establish agreements for the purposes stated in this Article with other relevant international institutions.

Article 16

International Plant Genetic Resources Networks

16.1 Existing cooperation in international plant genetic resources for food and agriculture networks will be encouraged or developed on the basis of existing arrangements and consistent with the terms of this Treaty, so as to achieve as complete coverage as possible of plant genetic resources for food and agriculture.

16.2 The Contracting Parties will encourage, as appropriate, all relevant institutions, including governmental, private, non-governmental, research, breeding and other institutions, to participate in the international networks.

Article 17

The Global Information System on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture

17.1 The Contracting Parties shall cooperate to develop and strengthen a global information system to facilitate the exchange of information, based on existing informa-

maatalouden kasvigeenivaroja koskevien tieteellisten, teknisten ja ympäristöön liittyvien tietojen vaihdon edistämiseksi, odottaen tietojen vaihdon edistävän hyötyjen jakamista saattamalla elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskeva tieto kaikkien sopimuspuolten saataville. Maailmanlaajuista tietojärjestelmää pyritään kehittämään yhteistyössä biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen tietojenvaihtokeskuksen kanssa.

17.2 Sopimuspuolet ilmoittavat elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen tehokasta ylläpitoa uhkaavasta vaarasta, jolloin on annettava varhainen varoitus geneettisen materiaalin suojelemiseksi.

17.3 Edistääkseen 14 artiklassa tarkoitettua, säännöllisesti tarkistettavan maailman kasvigeenivaraohjelman päivittämistä sopimuspuolet avustavat FAO:n elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarakomissiota tämän arvioidessa määrääjain maailman elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen tilaa.

VI OSA

Rahoitusmääräykset

18 artikla

Rahavarat

18.1 Sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan tämän artiklan määräysten mukaista rahoitussuunnitelmaa tämän sopimuksen täytäntöönpanemiseksi.

18.2 Rahoitussuunnitelman tavoitteena on parantaa tämän sopimuksen mukaisten toimien toteuttamiseksi tarvittavien rahavarojen saatavuutta ja lisätä avoimuutta ja tehokkuutta niiden hankkimisessa.

18.3 Varojen suuntaamiseksi tärkeisiin toimenpiteisiin, suunnitelmiin ja ohjelmiin erityisesti kehitysmaissa ja siirtymätalous-

tion systems, on scientific, technical and environmental matters related to plant genetic resources for food and agriculture, with the expectation that such exchange of information will contribute to the sharing of benefits by making information on plant genetic resources for food and agriculture available to all Contracting Parties. In developing the Global Information System, cooperation will be sought with the Clearing House Mechanism of the Convention on Biological Diversity.

17.2 Based on notification by the Contracting Parties, early warning should be provided about hazards that threaten the efficient maintenance of plant genetic resources for food and agriculture, with a view to safeguarding the material.

17.3 The Contracting Parties shall cooperate with the Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture of the FAO in its periodic reassessment of the state of the world's plant genetic resources for food and agriculture in order to facilitate the updating of the rolling Global Plan of Action referred to in Article 14.

PART VI

Financial provisions

Article 18

Financial Resources

18.1 The Contracting Parties undertake to implement a funding strategy for the implementation of this Treaty in accordance with the provisions of this Article.

18.2 The objectives of the funding strategy shall be to enhance the availability, transparency, efficiency and effectiveness of the provision of financial resources to implement activities under this Treaty.

18.3 In order to mobilize funding for priority activities, plans and programmes, in particular in developing countries and coun-

maissa ja ottaen huomioon maailman kasvigeenivaraohjelman hallintoneuvosto asettaa määräajoin tällaista rahoitusta koskevan tavoitteen.

18.4 Rahoitussuunnitelman mukaisesti:

a) Sopimuspuolet toteuttavat tarvittavia ja asianmukaisia toimenpiteitä alan kansainvälisten järjestelmien, rahastojen ja järjestöjen hallintoneuvostoissa varmistaakseen, että tämän sopimuksen mukaisten suunnitelmien ja ohjelmien täytäntöönpanoa varten myönnettäville, ennakoitaville ja sovituille varoille annetaan asianmukainen etusija ja huomio.

b) Se, kuinka tehokkaasti sopimuspuolina olevat kehitysmaat ja siirtymätalousmaat panevat täytäntöön tähän sopimukseen perustuvat veloitteensa, riippuu siitä, kuinka tehokkaasti erityisesti teollisuusmaat tosiasiallisesti myöntävät tässä artiklassa tarkoitettuja varoja. Sopimuspuolina olevat kehitysmaat ja siirtymätalousmaat asettavat omissa suunnitelmissaan ja ohjelmissaan asianmukaisesti etusijalle elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevien valmiuksiensa vahvistamisen.

c) Lisäksi sopimuspuolina olevat teollisuusmaat tarjoavat ja kehitysmaat ja siirtymätalousmaat käyttävät hyväkseen tämän sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvää rahoitusta kahdenvälisiä, alueellisia ja monenvälisiä järjestelyjä käyttäen. Näihin järjestelyihin kuuluu 19 artiklan 3 kohdan f alakohdassa tarkoitettu järjestelmä.

d) Kukin sopimuspuoli sitoutuu kansallisten valmiuksiensa ja taloudellisten edellytystensä mukaisesti toteuttamaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojelua ja kestäväää käyttöä koskevia kansallisia toimia ja myöntämään rahoitusta näille toimille. Myönnettyä rahoitusta ei käytetä tämän sopimuksen määräysten kanssa ristiriitaisiin tarkoituksiin, ei varsinkaan hyödykkeiden kansainväliseen kaup-

tries with economies in transition, and taking the Global Plan of Action into account, the Governing Body shall periodically establish a target for such funding.

18.4 Pursuant to this funding strategy:

(a) The Contracting Parties shall take the necessary and appropriate measures within the Governing Bodies of relevant international mechanisms, funds and bodies to ensure due priority and attention to the effective allocation of predictable and agreed resources for the implementation of plans and programmes under this Treaty.

(b) The extent to which Contracting Parties that are developing countries and Contracting Parties with economies in transition will effectively implement their commitments under this Treaty will depend on the effective allocation, particularly by the developed country Parties, of the resources referred to in this Article. Contracting Parties that are developing countries and Contracting Parties with economies in transition will accord due priority in their own plans and programmes to building capacity in plant genetic resources for food and agriculture.

(c) The Contracting Parties that are developed countries also provide, and Contracting Parties that are developing countries and Contracting Parties with economies in transition avail themselves of, financial resources for the implementation of this Treaty through bilateral and regional and multilateral channels. Such channels shall include the mechanism referred to in Article 19.3f.

(d) Each Contracting Party agrees to undertake, and provide financial resources for national activities for the conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture in accordance with its national capabilities and financial resources. The financial resources provided shall not be used to ends inconsistent with this Treaty, in particular in areas related to international trade in commodities. ;

paan liittyvillä aloilla.

e) Sopimuspuolet sopivat, että 13 artiklan 2 kohdan d alakohdasta johtuvat taloudelliset hyödyt ovat osa rahoitussuunnitelmaa.

f) Sopimuspuolet, yksityinen sektori 13 artiklan määräysten mukaisesti, kansalaisjärjestöt ja muut tahot voivat myös maksaa vapaaehtoisia maksuja. Sopimuspuolet sopivat, että hallintoneuvosto harkitsee sellaisen suunnitelman yksityiskohtia, jolla pyritään edistämään näitä maksuja.

18.5 Sopimuspuolet sopivat, että etusijalle asetetaan sellaisten sovittujen suunnitelmien ja ohjelmien toteuttaminen, joista hyötyvät kehitysmaiden ja erityisesti vähiten kehittyneiden maiden ja siirtymätalousmaiden elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivaroja suojelevat ja kestäväällä tavalla käyttävät viljelijät.

(e) The Contracting Parties agree that the financial benefits arising from Article 13.2d are part of the funding strategy.

(f) Voluntary contributions may also be provided by Contracting Parties, the private sector, taking into account the provisions of Article 13, non-governmental organisations and other sources. The Contracting Parties agree that the Governing Body shall consider modalities of a strategy to promote such contributions;

18.5 The Contracting Parties agree that priority will be given to the implementation of agreed plans and programmes for farmers in developing countries, especially in least developed countries, and in countries with economies in transition, who conserve and sustainably utilize plant genetic resources for food and agriculture.

VII OSA

Institutionaaliset määräykset

19 artikla

Hallintoneuvosto

19.1 Tätä sopimusta varten perustetaan hallintoneuvosto, joka koostuu kaikista sopimuspuolista.

19.2 Hallintoneuvoston päätökset tehdään yksimielisesti, jollei yksittäisten asioiden osalta yksimielisesti hyväksytä muuta päätöksentekomenettelyä. Yksimielistä päätöstä edellytetään kuitenkin aina 23 ja 24 artiklassa tarkoitetuissa asioissa.

19.3 Hallintoneuvoston tehtävänä on edistää tämän sopimuksen täysimääräistä täytäntöönpanoa sen tavoitteet huomioon ottaen sekä erityisesti:

a) antaa yleisiä ohjeita ja valvonnan suuntaviivoja ja hyväksyä tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja erityisesti monenvälisen

PART VII

Institutional provisions

Article 19

Governing Body

19.1 A Governing Body for this Treaty is hereby established, composed of all Contracting Parties.

19.2 All decisions of the Governing Body shall be taken by consensus unless by consensus another method of arriving at a decision on certain measures is reached, except that consensus shall always be required in relation to Articles 23 and 24.

19.3 The functions of the Governing Body shall be to promote the full implementation of this Treaty, keeping in view its objectives, and, in particular, to:

(a) provide policy direction and guidance to monitor, and adopt such recommendations as necessary for the implementation of

järjestelmän toiminnan kannalta tarpeellisia suosituksia;

b) hyväksyä suunnitelmia ja ohjelmia tämän sopimuksen täytäntöönpanemiseksi;

c) hyväksyä ensimmäisessä kokouksessaan tämän sopimuksen täytäntöönpanoa koskeva rahoitussuunnitelma ja tarkastella sitä määräajoin 18 artiklan määräysten mukaisesti;

d) hyväksyä tätä sopimusta koskeva talousarvio;

e) suunnitella ja perustaa tarpeelliseksi katsomiaan avustavia toimielimiä edellyttäen kuitenkin, että rahoitus on saatavissa, sekä hyväksyä kyseisten toimielimien tehtävät ja kokoonpano;

f) perustaa tarvittaessa tarkoituksenmukainen järjestelmä, esimerkiksi avata sijoitustili, niiden varojen tallettamiseksi ja käyttämiseksi, joita se vastaanottaa tämän sopimuksen täytäntöönpanoa varten;

g) luoda ja jatkaa yhteistyötä muiden kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten, erityisesti biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen sopimuspuolten konferenssin kanssa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, mukaan lukien rahoitussuunnitelmaan osallistuminen;

h) harkita ja hyväksyä tarpeen mukaan muutoksia tähän sopimukseen 23 artiklan määräysten mukaisesti;

i) harkita ja hyväksyä tarpeen mukaan muutoksia tämän sopimuksen liitteisiin 24 artiklan määräysten mukaisesti;

j) harkita sellaisen suunnitelman yksityiskohtia, jonka tarkoituksena on edistää vapaaehtoisia maksuja, ottaen huomioon erityisesti 13 ja 18 artiklan määräykset;

k) suorittaa muita tehtäviä, jotka voivat olla tarpeen tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi;

this Treaty and, in particular, for the operation of the Multilateral System;

(b) adopt plans and programmes for the implementation of this Treaty;

(c) adopt, at its first session, and periodically review the funding strategy for the implementation of this Treaty, in accordance with the provisions of Article 18;

(d) adopt the budget of this Treaty;

(e) consider and establish subject to the availability of necessary funds such subsidiary bodies as may be necessary, and their respective mandates and composition;

(f) establish, as needed, an appropriate mechanism, such as a Trust Account, for receiving and utilizing financial resources that will accrue to it for purposes of implementing this Treaty;

(g) establish and maintain cooperation with other relevant international organizations and treaty bodies, including in particular the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity, on matters covered by this Treaty, including their participation in the funding strategy;

(h) consider and adopt, as required, amendments to this Treaty, in accordance with the provisions of Article 23;

(i) consider and adopt, as required, amendments to annexes to this Treaty, in accordance with the provisions of Article 24;

(j) consider modalities of a strategy to encourage voluntary contributions, in particular, with reference to Articles 13 and 18;

(k) perform such other functions as may be necessary for the fulfilment of the objectives of this Treaty;

l) ottaa huomioon biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen sopimuspuolten konferenssin ja muiden toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen ja sopimuselimien asiaan liittyvät päätökset;

m) tiedottaa soveltuvin osin biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen sopimuspuolten konferenssille ja muille toimivaltaisille kansainvälisille järjestöille ja sopimuselimille tämän sopimuksen täytäntöönpanoa koskevista asioista; sekä

n) hyväksyä IARC:iden ja muiden 15 artiklassa tarkoitettujen kansainvälisten järjestöjen kanssa tehtävien sopimusten ehdot sekä tarkistaa ja muuttaa 15 artiklassa tarkoitettua materiaalin siirtosopimusta.

19.4 Jollei 19 artiklan 6 kohdasta muuta johdu, hallintoneuvoston kokouksissa kullakin sopimuspuolella on yksi ääni ja yksi edustaja, jolla voi olla varamies, sekä asiantuntijoita ja neuvonantajia. Varamiehet, asiantuntijat ja neuvonantajat voivat osallistua hallintoneuvoston keskusteluihin, mutta heillä ei ole äänioikeutta, ellei heitä ole asianmukaisesti valtuutettu toimimaan edustajan sijaisena.

19.5 Yhdistyneet Kansakunnat, sen erityisjärjestöt ja Kansainvälinen atomienergiajärjestö sekä valtiot, jotka eivät ole tämän sopimuksen sopimuspuolia, voivat osallistua hallintoneuvoston kokouksiin tarkkailijoina. Muu elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön liittyvillä aloilla ansioitunut valtiollinen laitos tai elin tai kansalaisjärjestö, joka on ilmoittanut sihteeristölle haluavansa olla edustettuna hallintoneuvoston kokouksessa tarkkailijana, voidaan hyväksyä, jollei vähintään kolmasosa läsnä olevista sopimuspuolista sitä vastusta. Tarkkailijoiden hyväksyminen ja osallistuminen tapahtuu hallintoneuvoston hyväksymien menettelytapasääntöjen mukaisesti.

19.6 Sopimuspuolina ovat FAO:n jäsenjärjestöt ja sopimuspuolina ovat kyseisen

(l) take note of relevant decisions of the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity and other relevant international organizations and treaty bodies;

(m) inform, as appropriate, the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity and other relevant international organizations and treaty bodies of matters regarding the implementation of this Treaty; and

(n) approve the terms of agreements with the IARCs and other international institutions under Article 15, and review and amend the MTA in Article 15.

19.4 Subject to Article 19.6, each Contracting Party shall have one vote and may be represented at sessions of the Governing Body by a single delegate who may be accompanied by an alternate, and by experts and advisers. Alternates, experts and advisers may take part in the proceedings of the Governing Body but may not vote, except in the case of their being duly authorized to substitute for the delegate.

19.5 The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State not a Contracting Party to this Treaty, may be represented as observers at sessions of the Governing Body. Any other body or agency, whether governmental or non-governmental, qualified in fields relating to conservation and sustainable use of plant genetic resources for food and agriculture, which has informed the Secretary of its wish to be represented as an observer at a session of the Governing Body, may be admitted unless at least one third of the Contracting Parties present object. The admission and participation of observers shall be subject to the Rules of Procedure adopted by the Governing Body.

19.6 A Member Organization of FAO that is a Contracting Party and the member

jäsenjärjestön jäsenvaltiot käyttävät jäsenyydestä johtuvia oikeuksiaan ja suorittavat siitä johtuvat velvoitteensa tarvittavin muutoksinkin FAO:n perussäännön ja ohjesääntöjen mukaisesti.

19.7 Hallintoneuvosto voi tarvittaessa hyväksyä omat menettelytapasääntönsä ja taloussääntönsä, jotka eivät saa olla ristiriidassa tämän sopimuksen määräysten kanssa, ja muuttaa niitä.

19.8 Hallintoneuvoston kokous on päätösvaltainen vain, jos läsnä on enemmistö sopimuspuolten edustajista.

19.9 Hallintoneuvosto pitää sääntömääräisiä kokouksia vähintään joka toinen vuosi. Nämä kokoukset olisi mahdollisuuksien mukaan pidettävä välittömästi ennen FAO:n elintarvikkeiden ja maatalouden kasvi-geenivaratoimikunnan sääntömääräistä kokousta tai välittömästi sen jälkeen.

19.10 Hallintoneuvoston ylimääräisiä kokouksia pidetään hallintoneuvoston katsoessa sen tarpeelliseksi tai sopimuspuolen kirjallisesta pyynnöstä edellyttäen, että vähintään kolmasosa sopimuspuolista puoltaa pyyntöä.

19.11 Hallintoneuvosto valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat (jotka muodostavat yhdessä "puheenjohtajiston") menettelytapasääntöjensä mukaisesti.

20 artikla

Sihteeri

20.1 FAO:n pääjohtaja nimittää hallintoneuvoston sihteerin hallintoneuvoston suosituksella. Hallintoneuvoston sihteerillä on tarpeellinen määrä avustajia.

20.2 Sihteerin tehtävänä on:

states of that Member Organization that are Contracting Parties shall exercise their membership rights and fulfil their membership obligations in accordance, mutatis mutandis, with the Constitution and General Rules of FAO.

19.7 The Governing Body shall adopt and amend, as required, its own Rules of Procedure and financial rules which shall not be inconsistent with this Treaty.

19.8 The presence of delegates representing a majority of the Contracting Parties shall be necessary to constitute a quorum at any session of the Governing Body.

19.9 The Governing Body shall hold regular sessions at least once every two years. These sessions should, as far as possible, be held back-to-back with the regular sessions of the Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture.

19.10 Special Sessions of the Governing Body shall be held at such other times as may be deemed necessary by the Governing Body, or at the written request of any Contracting Party, provided that this request is supported by at least one third of the Contracting Parties.

19.11 The Governing Body shall elect its Chairperson and Vice-Chairpersons (collectively referred to as "the Bureau"), in conformity with its Rules of Procedure.

Article 20

Secretary

20.1 The Secretary of the Governing Body shall be appointed by the Director-General of FAO, with the approval of the Governing Body. The Secretary shall be assisted by such staff as may be required.

20.2 The Secretary shall perform the following functions:

a) järjestää hallintoneuvoston ja mahdollisesti perustettavien avustavien toimielimien kokoukset ja huolehtia niiden hallinnollisesta tuesta;

b) avustaa hallintoneuvostoa sen tehtävien suorittamisessa ja suorittaa yksittäiset tehtävät, jotka hallintoneuvosto päättää hänelle osoittaa; sekä

c) raportoida toimistaan hallintoneuvostolle.

20.3 Sihteeri toimittaa kaikille sopimuspuolille ja pääjohtajalle tiedon:

a) hallintoneuvoston päätöksistä kuudenkymmenen päivän kuluessa niiden tekemisestä; sekä

b) sopimuspuolilta tämän sopimuksen mukaisesti vastaanotetuista tiedoista.

20.4 Sihteeri toimittaa hallintoneuvoston kokouksiin asiakirjat Yhdistyneiden Kansakuntien kuudella virallisella kielellä.

20.5 Sihteeri toimii yhteistyössä muiden sopimusjärjestöjen ja elimien, erityisesti biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen sihteeristön kanssa tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

21 artikla

Sopimuksen määräysten noudattaminen

Hallintoneuvosto tarkastelee ja hyväksyy ensimmäisessä kokouksessaan tehokkaita yhteistyömenettelyjä ja toiminnallisia järjestelyjä, jotka edistävät tämän sopimuksen määräysten noudattamista ja niiden rikkomista koskevien kysymysten käsittelyä. Näihin menettelyihin ja järjestelyihin kuuluvat valvonta sekä tarvittaessa neuvonnan tai avun, erityisesti oikeudellisen neuvonnan tai avun tarjoaminen etenkin kehitysmailla ja siirtymätalouksmailla.

(a) arrange for and provide administrative support for sessions of the Governing Body and for any subsidiary bodies as may be established;

(b) assist the Governing Body in carrying out its functions, including the performance of specific tasks that the Governing Body may decide to assign to it;

(c) report on its activities to the Governing Body.

20.3 The Secretary shall communicate to all Contracting Parties and to the Director-General:

(a) decisions of the Governing Body within sixty days of adoption;

(b) information received from Contracting Parties in accordance with the provisions of this Treaty.

20.4 The Secretary shall provide documentation in the six languages of the United Nations for sessions of the Governing Body.

20.5 The Secretary shall cooperate with other organizations and treaty bodies, including in particular the Secretariat of the Convention on Biological Diversity, in achieving the objectives of this Treaty.

Article 21

Compliance

The Governing Body shall, at its first meeting, consider and approve cooperative and effective procedures and operational mechanisms to promote compliance with the provisions of this Treaty and to address issues of non-compliance. These procedures and mechanisms shall include monitoring, and offering advice or assistance, including legal advice or legal assistance, when needed, in particular to developing countries and countries with economies in transition.

22 artikla

Riitojen ratkaisu

22.1 Jos sopimuspuolten välillä syntyy riita tämän sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, asianomaiset sopimuspuolet pyrkivät ratkaisuun neuvotteluteitse.

22.2 Jos asianomaiset sopimuspuolet eivät pääse ratkaisuun neuvotteluteitse, ne voivat yhdessä pyytää kolmatta osapuolta tarjoamaan hyviä palvelujaan tai toimimaan välittäjänä.

22.3 Sopimuspuoli voi tämän sopimuksen ratifioidessaan tai hyväksyessään tai siihen liittyessään tai milloin tahansa sen jälkeen antaa tallettajalle kirjallisen selityksen, että sellaisen riidan osalta, jota ei edellä 22 artiklan 1 tai 2 kohdan mukaisesti ole saatu ratkaistuksi, se hyväksyy pakollisena toisen tai molemmat seuraavista riitojen ratkaisumenettelyistä:

a) välimiesmenettely tämän sopimuksen liitteessä II olevan 1 osan sisältämien menettelytapojen mukaisesti; tai

b) riidan saattaminen Kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

22.4 Jos riidan osapuolet eivät ole edellä 22 artiklan 3 kohdan mukaisesti hyväksyneet samaa tai mitään menettelytapaa, riita saatetaan soviteltavaksi tämän sopimuksen liitteessä II olevan 2 osan mukaisesti, elleivät riidan osapuolet toisin sovi.

23 artikla

Sopimuksen muuttaminen

23.1 Sopimuspuoli voi ehdottaa muutoksia tähän sopimukseen.

23.2 Tämän sopimuksen muutokset hyväksytään hallintoneuvoston kokouksessa. Sihteeri antaa sopimukseen ehdotetun muutoksen tekstin tiedoksi sopimuspuolille viimeistään kuusi kuukautta ennen kokousta, jossa teksti ehdotetaan hyväksyttäväksi.

Article 22

Settlement of Disputes

22.1 In the event of a dispute between Contracting Parties concerning the interpretation or application of this Treaty, the parties concerned shall seek solutions by negotiation.

22.2 If the parties concerned cannot reach agreement by negotiation, they may jointly seek the good offices of, or request mediation by, a third party.

22.3 When ratifying, accepting, approving or acceding to this Treaty, or at any time thereafter, a Contracting Party may declare in writing to the Depositary that for a dispute not resolved in accordance with Article 22.1 or Article 22.2 above, it accepts one or both of the following means of dispute settlement as compulsory:

(a) Arbitration in accordance with the procedure laid down in Part 1 of Annex II to this Treaty;

(b) Submission of the dispute to the International Court of Justice.

22.4 If the parties to the dispute have not, in accordance with Article 22.3 above, accepted the same or any procedure, the dispute shall be submitted to conciliation in accordance with Part 2 of Annex II to this Treaty unless the parties otherwise agree.

Article 23

Amendments of the Treaty

23.1 Amendments to this Treaty may be proposed by any Contracting Party.

23.2 Amendments to this Treaty shall be adopted at a session of the Governing Body. The text of any proposed amendment shall be communicated to Contracting Parties by the Secretary at least six months before the session at which it is proposed for adoption.

23.3 Tähän sopimukseen voidaan tehdä muutoksia vain hallintoneuvoston kokouksissa läsnä olevien sopimuspuolten yksimielisellä päätöksellä.

23.4 Hallintoneuvoston hyväksymät muutokset tulevat voimaan niiden sopimuspuolten kesken, jotka ovat ne ratifioineet tai hyväksyneet, yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kaksi kolmasosaa sopimuspuolista on tallettanut ratifioimistai hyväksymiskirjat. Muiden sopimuspuolen osalta muutokset tulevat voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä, kun asianomainen sopimuspuoli on tallettanut muutosta koskevan ratifioimistai hyväksymiskirjansa.

23.5 Tässä artiklassa tarkoitettujen asiakirjojen lukumäärää laskettaessa FAO:n jäsenjärjestön tallettamaa asiakirjaa ei lisätä sen jäsenvaltioiden tallettamien asiakirjojen lukumäärään.

24 artikla

Liitteet

24.1 Liitteet ovat tämän sopimuksen erottamaton osa, ja viittaus sopimukseen tarkoittaa myös sen liitteitä.

24.2 Tämän sopimuksen muuttamista koskevat 23 artiklan määräykset koskevat myös sen liitteiden muuttamista.

25 artikla

Allekirjoittaminen

Tämä sopimus on avoinna allekirjoittamista varten FAO:ssa kaikille FAO:n jäsenille ja FAO:on kuulumattomille Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön jäsenvaltioille 3 päivästä marraskuuta 2001 lukien 4 päivään marraskuuta 2002 saakka.

23.3 All amendments to this Treaty shall only be made by consensus of the Contracting Parties present at the session of the Governing Body.

23.4 Any amendment adopted by the Governing Body shall come into force among Contracting Parties having ratified, accepted or approved it on the ninetieth day after the deposit of instruments of ratification, acceptance or approval by two-thirds of the Contracting Parties. Thereafter the amendment shall enter into force for any other Contracting Party on the ninetieth day after that Contracting Party deposits its instrument of ratification, acceptance or approval of the amendment.

23.5 For the purpose of this Article, an instrument deposited by a Member Organization of FAO shall not be counted as additional to those deposited by member states of such an organization.

Article 24

Annexes

24.1 The annexes to this Treaty shall form an integral part of this Treaty and a reference to this Treaty shall constitute at the same time a reference to any annexes thereto.

24.2 The provisions of Article 23 regarding amendments to this Treaty shall apply to the amendment of annexes.

Article 25

Signature

This Treaty shall be open for signature at the FAO from 3 November 2001 to 4 November 2002 by all Members of FAO and any States that are not Members of FAO but are Members of the United Nations, or any of its specialized agencies or of the International Atomic Energy Agency.

26 artikla

Ratifiointi ja hyväksyminen

Tämä sopimus edellyttää, että 25 artiklassa mainitut FAO:n jäsenet ja FAO:on kuulumattomat valtiot ratifioivat tai hyväksyvät sen. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

27 artikla

Liittyminen

Tämä sopimus on avoinna liittymistä varten kaikille FAO:n jäsenille ja kaikille FAO:on kuulumattomille Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön jäsenvaltioille siitä päivästä lukien, jona se ei enää ole avoinna allekirjoittamista varten. Liittymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

28 artikla

Voimaantulo

28.1 Jollei 29 artiklan 2 kohdasta muuta johdu, tämä sopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona neljäskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu edellyttäen kuitenkin, että näistä ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjoista vähintään kaksikymmentä on FAO:n jäsenten tallettamia.

28.2 Kaikkien niiden FAO:n jäsenten ja FAO:on kuulumattomien Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön jäsenvaltioiden osalta, jotka ratifioivat tai hyväksyvät tämän sopimuksen tai liittyvät siihen sen jälkeen, kun neljäskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu 28 artiklan 1 kohdan mukaisesti, sopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä tämän sopimuspuolen ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan

Article 26

Ratification, Acceptance or Approval

This Treaty shall be subject to ratification, acceptance or approval by the Members and non-Members of FAO referred to in Article 25. Instruments of ratification, acceptance, or approval shall be deposited with the Depository.

Article 27

Accession

This Treaty shall be open for accession by all Members of FAO and any States that are not Members of FAO but are Members of the United Nations, or any of its specialized agencies or of the International Atomic Energy Agency from the date on which the Treaty is closed for signature. Instruments of accession shall be deposited with the Depository.

Article 28

Entry into force

28.1 Subject to the provisions of Article 29.2, this Treaty shall enter into force on the ninetieth day after the deposit of the fortieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, provided that at least twenty instruments of ratification, acceptance, approval or accession have been deposited by Members of FAO.

28.2 For each Member of FAO and any State that is not a Member of FAO but is a Member of the United Nations, or any of its specialized agencies or of the International Atomic Energy Agency that ratifies, accepts, approves or accedes to this Treaty after the deposit, in accordance with Article 28.1, of the fortieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Treaty shall enter into force on the ninetieth day following the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or ac-

tallettamisesta.

29 artikla

FAO:n jäsenjärjestöt

29.1 Kun FAO:n jäsenjärjestö tallettaa tätä sopimusta koskevan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa, sen on FAO:n perussäännön 2 artiklan 7 kohdan mukaisesti ilmoitettava kaikista sellaisista toimivallan jakoa koskevista muutoksista sen FAO:n perussäännön 2 artiklan 5 kohdan mukaisesti jättämään toimivaltaa koskevaan selitykseen, jotka ovat tarpeen tämän sopimuksen hyväksymiseksi. Tämän sopimuksen sopimuspuoli voi milloin tahansa vaatia sopimuspuolena olevaa FAO:n jäsenjärjestöä toimittamaan tiedon siitä, onko vastuu jonkin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan asian täytäntöönpanosta jäsenjärjestöllä vai sen jäsenvaltioilla. Jäsenjärjestön on toimitettava tieto kohtuullisen ajan kuluessa.

29.2 Asiakirjojen lukumäärää laskettaessa FAO:n jäsenjärjestön tallettamaa ratifioimis-, hyväksymis-, liittymis- tai irtisanomiskirjaa ei lisätä sen jäsenvaltioiden tallettamien asiakirjojen lukumäärään.

30 artikla

Varaumat

Tähän sopimukseen ei saa tehdä varauksia.

31 artikla

Muut kuin tämän sopimuksen sopimuspuolet

Sopimuspuolet kannustavat kaikkia FAO:n jäsenvaltioita ja muita valtioita, jotka eivät ole tämän sopimuksen sopimuspuolia, liittymään tähän sopimukseen.

cession.

Article 29

Member Organizations of FAO

29.1 When a Member Organization of FAO deposits an instrument of ratification, acceptance, approval or accession for this Treaty, the Member Organization shall, in accordance with the provisions of Article II.7 of the FAO Constitution, notify any change regarding its distribution of competence to its declaration of competence submitted under Article II.5 of the FAO Constitution as may be necessary in light of its acceptance of this Treaty. Any Contracting Party to this Treaty may, at any time, request a Member Organization of FAO that is a Contracting Party to this Treaty to provide information as to which, as between the Member Organization and its member states, is responsible for the implementation of any particular matter covered by this Treaty. The Member Organization shall provide this information within a reasonable time.

29.2 Instruments of ratification, acceptance, approval, accession or withdrawal, deposited by a Member Organization of FAO, shall not be counted as additional to those deposited by its Member States.

Article 30

Reservations

No reservations may be made to this Treaty.

Article 31

Non-Parties

The Contracting Parties shall encourage any Member of FAO or other State, not a Contracting Party to this Treaty, to accept this Treaty.

32 artikla – Irtisanominen

32.1 Milloin tahansa kahden vuoden kulluttua siitä, kun tämä sopimus on tullut voimaan jonkin sopimuspuolen osalta, tämä sopimuspuoli voi ilmoittaa tallettajalle kirjallisesti irtisanovansa sopimuksen. Tallettaja ilmoittaa asiasta välittömästi kaikille sopimuspuolille.

32.2 Irtisanominen tulee voimaan vuoden kulluttua päivästä, jona tallettaja on vastaanottanut sitä koskevan ilmoituksen.

33 artikla

Voimassaolon päättyminen

33.1 Tämän sopimuksen voimassaolo päättyy automaattisesti, jos ja kun sopimuspuolten lukumäärä laskee irtisanomisten johdosta alle neljäkymmenen, elleivät jäljellä olevat sopimuspuolet yksimielisesti toisin päättä.

33.2 Tallettaja ilmoittaa kaikille jäljellä oleville sopimuspuolille sopimuspuolten lukumäärän laskiessa neljäänkymmeneen.

33.3 Sopimuksen voimassaolon päättyessä varojen siirtoon sovelletaan hallintoneuvoston hyväksymää taloussääntöä.

34 artikla

Tallettaja

Tämän sopimuksen tallettaja on FAO:n pääjohtaja.

35 artikla

Todistusvoimaiset tekstit

Tämän sopimuksen arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset.

Article 32 – Withdrawals

32.1 Any Contracting Party may at any time after two years from the date on which this Treaty has entered into force for it, notify the Depositary in writing of its withdrawal from this Treaty. The Depositary shall at once inform all Contracting Parties.

32.2 Withdrawal shall take effect one year from the date of receipt of the notification.

Article 33

Termination

33.1 This Treaty shall be automatically terminated if and when, as the result of withdrawals, the number of Contracting Parties drops below forty, unless the remaining Contracting Parties unanimously decide otherwise.

33.2 The Depositary shall inform all remaining Contracting Parties when the number of Contracting Parties has dropped to forty.

33.3 In the event of termination the disposition of assets shall be governed by the financial rules to be adopted by the Governing Body.

Article 34

Depositary

The Director-General of FAO shall be the Depositary of this Treaty.

Article 35

Authentic Texts

The Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts of this Treaty are equally authentic.

HE 148/2003 vp

LIITE I

LUETTELO MONENVÄLISEEN JÄRJESTELMÄÄN SISÄLTYVISTÄ VILJELYKASVI-
LAJEISTA

Ravintona käytettävät viljelykasvilajit

Viljelykasvilajit	Suku	Huomautuksia
Leipäpuu Parsa Kaura Juurikas Brassicaceae-heimo	<i>Artocarpus</i> <i>Asparagus</i> <i>Avena</i> <i>Beta</i> <i>Brassica</i> ym.	Vain leipäpuu Mukaan lukien seuraavat suvut: <i>Brassica</i> , <i>Armoracia</i> , <i>Barbarea</i> , <i>Camelina</i> , <i>Crambe</i> , <i>Diplotaxis</i> , <i>Eruca</i> , <i>Isatis</i> , <i>Lepidium</i> , <i>Raphanobrassica</i> , <i>Raphanus</i> , <i>Rorippa</i> ja <i>Sinapis</i> . Nämä ovat öljykasveja ja vihanneksia, joihin kuuluvat mm. kaali, rapsi, sinappi, krassi, sinappikaali, retiisi ja nauris. <i>Lepidium meyenii</i> ei sisälly monenväliseen järjestelmään.
Kyyhkyherne Kahviherne Sitruhedelmät Kookospähkinä Tärkeimmät Araceae-heimon lajit Porkkana Jamssi Sormiherssi Mansikka Auringonkukka Ohra Bataatti Nätkelmä Linssi Omena Maniokki Banaani ja jauhobanaani Riisi Neekerihirssi Papu Herne Ruis Peruna Munakoiso Durra Ruisvehnä	<i>Cajanus</i> <i>Cicer</i> <i>Citrus</i> <i>Cocos</i> <i>Colocasia</i> , <i>Xanthosoma</i> <i>Daucus</i> <i>Dioscorea</i> <i>Eleusine</i> <i>Fragaria</i> <i>Helianthus</i> <i>Hordeum</i> <i>Ipomoea</i> <i>Lanthyrus</i> <i>Lens</i> <i>Malus</i> <i>Manihot</i> <i>Musa</i> <i>Oryza</i> <i>Pennisetum</i> <i>Phaseolus</i> <i>Pisum</i> <i>Secale</i> <i>Solanum</i> <i>Solanum</i> <i>Sorghum</i> <i>Triticosecale</i>	Perusrunkolajeina myös <i>Poncirus</i> ja <i>Fortunella</i> . Tärkeimpiä Araceae-heimoon kuuluvia lajeja ovat mm. taaro ja kookostaaro. Vain <i>Manihot esculenta</i> . Ei <i>Musa textilis</i> . Ei <i>Phaseolus polyanthus</i> . Myös <i>Tuberosa</i> , ei <i>Solanum phureja</i> . Myös <i>Melongena</i> .

Vehnä Härkäpapu, virna Pitkäpapu ym. Maissi	<i>Triticum</i> ym. <i>Vicia</i> <i>Vigna</i> <i>Zea</i>	Myös <i>Agropyron</i> , <i>Elymus</i> ja <i>Secale</i> Ei <i>Zea perennis</i> , <i>Zea diploperennis</i> eikä <i>Zea luxurians</i> .
--	---	---

Rehukasvit

Suku	Laji
------	------

PALKOKASVIT

<i>Astragalus</i> <i>Canavalia</i> <i>Coronilla</i> <i>Hedysarum</i> <i>Lathyrus</i> <i>Lespedeza</i> <i>Lotus</i> <i>Lupinus</i> <i>Medicago</i> <i>Melilotus</i> <i>Onobrychis</i> <i>Ornithopus</i> <i>Prosopis</i> <i>Pueraria</i> <i>Trifolium</i>	<i>chinensis</i> , <i>cicer</i> , <i>arenarius</i> <i>ensiformis</i> <i>varia</i> <i>coronarium</i> <i>cicera</i> , <i>ciliolatus</i> , <i>hirsutus</i> , <i>ochrus</i> , <i>odoratus</i> , <i>sativus</i> <i>cuneata</i> , <i>striata</i> , <i>stipulacea</i> <i>corniculatus</i> , <i>subbiflorus</i> , <i>uliginosus</i> <i>albus</i> , <i>angustifolius</i> , <i>luteus</i> <i>arborea</i> , <i>falcata</i> , <i>sativa</i> , <i>scutellata</i> , <i>rigidula</i> , <i>truncatula</i> <i>albus</i> , <i>officinalis</i> <i>vicifolia</i> <i>sativus</i> <i>affinis</i> , <i>alba</i> , <i>chilensis</i> , <i>nigra</i> , <i>pallida</i> <i>phaseoloides</i> <i>alexandrinum</i> , <i>alpestre</i> , <i>ambiguum</i> , <i>angustifolium</i> , <i>arvense</i> , <i>agro-</i> <i>cicerum</i> , <i>hybridum</i> , <i>incarnatum</i> , <i>pratense</i> , <i>repens</i> , <i>resupinatum</i> , <i>rueppellianum</i> , <i>semipilosum</i> , <i>subterraneum</i> , <i>vesiculosum</i>
---	---

HEINÄKASVIT

<i>Andropogon</i> <i>Agropyron</i> <i>Agrostis</i> <i>Alopecurus</i> <i>Arrhenatherum</i> <i>Dactylis</i> <i>Festuca</i> <i>Lolium</i> <i>Phalaris</i> <i>Phleum</i> <i>Poa</i> <i>Tripsacum</i>	<i>gayanus</i> <i>cristatum</i> , <i>desertorum</i> <i>stolonifera</i> , <i>tenuis</i> <i>pratensis</i> <i>elatius</i> <i>glomerata</i> <i>arundinacea</i> , <i>gigantea</i> , <i>heterophylla</i> , <i>ovina</i> , <i>pratensis</i> , <i>rubra</i> <i>hybridum</i> , <i>multiflorum</i> , <i>perenne</i> , <i>rigidum</i> , <i>temulentum</i> <i>aquatica</i> , <i>arundinacea</i> <i>pratense</i> <i>alpina</i> , <i>annua</i> , <i>pratensis</i> <i>laxum</i>
---	---

MUUT REHUKASVIT

<i>Atriplex</i> <i>Salsola</i>	<i>halimus</i> , <i>nummularia</i> <i>vermiculata</i>
-----------------------------------	--

ANNEX I

LIST OF CROPS COVERED UNDER THE MULTILATERAL SYSTEM

Food crops

Crop	Genus	Observations
Breadfruit	<i>Artocarpus</i>	Breadfruit only.
Asparagus	<i>Asparagus</i>	
Oat	<i>Avena</i>	
Beet	<i>Beta</i>	
Brassica complex	<i>Brassica</i> et al.	Genera included are: <i>Brassica</i> , <i>Armoracia</i> , <i>Barbarea</i> , <i>Camelina</i> , <i>Crambe</i> , <i>Diplotaxis</i> , <i>Eruca</i> , <i>Isatis</i> , <i>Lepidium</i> , <i>Raphanobrassica</i> , <i>Raphanus</i> , <i>Rorippa</i> , and <i>Sinapis</i> . This comprises oilseed and vegetable crops such as cabbage, rapeseed, mustard, cress, rocket, radish, and turnip. The species <i>Lepidium meyenii</i> (maca) is excluded.
Pigeon Pea	<i>Cajanus</i>	
Chickpea	<i>Cicer</i>	
Citrus	<i>Citrus</i>	Genera <i>Poncirus</i> and <i>Fortunella</i> are included as root stock.
Coconut	<i>Cocos</i>	
Major aroids	<i>Colocasia</i> , <i>Xanthosoma</i>	Major aroids include taro, cocoyam, dasheen and tania.
Carrot	<i>Daucus</i>	
Yams	<i>Dioscorea</i>	
Finger Millet	<i>Eleusine</i>	
Strawberry	<i>Fragaria</i>	
Sunflower	<i>Helianthus</i>	
Barley	<i>Hordeum</i>	
Sweet Potato	<i>Ipomoea</i>	
Grass pea	<i>Lathyrus</i>	
Lentil	<i>Lens</i>	
Apple	<i>Malus</i>	
Cassava	<i>Manihot</i>	<i>Manihot esculenta</i> only.
Banana / Plantain	<i>Musa</i>	Except <i>Musa textilis</i> .
Rice	<i>Oryza</i>	
Pearl Millet	<i>Pennisetum</i>	
Beans	<i>Phaseolus</i>	Except <i>Phaseolus polyanthus</i> .
Pea	<i>Pisum</i>	
Rye	<i>Secale</i>	
Potato	<i>Solanum</i>	Section <i>tuberosa</i> included, except <i>Solanum phureja</i> .
Eggplant	<i>Solanum</i>	Section <i>melongena</i> included.
Sorghum	<i>Sorghum</i>	
Triticale	<i>Triticosecale</i>	
Wheat	<i>Triticum</i> et al.	Including <i>Agropyron</i> , <i>Elymus</i> , and <i>Secale</i> .
Faba Bean / Vetch	<i>Vicia</i>	
Cowpea et al.	<i>Vigna</i>	

Maize	<i>Zea</i>	Excluding <i>Zea perennis</i> , <i>Zea diploperennis</i> , and <i>Zea luxurians</i> .
-------	------------	---

Forages

Genera	Species
--------	---------

LEGUME FORAGES

<i>Astragalus</i>	<i>chinensis, cicer, arenarius</i>
<i>Canavalia</i>	<i>ensiformis</i>
<i>Coronilla</i>	<i>varia</i>
<i>Hedysarum</i>	<i>coronarium</i>
<i>Lathyrus</i>	<i>cicera, ciliolatus, hirsutus, ochrus, odoratus, sativus</i>
<i>Lespedeza</i>	<i>cuneata, striata, stipulacea</i>
<i>Lotus</i>	<i>corniculatus, subbiflorus, uliginosus</i>
<i>Lupinus</i>	<i>albus, angustifolius, luteus</i>
<i>Medicago</i>	<i>arborea, falcata, sativa, scutellata, rigidula, truncatula</i>
<i>Melilotus</i>	<i>albus, officinalis</i>
<i>Onobrychis</i>	<i>vicifolia</i>
<i>Ornithopus</i>	<i>sativus</i>
<i>Prosopis</i>	<i>affinis, alba, chilensis, nigra, pallida</i>
<i>Pueraria</i>	<i>phaseoloides</i>
<i>Trifolium</i>	<i>alexandrinum, alpestre, ambiguum, angustifolium, arvense, agrocicerum, hybridum, incarnatum, pratense, repens, resupinatum, rueppellianum, semipilosum, subterraneum, vesiculosum</i>

GRASS FORAGES

<i>Andropogon</i>	<i>gayanus</i>
<i>Agropyron</i>	<i>cristatum, desertorum</i>
<i>Agrostis</i>	<i>stolonifera, tenuis</i>
<i>Alopecurus</i>	<i>pratensis</i>
<i>Arrhenatherum</i>	<i>elatius</i>
<i>Dactylis</i>	<i>glomerata</i>
<i>Festuca</i>	<i>arundinacea, gigantea, heterophylla, ovina, pratensis, rubra</i>
<i>Lolium</i>	<i>hybridum, multiflorum, perenne, rigidum, temulentum</i>
<i>Phalaris</i>	<i>aquatica, arundinacea</i>
<i>Phleum</i>	<i>pratense</i>
<i>Poa</i>	<i>alpina, annua, pratensis</i>
<i>Tripsacum</i>	<i>laxum</i>

OTHER FORAGES

<i>Atriplex</i>	<i>halimus, nummularia</i>
<i>Salsola</i>	<i>vermiculata</i>

LIITE II

ANNEX II

1 OSA

PART 1

VÄLIMIESMENETTELY

ARBITRATION

1 artikla

Article 1

Kantajana oleva osapuoli ilmoittaa sihteerille, että riidan osapuolet saattavat riidan 22 artiklan mukaisesti välimiesmenettelyyn. Ilmoituksessa mainitaan välimiesmenettelyyn saatettavan riidan kohde sekä erityisesti ne tämän sopimuksen artikkelit, joiden tulkinnasta tai soveltamisesta on kysymys. Jos riidan osapuolet eivät pääse yksimielisyyteen riidan kohteesta ennen kuin välimiesoikeuden puheenjohtaja on nimetty, välimiesoikeus määrittää riidan kohteen. Sihteerin toimittamien saatujen tietojen perusteella tämä sopimuksen sopimuspuolille.

The claimant party shall notify the Secretary that the parties to the dispute are referring it to arbitration pursuant to Article 22. The notification shall state the subject-matter of arbitration and include, in particular, the articles of this Treaty, the interpretation or application of which are at issue. If the parties to the dispute do not agree on the subject matter of the dispute before the President of the tribunal is designated, the arbitral tribunal shall determine the subject matter. The Secretary shall forward the information thus received to all Contracting Parties to this Treaty.

2 artikla

Article 2

1. Jos riidassa on kaksi osapuolta, välimiesoikeudessa on kolme jäsentä. Kumpikin riidan osapuolista nimeää yhden välimiehen, ja näiden nimetyt välimiehet nimeävät yhdessä kolmannen, joka toimii välimiesoikeuden puheenjohtajana. Viimeksi mainittu välimies ei saa olla kummankaan riidan osapuolena olevan valtion kansalainen, hänellä ei saa olla pysyvää asuinpaikkaa kummankaan riidan osapuolen alueella, hän ei saa olla kummankaan riidan osapuolen palveluksessa eikä hän ole saanut käsitellä asiaa missään ominaisuudessa.

1. In disputes between two parties to the dispute, the arbitral tribunal shall consist of three members. Each of the parties to the dispute shall appoint an arbitrator and the two arbitrators so appointed shall designate by common agreement the third arbitrator who shall be the President of the tribunal. The latter shall not be a national of one of the parties to the dispute, nor have his or her usual place of residence in the territory of one of these parties to the dispute, nor be employed by any of them, nor have dealt with the case in any other capacity.

2. Jos riidan osapuolena on enemmän kuin kaksi sopimuspuolta, samaa etua ajavat osapuolet nimeävät yhdessä yhden välimiehen.

2. In disputes between more than two Contracting Parties, parties to the dispute with the same interest shall appoint one arbitrator jointly by agreement.

3. Vapautunut välimiehen paikka täytetään noudattamalla samaa menettelytapaa kuin alkuperäisessä nimeämisessä.

3. Any vacancy shall be filled in the manner prescribed for the initial appointment.

3 artikla

1. Jos välimiesoikeuden puheenjohtajaa ei ole nimetty kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kaksi muuta välimiestä on nimetty, FAO:n pääjohtaja nimeää puheenjohtajan jonkin riidan osapuolen pyynnöstä pyyntöä seuraavan kahden kuukauden aikana.

2. Jos toinen riidan osapuolista ei kuuden kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta ole nimennyt välimiestä, toinen osapuoli voi ilmoittaa asiasta FAO:n pääjohtajalle, joka suorittaa nimeämisen seuraavan kahden kuukauden aikana.

4 artikla

Välimiesoikeus antaa päätöksensä tämän sopimuksen määräysten sekä kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

5 artikla

Jolleivät riidan osapuolet toisin päättä, välimiesoikeus päättää itse menettelytapasäännöistään.

6 artikla

Välimiesoikeus voi riidan osapuolen pyynnöstä suosittaa välttämättömiä väliaikaisia turvaamistoimia.

7 artikla

Riidan osapuolet helpottavat välimiesoikeuden työtä ja käyttävät erityisesti kaikkia mahdollisia keinoja, jotta se

a) saa käyttöönsä kaikki asiaankuuluvat asiakirjat, tiedot ja apuvälineet; sekä

b) voi tarvittaessa kutsua todistajia tai asiantuntijoita kuultavaksi.

Article 3

1. If the President of the arbitral tribunal has not been designated within two months of the appointment of the second arbitrator, the Director-General of FAO shall, at the request of a party to the dispute, designate the President within a further two-month period.

2. If one of the parties to the dispute does not appoint an arbitrator within two months of receipt of the request, the other party may inform the Director-General of FAO who shall make the designation within a further two-month period.

Article 4

The arbitral tribunal shall render its decisions in accordance with the provisions of this Treaty and international law.

Article 5

Unless the parties to the dispute otherwise agree, the arbitral tribunal shall determine its own rules of procedure.

Article 6

The arbitral tribunal may, at the request of one of the parties to the dispute, recommend essential interim measures of protection.

Article 7

The parties to the dispute shall facilitate the work of the arbitral tribunal and, in particular, using all means at their disposal, shall:

(a) Provide it with all relevant documents, information and facilities; and

(b) Enable it, when necessary, to call witnesses or experts and receive their evidence.

8 artikla

Riidan osapuolet ja välimiehet ovat velvollisia pitämään salassa sellaiset tiedot, jotka niille luottamuksellisesti annetaan välimiesmenettely aikana.

Article 8

The parties to the dispute and the arbitrators are under an obligation to protect the confidentiality of any information they receive in confidence during the proceedings of the arbitral tribunal.

9 artikla

Jollei välimiesoikeus asian erityisistä olosuhteista johtuen toisin päättä, riidan osapuolet jakavat välimiesmenettelystä aiheutuvat kustannukset tasan. Välimiesoikeus pitää kirjaa kaikista kuluistaan ja esittää niistä riidan osapuolille lopullisen selvityksen.

Article 9

Unless the arbitral tribunal determines otherwise because of the particular circumstances of the case, the costs of the tribunal shall be borne by the parties to the dispute in equal shares. The tribunal shall keep a record of all its costs, and shall furnish a final statement thereof to the parties to the dispute.

10 artikla

Sopimuspuoli, jolla on valvottavanaan sellainen riidan kohteeseen liittyvä oikeudellinen etu, johon välimiesoikeuden päätös voi vaikuttaa, voi välimiesoikeuden suostumuksella olla väliintulijana välimiesmenettelyssä.

Article 10

Any Contracting Party that has an interest of a legal nature in the subject-matter of the dispute which may be affected by the decision in the case, may intervene in the proceedings with the consent of the tribunal.

11 artikla

Välimiesoikeus voi kuulla riidan kohteesta välittömästi syntyviä vastavaateita ja antaa niistä päätöksiä.

Article 11

The tribunal may hear and determine counterclaims arising directly out of the subject-matter of the dispute.

12 artikla

Välimiesoikeuden päätökset tehdään sekä menettelytavan että asiasisällön osalta sen jäsenten äänten enemmistöllä.

Article 12

Decisions both on procedure and substance of the arbitral tribunal shall be taken by a majority vote of its members.

13 artikla

Jos riidan osapuoli ei saavu välimiesoikeuteen tai ei aja asiaansa, toinen osapuoli voi pyytää välimiesoikeutta jatkamaan menettelyä ja antamaan päätöksensä. Osapuolen poissaolo tai asiansa ajamatta jättäminen ei ole este välimiesmenettelylle. Ennen lopullisen päätöksen antamista välimiesoikeuden on varmistettava, että vaade on sisällöllisesti ja oikeudellisesti perusteltu.

Article 13

If one of the parties to the dispute does not appear before the arbitral tribunal or fails to defend its case, the other party may request the tribunal to continue the proceedings and to make its award. Absence of a party to the dispute or a failure of a party to the dispute to defend its case shall not constitute a bar to the proceedings. Before rendering its final decision, the arbitral tribunal must satisfy

itself that the claim is well founded in fact and law.

14 artikla

Välímiesoikeus antaa lopullisen päätöksensä viiden kuukauden kuluessa päivästä, jona sen kaikki jäsenet on valittu, jollei se katso tarpeelliseksi jatkaa määräaikaa enintään viidellä kuukaudella.

Article 14

The tribunal shall render its final decision within five months of the date on which it is fully constituted unless it finds it necessary to extend the time-limit for a period which should not exceed five more months.

15 artikla

Välímiesoikeuden lopullinen päätös koskee ainoastaan riidan kohdetta, ja siihen liitetään perustelut. Se sisältää osallistuneiden jäsenten nimet ja lopullisen päätöksen antopäivän. Välímiesoikeuden jäsen voi myös liittää lopulliseen päätökseen eriävän mielipiteensä.

Article 15

The final decision of the arbitral tribunal shall be confined to the subject-matter of the dispute and shall state the reasons on which it is based. It shall contain the names of the members who have participated and the date of the final decision. Any member of the tribunal may attach a separate or dissenting opinion to the final decision.

16 artikla

Päätös sitoo riidan osapuolia. Siitä ei voi valittaa, elleivät riidan osapuolet ole etukäteen sopineet valitusmenettelystä.

Article 16

The award shall be binding on the parties to the dispute. It shall be without appeal unless the parties to the dispute have agreed in advance to an appellate procedure.

17 artikla

Jompikumpi riidan osapuolista voi antaa välillään syntyneen erimielisyyden lopullisen päätöksen tulkinnasta tai täytäntöönpanotavasta päätöksen antaneen välímiesoikeuden ratkaistavaksi.

Article 17

Any controversy which may arise between the parties to the dispute as regards the interpretation or manner of implementation of the final decision may be submitted by either party to the dispute for decision to the arbitral tribunal which rendered it.

2 OSA

PART 2

SOVITTELU

CONCILIATION

1 artikla

Article 1

Jos riidan osapuoli sitä pyytää, perustetaan sovittelulautakunta. Jolleivät osapuolet toisin päätä, lautakuntaan kuuluu viisi jäsentä, joista kumpikin riidan osapuoli nimeää kaksi, ja nämä neljä jäsentä nimeävät puheenjohtajan.

A conciliation commission shall be created upon the request of one of the parties to the dispute. The commission shall, unless the parties to the dispute otherwise agree, be composed of five members, two appointed by each party concerned and a President chosen jointly by

2 artikla

Jos riidan osapuolina on enemmän kuin kaksi sopimuspuolta, samaa etua ajavat riidan osapuolet nimeävät lautakunnan jäsenensä yhteisestä sopimuksesta. Jos kahdella tai useammalla riidan osapuolella on eri edut valvottavanaan tai niiden kesken syntyy erimielisyyttä siitä, onko niiden etu yhteinen, ne nimeävät jäsenensä erikseen.

3 artikla

Jos kahden kuukauden kuluessa päivästä, jona sovittelulautakunnan perustamista on pyydetty, jotain jäsentä ei vielä ole nimetty, FAO:n pääjohtaja voi pyynnön esittäneen riidan osapuolen pyynnöstä nimittää puuttuvan jäsenen kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tämä toinen pyyntö on esitetty.

4 artikla

Jos sovittelulautakunnan puheenjohtajaa ei ole valittu kahden kuukauden kuluessa siitä, kun viimeinen muista lautakunnan jäsenistä on nimetty, FAO:n pääjohtaja voi jonkin riidan osapuolen pyynnöstä nimetä puheenjohtajan seuraavan kahden kuukauden kuluessa.

5 artikla

Sovittelulautakunnan päätökset tehdään sen jäsenten äänten enemmistöllä. Se päättää omista menettelytavoistaan, elleivät riidan osapuolet toisin sovi. Se esittää riidan ratkaisuehdotuksen, jota osapuolet harkitsevat vilpittömässä mielessä.

6 artikla

Sovittelulautakunnan toimivallasta syntyvät erimielisyydet ratkaisee lautakunta.

those members.

Article 2

In disputes between more than two Contracting Parties, parties to the dispute with the same interest shall appoint their members of the commission jointly by agreement. Where two or more parties to the dispute have separate interests or there is a disagreement as to whether they are of the same interest, they shall appoint their members separately.

Article 3

If any appointments by the parties to the dispute are not made within two months of the date of the request to create a conciliation commission, the Director-General of FAO shall, if asked to do so by the party to the dispute that made the request, make those appointments within a further two-month period.

Article 4

If a President of the conciliation commission has not been chosen within two months of the last of the members of the commission being appointed, the Director-General of FAO shall, if asked to do so by a party to the dispute, designate a President within a further two-month period.

Article 5

The conciliation commission shall take its decisions by majority vote of its members. It shall, unless the parties to the dispute otherwise agree, determine its own procedure. It shall render a proposal for resolution of the dispute, which the parties shall consider in good faith.

Article 6

A disagreement as to whether the conciliation commission has competence shall be decided by the commission.